

”MÄ EN OIKEIN TIEDÄ MITÄ MULTA ODOTETAAN”

Nuoren urheiluharrastus vanhempien tulkitsemana

Piia Pöyhönen

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma

Syksy 2015

Liikuntakasvatuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Piia Pöyhönen (2015). ”Mä en oikein tiedä mitä multa odotetaan”: Nuoren urheiluharrastus vanhempien tulkitsemana. Liikuntakasvatuksen laitos, Jyväskylän yliopisto, liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 118 s., 2 liitettä.

Yhteiskunnan ja sitä kautta perhe-elämän muutos ovat ajaneet vanhempia tilanteisiin, joissa työn, perheen ja vapaa-ajan yhteensovittaminen on osoittautumassa yhä haastavammaksi. Lisähaasteensa arkeen ja vanhemmuuteen tuo lapsen mahdollinen urheiluharrastus, mikä vaatii ennen kaikkea vanhempien omistautumista ja aikaa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata vanhempien näkemyksiin perustuen tätä vanhempien ja urheilutoiminnan välistä toimintaa osana Kasva urheilijaksi Jyväskylässä -hanketta.

Urheilevan nuoren vanhemmuutta on tarkasteltu selvittämällä vanhempien odotuksia sekä kasvattajan roolia urheiluharrastuksen suhteen. Tarkastelussa ovat myös urheilun vaikutukset perheen arkeen sekä vanhempien kokemukset urheiluluokkatoiminnasta. Tutkimuksen aineisto on kerätty teemahaastatteluin haastatteleamalla kahdeksaa Jyväskylän yläkoulujen urheiluluokilla olevan nuoren vanhempaa. Aineiston analysointi on toteutettu teemoittelun ja tyypittelyn avulla, ja siinä on hyödynnetty sekä teoriaohjaavaa että aineistolähtöistä analyysia.

Tutkimuksen perusteella vanhemmat uskoivat vahvasti urheilun kasvattavaan vaikutukseen. Harrastuksen odotettiin antavan ennen kaikkea eväitä elämään ja pitävän nuoren pois pahanteosta. Myös sosiaaliset taidot sekä työelämän taidot nousivat puheissa esiin. Urheilu näkyi vahvasti myös perheen arjessa ennen kaikkea ajankäytöllisinä ja taloudellisina haasteina. Urheiluluokkatoiminta sen sijaan nähtiin erittäin myönteisenä joustavuutensa ja samanhenkisten kavereiden takia. Toiminnan katsottiin jopa ylittäneen kaikki odotukset. Kasvattajan roolissa koti nähtiin ensisijaisena, mutta urheilijaksi kasvattamisen suhteen ajatukset jakautuivat. Osa katsoi urheilijaksi kasvattamisen tapahtuvan kotona, kun taas osa näki sen seuran tehtävänä. Urheilu odotuksineen ja kasvatusvaatimuksineen herätti osassa vanhemmista epävarmuutta ja hämmennystä. Harrastuksen suhteen vanhemmat näkivät itsensä urheilun mahdollistajina ja tärkeimpinä tukijoina, mutta samalla osa heistä koki jäävänsä taka-alalle nuoren harrastuksessa. Urheiluseuroilta kaivattiin tukea erityisesti seuraaviin kysymyksiin: ”mitä minulta odotetaan urheilevan nuoren vanhempana ja mitä minun on lupa odottaa nuorelta ja itse urheiluharrastukselta?”

Nuoren urheiluharrastus vie paljon vanhempien resursseja. Tähän suhtaudutaan perheissä eri tavoin. Urheilevan nuoren vanhemmuus on osalle vanhemmista hyvin luontevaa, kun taas toisilla siihen liittyy epävarmuutta ja luopumista omista tarpeista. Erityisesti vanhemmat, joilla itsellään ei ole urheilutaustaa, kaipaavat tukea urheilijaksi kasvattamisessa ja arjen haasteissa. Koska vanhempien tuen merkitystä urheilu-uran kannalta ei voida vähätellä, tulisi vanhemmat huomioida paremmin urheilijan tukijoukkoina. Tässä avainasemassa ovat urheiluseurat, joiden on helpointa tavoittaa vanhemmat ja jakaa heille tietoa ja tukea.

Asiasanat: vanhemmuus, kilpaurheilu, nuoret, kasvatus, urheiluluokat

ABSTRACT

Piia Pöyhönen (2015). "I don't quite know what I am expected from": The young person's sports activities from the parents' perspective. Department of Sport Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis in Social Sciences of Sport, 118 pp., 2 appendices.

Changes in society and therefore also in domesticity have impelled parents into situations where the reconciliation of the work, family and leisure is becoming increasingly difficult. Children's hobbies may even add difficulty to everyday life, and hobbies take time and commitment from the parents. The purpose of this study is to represent the actions between parenting and sports as part of the Become an athlete in Jyväskylä -project.

Parenting the young people doing sports has been analyzed by figuring out the expectations and the role of parents. It has been also analyzed how sports effect on family life and how parents see sport classes activity. Data of this study has been collected via focused interviews by interviewing eight parents, whose child was in a secondary school sports class in Jyväskylä. The data was analyzed thematically, and both theory-based content analysis and data-oriented content analysis were used.

Parents believed in educational effects of sports and they also thought that hobbies will keep their children out of troubles in the streets. Also social skills and skills needed in work were mentioned. Sports have obvious effects on family life, as especially questions about time management and financial situation emerged. Sports classes were instead seen as positive thing because of flexibility and congenial friends. Actually sports classes had exceeded all expectations. Home was seen as the most important factor in parenting, but there were different opinions about raising the child to be an athlete. Part of the parents thought that raising of an athlete was done at home, but some demanded that from the sport clubs. Some parents found expectations and demands in sports confusing and made parents feel insecure. Parents saw themselves as important supporters and making training possible for their kids but at the same time some of parents felt like being left on the background. Parents wished for the support especially to questions "what is my role as a parent of a young athlete and what I can expect from the athlete and from the sport itself"?

There are many ways of reacting to young athlete's hobby, as it demands a lot from the parents too. To some parents it is very natural that their child is an athlete, but some are insecure and feel like they have to give away their own needs. Especially those parents who haven't been athletes themselves wished for more support. The importance of parents should be better noticed because their value for young athlete can't really be underestimated. Especially sport clubs hold an important position with this, as the parents are easily reachable for clubs to deliver information and support.

Key words: parenting, competitive sports, the young, upbringing, sports class

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT.....	4
3 URHEILEVAT NUORET AIKAMME YHTEISKUNNASSA.....	6
3.1 Nyky-nuoret ja uudet nuorisokulttuurit.....	9
3.2 Eriytyneessä liikuntakulttuurissa.....	13
3.3 Lapsi- ja nuorisourheilu Suomessa.....	16
3.3.1 Liikkumisen uudet muodot, tilat ja tavoitteet.....	20
3.3.2 Nuori urheilijan polulla	23
4 MUUTTUVA VANHEMMUUS MODERNISSA AJASSA.....	25
4.1 Perinteisestä ydinperheestä moderneihin perhemalleihin	26
4.2 Moniulotteinen vanhemmuus	28
4.2.1 Vanhemmuuden määrittelyä	29
4.2.2 Vanhemmuus muutoksessa	30
4.3 Sosiaaliset instituutiot kasvatuskenttänä	33
4.3.1 Koti ja vanhemmat kasvattajina	35
4.3.2 Koulu kasvattajana	37
4.3.3 Urheilu kasvattajana.....	39
4.4 Vanhemmat nuoren urheiluharrastuksessa	41
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	46
5.1 Urheiluluokkatoiminnasta	46
5.2 Kasva urheilijaksi Jyväskylässä -hanke	47
5.3 Laadullinen tutkimusote	49
5.4 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä	50
5.4.1 Haastateltavien valinta ja haastatteluiden toteutus.....	53
5.4.2 Aineiston analysointi.....	55
6 URHEILEVAN NUOREN VANHEMMUUS	60
6.1 Vanhempien odotukset urheilutoiminnalle	60
6.1.1 Urheiluharrastuksen valitseminen	61
6.1.2 Odotukset urheiluharrastuksen suhteen.....	63
6.1.3 Urheilu kasvattajana.....	68

6.1.4	Odotukset urheiluseuran suhteen	71
6.2	Vanhemmat urheilevan nuoren kasvattajina	75
6.2.1	Sosiaalisten instituutioiden kasvatusvastuu	76
6.2.2	Urheilijaksi kasvattaminen	78
6.2.3	Vanhemmat harrastuksen tukijoina	80
6.3	Urheiluharrastus perheen arjessa	84
6.3.1	Aikatauluttamista ja kuljettamista	84
6.3.2	Taloudellinen merkitys	86
6.3.3	Vaikutukset muuhun perheeseen	89
6.4	Vanhempien kokemuksia urheiluluokkatoiminnasta	90
6.4.1	Odotukset urheiluluokkatoiminnasta	91
6.4.2	Joustavuutta, monipuolisuutta ja samanhenkisiä kavereita	92
6.4.3	Mitä yläkoulun jälkeen?	95
7	POHDINTA	97
7.1	Vanhempien ja urheilutoiminnan välisestä dynamiikasta	98
7.2	Tutkimuksen luotettavuudesta	105
7.3	Jatkotutkimusehdotukset	108
	LÄHTEET	109
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Viimeisten vuosikymmenten aikana perhe-elämässä tapahtuneet muutokset ovat ajaneet vanhempia haastaviin tilanteisiin. Työn, perheen ja vapaa-ajan yhteensovittaminen on osoittautunut monen kohdalla jo liian mutkikkaaksi. Samalla moni äiti ja isä tasapainoilee vanhemmuuden ristiaallokossa pyrkien löytämään oman tapansa toimia perheen arjessa (Korhonen 2006, 51–52). Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien lisääntyminen on aiheuttanut kovaa arvostelua vanhemmuuden ja kasvatuksen tilasta. Samanaikaisesti kun tietoa hyvästä vanhemmuudesta ja kasvattamisesta löytyy enemmän kuin koskaan ennen, on epävarmuus vanhemmissa lisääntynyt ja kasvatusvastuuta siirretty päiväkodille, koululle ja harrastusinstituutiolle. Aiemmin niin luonnollinen asia kuin lasten kasvatus näyttää käyneen monelle kovin vaikeaksi.

Arvostelusta huolimatta lapsia kohdellaan yleisesti ottaen paremmin kuin koskaan aiemmin. Vanhemmat haluavat antaa lapsilleen mahdollisimman hyvät eväät elämään tarjoamalla mahdollisuuden harrastaa ja toteuttaa itseään. Liikunta on yksi näistä harrastuksista, joiden kasvattavuuteen uskotaan laajasti vanhempien keskuudessa. Lapsen harrastaminen vaatii kuitenkin ennen kaikkea vanhemman omistautumista, aikaa ja pitkää pinnaa (Alatalo 2013). Mikä sitten saa kiireiset vanhemmat laittamaan lapsensa mukaan liikuntaharrastukseen? Suomen Palloliitto kysyi vanhemmilta, mitä he toivovat lapsensa jalkapalloharrastukselta. Vastauksista nousi esiin tärkeimpinä fyysinen hyvinvointi, sosiaaliset suhteet ja henkinen hyvinvointi. Huomion arvoista kyselyn tuloksissa olivat ne 3,6 prosenttia jalkapalloa pelaavien lasten vanhemmista, jotka haaveilivat lapsen ammattipelaajan urasta. (Kylmänen 2014.) Nuorisourheilussa on aiemminkin puhuttu vanhemmista, jotka asettavat lapsillensa liian kovia odotuksia ja paineita urheiluharrastuksen suhteen. Laakso (1994, 21) on pukeut tämän osuvasti sanoiksi: ”Ymmärrän hyvin, että suuri osa 10-vuotiaista pojista haaveilee joskus olevansa Teemu Selänne, mutta että niin moni isä haaveilee olevansa Teemun isä, kuvaa jotakin yhteiskunnallista vinoutumaa.” Joskus on aiheellista kysyä, että onko harrastus lapsen vai vanhemman päätös.

Liikunta on 2010-luvulla yhteiskunnallisesti näkyvää ja laajalti hyväksyttyä toimintaa, joka liikuttaa isoa osaa lapsista ja nuorista. Kansallisen liikuntatutkimuksen (2009–2010) mukaan alle 18-vuotiaista lapsista ja nuorista peräti 92 prosenttia kertoo

harrastavansa liikuntaa tai urheilua. Heistä noin 43 prosenttia liikkuu urheiluseuroissa. (Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010, 6, 13.) Urheilu ja urheiluseuratoiminta koskettavat näin monia suomalaisia lapsiperheitä. Perheet, joissa löytyy kilpaurheilua harrastava nuori tai nuoria, ovat varmasti kohdanneet myös urheilun mukanaan tuomat haasteet. Kun harrastusintensiivisyys nousee suureksi viimeistään yläkouluiässä, joskus jo alakoululaisilla, joutuvat vanhemmat miettimään perheen ajankäyttöä kuljettamisten sekä oman ja perheen vapaa-ajan suhteen. Samalla taloudelliset haasteet korostuvat yhä useamman perheen taloudessa, kun harrastuskustannukset ovat nousseet jo huolestuttavan suuriksi (ks. Puronaho 2006; 2014).

Aarresolan ja Konttisen (2012) tutkimuksen mukaan lähes kaikkien nuorten urheilijoiden vanhemmat osallistuvat jollain tapaa nuoren harrastukseen. Vanhempien tärkeys urheilijan taustajoukkona tunnustetaan jo laajasti, mutta urheiluharrastuksen vaikutuksia perheen arkeen ei vielä tunneta kovin hyvin. Vanhemmilta odotetaan tutun fraasin mukaisesti ”kuljettamista, kustantamista ja kannustamista”, mutta harvoin kysytään, mitä vanhemmat urheilulta odottavat tai miten he kokevat roolinsa urheiluvan nuoren vanhempana. Vanhemmat nähdään usein vain urheiluharrastuksen mahdollistajina, jolloin unohdetaan vanhempien rooli kasvattajina, liikuttajina ja elämäntapoihin opastajina. Perhe on kuitenkin urheiluvan nuoren tärkein kasvuympäristö, ja näin merkittävä osa myös paljon puhuttua urheilijan polkua. Suomessa urheiluvien lasten ja nuorten vanhempia on tutkittu melko vähän, mikä puoltaa tutkimuksen tärkeyttä ymmärryksen lisäämiseksi.

Pro gradu -tutkielmassani selvitän tätä perheiden ja urheilutoiminnan välistä dynamiikkaa osana Kasva urheilijaksi Jyväskylässä -hanketta. Tarkoituksena on tutkia, millaisia odotusarvoja vanhemmat asettavat urheilutoiminnalle sekä miten vanhemmat ymmärtävät roolinsa kasvattajina urheiluharrastuksen suhteen. Lisäksi tarkastelen urheiluharrastuksen vaikutuksia perheen arkeen sekä urheiluluokkatoiminnan merkitystä nuoren urheiluharrastuksen kannalta. Tutkimus on toteutettu kvalitatiivisella tutkimusotteella haastatteleamalla kahdeksaa urheiluvan nuoren vanhempaa. Aihepiiriä lähestytään tarkastelemalla nuorisokulttuurin ja nuorisourheilun muutosta, jolla taustoitetaan sitä, missä ja miten nuoret liikkuvat tänä päivänä. Toinen puoli teoreettisesta viitekehyksestä nojaa vahvasti vanhemmuuden muutokseen ja vanhemmuuden suhteeseen muihin kasvatusinstituutioihin.

Tutkimus etenee johdannosta tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävien lyhyeen kuvaukseen, josta lukija pääsee heti kiinni tutkimusaiheeseen. Tämän jälkeen siirrytään tutkimuksen teoreettiseen osuuteen, joka koostuu kahdesta pääluvusta. Ensimmäisessä näistä tarkastellaan nuorisokulttuuria, eriytynyttä liikuntakulttuuria sekä nuorisourheilua eri näkökulmista. Toisessa luvussa pureudutaan muuttuvaan vanhemmuuteen ja peilataan vanhemmuutta suhteessa kotiin, kouluun ja urheiluharrastukseen. Tarkemmin tutkimuksen toteutusta, hanketta, aineistonkeruuta ja analyysimenetelmää kuvataan luvussa viisi. Luku kuusi sisältää tutkimuksen tulokset, jotka on jaoteltu tutkimushaastattelun teemoja mukaillen neljään eri alalukuun. Tutkimuksen tuloksia arvioidaan ja tulkitaan tarkemmin pohdintaosiossa. Pohdinnan yhteydessä tarkastellaan omina alalukuinaan myös tutkimuksen luotettavuutta ja esitellään jatkotutkimusehdotuksia.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Pro gradu -tutkielman aihe löytyi lopulta melko helposti Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus Kihun kautta Kasva urheilijaksi Jyväskylässä -hankkeen tiimoilta. Olin jo aiemmin tietoinen kyseisestä kokeiluhankkeesta ja graduaihe vaikutti kaikin puolin kiinnostavalta. Taustalla vaikutti oma kiinnostus sekä lasten ja nuoren urheilusta että laadullisen tutkimuksen teosta. Eskolan & Suorannan (1998, 35) mukaan ihannetapauksessa aiheen pitää olla kiinnostava, mutta ei liian läheinen. Aiheeseen on pystyttävä ottamaan riittävää etäisyyttä ja mahdollisimman monipuolinen tarkastelukulma. Olen itse toiminut pitkään valmentajana ja ohjaajana uinnin parissa, joten valmentajan ja urheilijan välinen vuorovaikutus on tullut tutuksi. Tutkimusasetelma perheiden ja urheilutoiminnan välisestä suhteesta kuulosti mielenkiintoiselta, sillä urheiluseurassa pitkään toimineena tiedän, että vanhempien näkemykset jäävät usein hieman taka-alalle.

Pro gradu -tutkielmani aiheeksi täsmentyi lapsen urheiluharrastuksesta aiheutuva perheiden ja urheilutoiminnan välinen dynamiikka Jyväskylässä. Aihetta lähestytään laadullisella tutkimusotteella haastatteleamalla kilpaurheilua harrastavien nuorten vanhempia. Haastateltavat päädyin valitsemaan Jyväskylän yläkoulujen urheiluluokkalaisten vanhemmista, sillä hankkeen erityispainotus on yläkoulujen urheiluluokkatoiminnan kehittämisessä. Jyväskylässä urheiluluokat löytyvät sekä Kilpisen että Viitaniemen yläkouluista. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa syvempää ymmärrystä vanhempien urheilutoiminnalle asettamista odotusarvoista sekä selvittää, miten vanhemmat ymmärtävät roolinsa kasvattajina urheiluharrastuksen osalta. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan nuoren urheiluharrastuksen vaikutusta perheen arkeen. Koska kohderyhmäksi on valikoitunut urheiluluokkalaisten vanhemmat, tarkastellaan tutkimuksessa myös heidän kokemuksiaan urheiluluokkatoiminnasta sekä urheiluluokkien merkitystä urheilijaksi kasvamisen kannalta.

Tutkimuksen rajausta tehdessä päädyin valitsemaan tarkastelun vanhempien näkökulmasta urheilijakeskeisen näkökulman sijaan. Vanhempien rooli urheilutoiminnassa on kaiken kaikkiaan vähän tutkittu aihe. Aiemmissä tutkimuksissa vanhempien roolia on tutkittu muun muassa siitä näkökulmasta, mikä vanhempien rooli on nuoren urheilijan taustajoukkona. Esimerkiksi Soini (2011) on tehnyt

opinnäytetyönsä otsikolla Treenimatkoja kuljetusyhteiskunnassa – kilpaurheiluvan lapsen vanhemmuus. Tässä tutkimuksessa on siis tarkoitus nostaa urheiluvan nuoren perhe ja vanhemmat keskiöön ja selvittää, mitä nuoren urheilijan vanhemmat ajattelevat perheen ja urheilutoiminnan välisestä dynamiikasta. Nuoren urheilijan tärkeimmät tukijoukot kun löytyvät kuitenkin kotoa.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia odotuksia vanhemmat asettavat urheilutoiminnalle?
2. Miten vanhemmat ymmärtävät roolinsa lapsen kasvattajina urheiluharrastuksen osalta?
3. Miten nuoren urheiluharrastus vaikuttaa perheen arkeen?
4. Miten vanhemmat ovat kokeneet urheiluluokkien merkityksen nuoren urheiluharrastuksen kannalta?

Perheiden voidaan katsoa olevan hyvin heterogeeninen joukko. Perheiden erilaiset arvot ja arvostukset vaikuttavat olennaisesti siihen, miten perheet suhtautuvat urheiluun. Tässä tapauksessa tutkimukseen valikoituneita perheitä yhdistää kuitenkin urheiluluokalla oleva kilpaurheilua harrastava nuori. Jokainen perhe on tehnyt valinnan hakemisesta urheiluluokalle, joten taustalla voidaan olettaa olevan joitain samankaltaisia ajatuksia. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole kuitenkaan pyrkiä tilastollisiin yleistyksiin. Koska tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella urheiluvan nuoren vanhempien odotuksia ja näkemyksiä urheilutoiminnasta, pyritään ennemminkin tuottamaan ymmärrystä aiheesta vanhempien kokemusten kautta. Näin ollen tuloksien kautta ei lähdetä tekemään valtakunnallisia yleistyksiä. Laajempi yleistys vaatisi hyvin erilaisten perheiden ja laajempien joukkojen mukaan ottamista tutkimukseen. Koska tarkastelussa ovat Jyväskylän urheiluluokilla koulua käyvien nuorten vanhemmat, rajautuu yleistettävyyys jo tämän rajauksen myötä paikallisuuden tasolle.

3 URHEILEVAT NUORET AIKAMME YHTEISKUNNASSA

Nuoruus kiinnostaa yhteiskunnallisena ilmiönä monia toimijoita. Yhteiskunnan nopeat muutokset ovat omiaan kasvattamaan sukupolvien välistä kuilua, mitä yritetään ymmärtää käymällä keskustelua vallalla olevista nuorisokulttuureista. Nuoruudesta käyvät keskustelua poliitikot, hallinnon työntekijät, tutkijat, taiteilijat sekä vanhemmat. Nuoruus ja nuoriso esiintyvät aikuisten arkipuheessa jatkuvasti, kun puhutaan nuorten syrjäytymisestä ja toisaalta nuoren sukupolven aikuiseksi kasvattamisesta. (Itkonen 2013, 74–75.) Yksi merkittävä osa puhetta on myös lasten ja nuorten liikunta ja urheilu. Ministeriössä asti on herätty lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden vähenemiseen. Tämä näkyy etenkin opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntayksikössä, jossa päätöksenteon ja valmistelun tukena pyritään käyttämään entistä enemmän tutkimus-, selvitys- ja arviointitietoa. (Valtion liikuntaneuvosto 2013, 5.)

Kun halutaan toimia menestyksellisesti nuorten kanssa, tulee meidän ymmärtää niin yksilöiden kuin nuorisoryhmienkin toiminnan mieltä. Voimme helposti toimia sokeasti keskustellen asioista, jotka ovat ainoastaan meidän näkökulmastamme mielekkäitä. (Puuronen 1991, 73.) Tämän takia avaan tutkimuksessa hieman tarkemmin myös nuorisokulttuuria ja -urheilua, vaikka tutkimuksen pääpaino onkin vanhemmissa. Ymmärtämällä nuorten toimintatapoja ja -ympäristöjä sekä niiden jatkuvaa muutosta, on helpompi asemoida myös vanhemmuutta nyky-yhteiskunnassa. Tämän päivän nuoret ovat kuitenkin tulevaisuuden vanhempia.

Nuoruutta ja nuorison historiaa on Suomessa toistaiseksi tutkittu suhteellisen vähän. Tutkimusalueessa yhdistyvät useat eri näkökulmat ja erityisteemat, mikä tekee näiden eri lähestymistapojen yhdistämisen tutkijalle erittäin haastavaksi. Nuorisoa voidaan tutkia lukuisista näkökulmista, kuten sosiaali- ja taloushistorian, väestötutkimuksen, erilaisten instituutioiden tai vaikkapa poliittisen historian kautta. (Aapola & Kaarninen 2003, 9.)

Aikuisuuden ja lapsuuden välivaiheeseen liittyvät käsitteet, sisällöt ja ikävaiheet eivät ole määrittäneet yksiselitteisesti ja selkeästi (Aapola 1999, 25). Aalberg ja Siimes (2007) ovat määritelleet nuoruusiän lapsuuden ja aikuisuuden väliin sijoittuvaksi psyykkiseksi kehitysvaiheeksi, joka ajoittuu ikävuosille 12–22. Tuolloin nuoren

persoonallisuus järjestäytyy uudelleen ja vakiintuu, ja psyykkinen kasvu on voimakasta. (Aalberg & Siimes 2007, 15, 67.)

Aapola ja Kaarninen (2003) tarkastelevat nuoruutta siihen liittyvien sosiaalisten sisältöjen kautta kronologista ikää mieluummin. He katsovat nuoren olevan siirtymävaiheessa, jolloin nuori ei ole enää lapsi, mutta hän ei ole myöskään saavuttanut aikuisen oikeuksia ja velvollisuuksia. Nuoruutta voidaankin tarkastella osana elämäntulkua, jossa elämäntahti nähdään lineaarisena jatkumona jaoteltuna selkeisiin osiin. Länsimaissa nuoruus on ymmärretty siirtymäksi lapsuudesta aikuisuuteen. Ajaksi, jolloin nuori itsenäistyy lapsuuden perheestään ja omaksuu yhteiskunnassa tarvittavat taidot. Nuoruuden ikävaiheen sisältö ja pituus ovat vaihdelleet eri aikoina ja eri kulttuureissa. Nuoruus on pidentynyt Suomessa, kuten myös muissa länsimaissa, viimeisen sadan vuoden aikana samalla kun ihmisten elinikä on kasvanut. Myös nuorten näkyvyys yhteiskunnassa on kasvanut, vaikka nuorten osuus väestöstä on pienentynyt. Nykyään nuoruus muodostaa selkeästi erottuvan elämäntahtin, mihin liittyy pitkittynyt opiskeluvaihe ja vähittäinen itsenäistyminen lapsuuden perheestä. (Aapola & Kaarninen 2003, 7, 12–13.)

Nuoruus erityisenä elämäntahtina on melko uusi ilmiö. Ilmiön synty on ollut kytköksissä erityisesti koulutuksen pidentymiseen ja laajentumiseen. Koulutuksen määrittyminen lasten ja nuorten elämän keskeiseksi sisällöksi merkitsee uuden välivaiheen syntymistä lapsuuden ja aikuisuuden välille. (Pekkarinen & Vehkalahti 2012, 13.) Nuoruus mielletään emotionaaliseksi ja epävakaa elämäntahtiksi, johon on yhdistetty käsitys ongelmista ja riskeistä. Jokaisen yksilön on käytävä läpi nuoruus, jotta hän voisi saavuttaa aikuisuuden. (Aapola & Kaarninen 2003, 12.) Nuoruuden aikana otetaan hallintaan myös oma ruumis. Kehitystapahtumat edellyttävät vanhemmista irrottautumista ja vanhempien korvaamista ikätovereilla. (Aalberg & Siimes 2007, 68.)

Myös liikunnan ja urheilun käsitteistö on laaja ja kirjava. Liikuntakulttuuri kuvaa yläkäsitteenä hyvin koko liikunnan ja urheilun laajaa kenttää. Liikuntakulttuuri yhdistää liikuntaa ja urheilua harrastavat, sitä seuraavat ja sille merkityksiä antavat ihmiset jollakin tavoin toisiinsa. (Tiihonen 2014, 17.) Urheilu puolestaan on käsite, jota on Suomessa käytetty kuvaamaan kansalaisten vapaa-ajan fyysisiä ja kilpailullisia ponnistuksia. Urheilulla tarkoitetaan harrastuksenomaista (kilpaurheilu) tai

ammattinomaista (huippu-urheilu) liikuntaa. Ominaista urheilulle on fyysisen suorituskyvyn sekä taidon vertailu ja mittaaminen normitetussa kilpailutapahtumassa. Urheiluun liitetään kiinteästi myös muun muassa harjoittelu, valmentautuminen ja palkitsemisjärjestelmä. Urheilulla nähdään olevan kulttuurisesti hyväksytyt muodot, joita tukevat erilaiset kilpailu-, valmennus- ja koulutusrakenteet. (Lämsä 2009, 15–16.)

Urheilun eriytymisen myötä sen toimintatavat ja arvoperusta ovat moninaistuneet. Pirstoutumista erilaisiin osa-alueisiin on tapahtunut urheilun tavoitteiden, toimintatapojen ja arvojen osalta. Nykyään voidaan puhua esimerkiksi huippu-urheilusta, nuorisourheilusta, vammaisurheilusta tai vaikkapa kuntourheilusta. Termi liikunta sen sijaan kattaa kaiken fyysisen toiminnan, ei-kilpailullisesta liikkumisesta urheiluun. Liikunnan katsotaan kuitenkin olevan tarkoituksella tehtyä, tavoitteellista ja säännöllistä fyysistä aktiivisuutta. Motiivina voi olla esimerkiksi liikunnan ilo tai kunnan kohottaminen. (Lämsä 2009, 15.)

Suomessa yhteiskunta määrittelee liikunnan ja urheilun toiminnan raamit ja työnjaon, joista on säädetty liikuntalaissa. Valtio ja kunnat luovat yleiset edellytykset liikunnan järjestämiselle, kun taas liikuntajärjestöt ja -seurat vastaavat itse liikunnan järjestämisestä. (Liikuntalaki 1054/1998). Liikuntaa toteuttavien yhdistysten määrä on Suomessa suuri, mutta vaikeasti arvioitavissa. Yhdistysrekisterin mukaan maassa on noin 20 000 liikuntatoimintaan liittyvää yhdistystä. Urheiluseurojen määrän on arvioitu olevan 6 000–10 000. Kunnallisten järjestelmien kautta operoi noin 6 000–7 000 seuraa, mutta kuntien viranhaltijoiden näkemys seurojen lukumäärästä on huomattavasti suurempi, noin 10 000 seuraa. Tarkan lukeman selvittämistä vaikeuttaa viime vuosina erityisesti vapaamuotoisten kaveriporukkaseurojen määrän kasvu. Ihmiset kokoontuvat useammin omaehtoiseen harjoitteluun, johon taustalle ei tarvita keskusjärjestöjä eikä paikallisyhdistyksiä, jotka pitäisivät kirjaa seurojen määrästä. (Koski 2013, 28.)

Nuoren ja nuoruuden sekä urheilun käsitteiden määrittelyn jälkeen siirrytään tarkastelemaan ensin lyhyesti nuorisokulttuuria; miten nuorisokulttuuri on muuttunut aikojen saatossa ja ennen kaikkea, miltä se näyttää nykyään. Tämän jälkeen kuvataan eriytynyttä liikuntakulttuuria yleisesti, josta siirrytään tarkastelemaan tarkemmin lapsi- ja nuorisourheilua osana tätä kulttuuria. Omissa alaluvuissaan avataan myös liikkumisen uusia muotoja, tiloja ja tavoitteita sekä urheilijan polkua.

3.1 Nyky-nuoret ja uudet nuorisokulttuurit

Aapola ja Kaarninen (2003) kutsuvat 1900-lukua nuoruuden vuosisadaksi, sillä menneen vuosisadan aikana nuoruus rakentui sellaiseksi kuin se nykyisin ymmärretään. Tuolloin nuoruuden ympärille rakentui vähitellen kasvava määrä erilaisia instituutioita ja kilpailevia asiantuntijuuksia. Nuoret tunnustettiin ja nähtiin yhä selkeämmin myös omana ryhmänään. (Aapola & Kaarninen 2003, 7–8.) Suomalaisella nuoruudella nähdäänkin olevan pitkä historia takanaan. Usein puhutaan nuorisokulttuurien syntyneen 1950-luvulla, mutta Aapolan ja Kaarnisen mukaan nuoria on tarkasteltu omana ryhmänään jo 1300-luvulla lainsäädännössä. Voidaan siis nähdä, että nuorisoa on ollut aina, kuten myös nuoruuteen erityisenä elämänvaiheena liittyviä kulttuurisia käytäntöjä. Ikävaiheiden sisällöt vain ovat vaihdelleet huomattavasti eri aikakausina. (Aapola & Kaarninen 2003, 15–16.)

Nuorisokulttuurilla tarkoitetaan arvoja ja tapoja, jotka ovat ominaisia oman aikansa nuorisolle. Nuorisokulttuurisiksi elementeiksi katsotaan esimerkiksi opiskelu, harrastukset, kielenkäyttö, pukeutuminen ja kaveripiirit. (Aarresola 2014, 98.) Nuorisokulttuuri on muuttunut merkittävästi vuosikymmenten saatossa. Kukin aikakausi kun tuottaa omanlaistaan nuoruutta (Itkonen 2013, 90). Heiskanen ja Mitchell julkaisivat vuonna 1985 tutkimuksen ”Lättähatuista punkkareihin - Suomalaisen valtakulttuurin ja nuorisokulttuurien kohtaamisen kolme vuosikymmentä”. Tutkimus kuvastaa hyvin nuorisokulttuurien nopeaa uudistumista ja uusien suuntausten rantautumista Suomeen. Lättähatut mainitaan ensimmäisenä suomalaisena nuorisokulttuurina, joka syntyi 1940-luvun loppupuolella. Lättähattu seurasi rokkarit, rautalankamusiikki, hipit, protestiliike ja punk, jotka ovat kaikki osoituksia nuorten synnyttämistä nuorisokulttuureista, joilla nuoriso on halunnut kehittää omaa kulttuuriaan. Ominaista nuorison käyttäytymiselle on ollut totuttujen käyttäytymismallien ja aikuisten auktoriteettiaseman uhmaaminen. Aikuiset ovat suhtautuneet vuosikymmenten saatossa moniin liikehdintöihin pelonsekaisin tuntein, kun nuorison poikkeavan käyttäytymisen on nähty tuovan levottomuutta ja kurittomuutta. (ks. Heiskanen & Mitchell 1985.)

1980-luvulla Suomeen kulkeutui muun muassa hiphop, joka on nuorisokulttuurin muodoista yksi nopeimmin ja laajimmalle levinnyt. Hiphop nähdään ennen kaikkea

elämäntyyllisenä kokonaisuutena, jossa ruumiillinen toiminta eli tanssi yhdistyy muuhun kulttuurisen merkityksenantoon. Breakdance, graffitit ja hiphop-musiikki toimivat hiphop-kulttuurin keskeisinä elementteinä, joista nimenomaan tanssi sai kyseisen kulttuurin jalkautumaan Suomeen. Kulttuurin leviäminen Suomeen tapahtuikin kahta väylää pitkin, kun hiphop rantautui sekä tanssikoulujen kautta että muutamissa kaupungeissa katukulttuurisena hiphoppina. Tanssikoulujen tarjoamasta hiphopista voidaan puhua organisoituna nuorisokulttuurina, kun taas kaduilla toteutettiin omaehtoista kulttuuria. (Nurmi & Itkonen 2010, 167–168, 176, 185.)

Hiphopin kanssa samaan aikaan erityisesti Helsingin katukuvaan ilmestyivät myös skeittarit, skinit ja undergroundhevarit, jotka Lähteenmaa (1991) on nimennyt vapaamuotoisiksi ystävyysryhmiksi. Lähteenmaan tutkimuksen mukaan alakulttuurit olivat vähentyneet ja muuttaneet muotoaan, mikä näkyi ennen kaikkea tedien, rokkareiden, punkkareiden ja hämyjen katoamisena katukuvasta. (Lähteenmaa 1991, 57–58.) Kun tarkastellaan nuorisokulttuureja vuosikymmenten saatossa, voidaan nähdä musiikkityylien synnyttävän omia alakulttuurejaan ja toisaalta erottavan nuorten ryhmiä toisistaan. Tietynlaiseen musiikkiin on liitetty omanlaisensa pukeutuminen, kampaukset ja tanssityyli, jotka yhdistävät nuoria saman alakulttuurin sisällä.

Nykyinen moniulotteinen ja globaali nuorisokulttuuri elää ja muovautuu jatkuvasti uudennäköiseksi. Nuorisokulttuurin alakulttuureita on lukuisia ja ne tekevät nuorisokulttuurista hyvin monisyisen. (Salasuo & Poikolainen 2012, 10–11.) Enää ei voida puhua vain yhdestä nuorisokulttuurista, sillä se on jakautunut useisiin erilaisiin alakulttuureihin ja ryhmittymiin kuten streittareihin, skeittareihin, larppaajiin ja hoppareihin. (Aarresola 2014, 98.) Monesti näihin nuorisokulttuureihin liittyy jokin yhteisesti jaettu tyyli, joka näkyy esimerkiksi pukeutumisessa, puhetyylissä, musiikkimaussa tai vaikka kampauksissa. Kuitenkaan kaikkiin kulttuureihin nämä ulkoiset symbolit eivät liity. (Salasuo & Poikolainen 2012, 9.) Lähes poikkeuksetta erilaisiin alakulttuureihin liittyy kuitenkin informaatioteknologia, joka on helpottanut kulttuurien saatavuutta ja leviämistä.

Nuoret voivat kuulua useisiin erilaisiin sosiaalisiin ryhmittymiin samanaikaisesti, sillä näille ryhmittymille on luonteenomaista jäsenyyksien moninaistuminen ja haurastuminen. Nuoret myös jäsentävät elämäänsä ja yksilöllisyyttään vaihtuvien ja väliaikaisten sosiaalisten ryhmittymien kautta. On kuitenkin tärkeä huomata, että monet

nuoret korostavat haluavansa olla ensisijaisesti yksilöitä ennemminkin kuin jonkun ryhmän jäseniä. (Suurpää 1996, 58–60.) 2000-luvulla tämä yksilöllisyyden korostaminen on vain kasvanut entisestään.

Nuorten tai nuorisoryhmien toiminta on aina nuorten itsensä mielestä mielekästä. Nuorisoryhmillä on omat kulttuurinsa, jotka jakaantuvat pienempiin osiin, alakulttuureihin. Kulttuurin reunaehdot muodostuvat yhteiskunnan asettamista säännöistä ja käytänteistä. Esimerkiksi nuorisojärjestöissä ja urheiluseuroissa tällaisia ovat kaikkia yhdistyksiä koskeva yhdistys- ja kirjanpitolaki. Lisäksi on aina olemassa joukko kirjoitettuja ja kirjoittamattomia yleisesti hyväksytyjä sääntöjä, jotka ovat lajista tai ryhmästä riippuvaisia. (Puuronen 1991, 73–74.) Nämä säännöt yhdistävät usein ryhmään kuuluvia jäseniä, sillä ulkopuoliselle säännöt ja käytetty kieli voivat kuulostaa hyvinkin vierailta, ja näin myös vaikeuttaa ryhmään liittymistä.

Nuoriso on aina ollut aktiivinen toimija. Nuoret ovat omalla toiminnallaan synnyttäneet omia kulttuurimuotojaan sekä samalla haastaneet aikuisten arvomaailmaa. Nykyään nuoriso ei antaudu suoraan auktoriteettien alaiseksi, vaan ulkoapäin asetettuun kuriin ja kontrolliin suhtaudutaan torjuvasti. Samalla perinteiset traditiot, opetukset ja ohjeet ovat menettäneet merkitystään. Työtä ei enää nähdä vain tapana hankkia elanto, vaan siltä odotetaan myös sisältöä elämään. Elämään kuuluvat elämykset ja kokeilut, jotka muovaavat omaa itseään. Nuorison elämää hallitsee toisaalta myös kulutuksellisuus, sillä sen kautta viestitetään omasta elämäntyylistä ja arvostuksista. (Itkonen 1990, 15–16; Itkonen 2013, 91.)

Nuorison aktiivisuus ilmenee myös liikunnassa ja urheilussa, sillä nuorisokulttuuri synnyttää myös omia liikkumismuotojaan, kuten esimerkiksi aiemmin mainitut hiphop ja skeittaus. Myös esimerkiksi parkour ja lumilautailu ovat syntyneet nimenomaan nuorten parissa heidän omilla ehdoillaan. (Itkonen 2012, 163; Aarresola 2014, 98.) Skeittaus on hyvä esimerkki tällaisesta eriytyneen liikuntakulttuurin lajista. Skeittaus ei ole nuorille vain liikuntaharrastus, vaan siihen kiinnittyy myös monia sosiaalisia ja kulttuurisia merkityksiä. Yhteisöllisyyttä rakennetaan esimerkiksi videoimalla suorituksia, liittämällä temppeihin musiikkia sekä pukeutumalla tietynlaisella tavalla. Sähköinen viestintä on merkittävä osa tätä yhteisöllisyyden rakentamista, sillä sen avulla synnytetään ja ylläpidetään yhteisöllisyyttä. (Harinen ym. 2006, 24.)

Nuoruutta ja sen muutosta on tarkasteltu nuorisokulttuurien lisäksi myös sukupolvinäkökulmasta sekä eri aikakausien tyyppi- ja piirteillä. Tutkimuksissa samanikäiset ikäpolvet on jaoteltu x-, y- ja z-sukupolviin. X-sukupolvella tarkoitetaan 1960-luvun lopulla ja 1970-luvulla syntyneitä, jotka aikuistuivat globalisoituvassa ja moniarvoistuvassa maailmassa. 1990-luvun laman myötä tälle sukupolvelle on iskostunut nöyrä työnteon kulttuuri. Y-sukupolvella taas tarkoitetaan 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa syntyneitä, joiden kasvamista ja kehittymistä on leimannut materiaallinen hyvinvointi ja vahva teknologisoituminen. Yksilöllistyminen alkoi korostua tämän sukupolven kohdalla, kun itsensä kehittäminen ja omien päämäärien toteuttaminen nousivat arvoonsa. Aiempiin sukupolviin verrattuna y-sukupolvi on heterogeenisempi ja hyvin samankaltainen kuin suomalainen urheilu nykyään. (Aarresola 2014, 96–98.)

Nykyajan nuorista, joita myös tässä tutkimuksessa tarkastellaan, puhutaan z-sukupolvena. Z-sukupolvelle ominaista on toimintojen nopeus, lyhytjänteisyys ja yksilöllisyys. Z-sukupolvi myös vierastaa aiemmin voimassa olleita normeja ja hierarkioita. Näillä nuorilla on kova tarve olla mukana asioissa, jotka he kokevat merkityksellisiksi. (Aarresola 2014, 96–97.) Samaan aikaan kun nuoret aikuistuvat biologisesti yhä aikaisemmin, on nuoruus elämänvaiheena pidentynyt ja siirtyminen aikuisten yhteiskuntaan lykkääntynyt. Vanhemmista ei olla riippuvaisia henkisesti samalla tapaan kuin ennen, mutta taloudellisesti pidempään kuin koskaan aiemmin. (Haapala 2003, 82.) Urheilun parissa nykynuorison asenne hieman huolettaa, sillä mukavuudenhaluinen elämä katsotaan täysin sopimattomaksi urheilun ideologiaan. Tässä sukupolvitarkastelussa on kuitenkin tärkeä muistaa, että yksilöiden välillä on isoakin eroja myös sukupolvien välillä. (Aarresola 2014, 96–97.)

Suurpää ja Aaltojärvi (1996, 8) kuvaavat nuorten olevan oman aikansa yhteiskunnallisen murroksen tulkkeja, sillä heidän on tulkittu ennakoivan sitä, mihin olemme menossa. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset heijastuvat väistämättä nuorisoon, joka rakentaa parhaillaan identiteettiään. Nuoriso on sukupolvi, joka tuo uudet vaikutteet omina kulttuureinaan mukaan yleiseen kulttuuriin. Jotta aikuisten arvomaailmaa ja toimintakäytäntöjä ei kyseenalaistettaisi, tulisi nuoriso sosiaalistaa yhteiskunnassa vallalla oleviin normeihin. Toisaalta nuoria tulisi sosiaalistaa siten, että he kykenisivät uudistamaan yhteiskuntaa ajan tarpeiden mukaisesti omana aikanaan. (Itkonen 2013, 90.)

3.2 Eriytyneessä liikuntakulttuurissa

Liikunnan ja urheilun maailma on muuttunut vuosikymmenten myötä merkittävästi niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa. Suomessa urheiluseuratoiminnan juuret ovat muotoutuneet reilut sata vuotta sitten. Tähän ajanjaksoon mahtuu monenlaisia yhteiskunnallisia vaiheita, jotka ovat vaikuttaneet kansalaistoiminnan rakentumiseen. Itkonen (1996) on väitöskirjassaan Kenttien kutsu jaksottanut seuratoiminnan neljään eri kauteen, joiden avulla voidaan kuvata liikuntakulttuurin muutosta sekä avata sitä, miksi liikuntakulttuuri näyttää nykyään juuri tällaiselta. Ensimmäisenä kausista on järjestökulttuurin kausi, joka ajoittuu vuosisadan vaihteesta 1930-luvulle. Harrastukselliskilpailullisen kauden katsotaan ajoittuvan 1930-luvulta 1960-luvulle ja kilpailullis-valmennuksellisen kauden 1960-luvulta aina 1980-luvulle asti. (Itkonen 1996.) Nykyään eletään vahvasti eriytyneessä liikuntakulttuurissa, joka alkoi 1980-luvulla liikuntakentän laajentuessa niin organisatorisesti kuin sisällöllisesti (Itkonen 2000, 17). Tässä luvussa keskityn kuvailemaan nimenomaan liikuntakulttuurin eriytymistä 1980-luvulta alkaen taustoittaakseni, mikä suomalaiselle liikuntakulttuurille on ominaista tänä päivänä sekä mitkä seikat ovat johtaneet lapsi- ja nuorisourheilun muotoutumiseen nykyisenkaltaiseksi.

Suomalaisessa yhteiskunnassa ja liikuntakulttuurissa on tapahtunut monia merkittäviä muutoksia 1980-luvulta lähtien. Liikuntakulttuurin monimuotoistumista tapahtui valtion, kuntien ja järjestöjen toiminnassa sekä ennen kaikkea yksityisellä sektorilla. Valtio luopui kuntia sitoneista määräyksistä liikunnan valtiontuen käyttöä koskien, mikä lisäsi kuntien liikkumavaraa liikuntapalveluiden järjestäjänä. Valtion näkökulmasta muutosta tapahtui myös uuden liikuntalain astuttua voimaan vuonna 1998, kun linjauksissa alkoivat painottua terveyttä edistävä liikunta sekä lasten ja nuorten liikunta. Järjestökenttää puolestaan muovasi keskusjärjestöjen ajan päättyminen, jolloin liikunta- ja urheilujärjestöjen toiminnan luonne muuttui oleellisesti. (Kokkonen 2013, 177, 179.) Itkonen (2000) on erotellut eriytyneestä kansalaistoiminnasta kolme yleistä muutoslinjaa. Yksi muutoslinjoista on järjestökentän rakenteellinen muutos, josta edellä jo mainittiin. Toinen muutoslinja koskee kansalaisyhteiskunnan laajenemista uusien järjestöjen nousun myötä. Kolmas muutoslinja puolestaan liittyy uudensuuntaisiin toimintatapoihin yhteiskunnallisten asioiden käsittelyssä, kun uudet liikkeet haastavat perinteisiä järjestöjä muuttamaan toimintakäytäntöjään. (Itkonen 2000, 17.)

Suomalainen kansalaisyhteiskunta on nykyään kirjavampi kuin koskaan aiemmin (Itkonen 2000, 17). Suomalaisen yhteiskunnan elintason nousu ja kansainväliset vaikutteet ovat vauhdittaneet liikuntakulttuurin monimuotoistumista (Kokkonen 2013, 114). Yhteiskunnan nopeat muutokset näkyvät väistämättä myös tämän päivän liikuntakulttuurissa, jossa ammattimaisuus on arkipäivää ja uusia lajeja syntyy nopealla tahdilla. Liikuntakulttuurin eriytymisen taustalla ovat erilaiset yhteiskunnalliset sekä ihmisten elämäntilanteissa tapahtuneet muutokset. Ihmisillä on nykyään enemmän vapaa-aikaa ja toisaalta työn kuormittavuus on huomattavasti vähentynyt, joten fyysistä kuormitusta haetaan erilaisista liikuntamuodoista. Liikunnasta haetaan myös uudella tapaa sisältöä ja mielekkyyttä elämään. (Itkonen & Nevala 1991, 18.)

Liikuntakulttuurin eriytyminen näyttäytyy liikunnan jakautumisena erilaisiin toimintalohkoihin, kuten lasten- ja nuorten liikuntaan, kilpa- ja huippu-urheiluun, harraste- ja terveysliikuntaan, erityisryhmien liikuntaan sekä koululais- ja opiskelijaliikuntaan (Itkonen & Nevala 1991, 18; Heikkala 2000, 123). Toisaalta myös lajien määrä on kasvanut ja kirjavoitunut huomattavasti ja samalla kilpailun tasot ovat moninaistuneet. Uusia lajeja syntyy ja kulkeutuu Suomeen monia eri reittejä pitkin. Monet näistä lajeista ovat sellaisia, jotka eivät tarvitse jo olemassa olevilta järjestöiltä organisatorista hyväksyntää. (Itkonen 1996, 229.) Lajeja rantautuu Suomeen erityisesti internetin välityksellä, joka on mahdollistanut uusien vaikutteiden nopean leviämisen liikuntakulttuuriin (Kokkonen 2013, 182–183). Uudet lajit myös haastavat perinteiset lajit ja lajien välillä käydään kiristyvää kilpailua harrastajista.

Suomen muuttuminen kulutusyhteiskunnaksi ulottui 1980-luvulla myös liikuntakulttuuriin. Liikuntaan suuntautunut kulutus ja yksityisten palvelujen tarjonta alkoivat tuolloin kasvaa vauhdilla. (Kokkonen 2013, 73–74.) Eriytyneen toiminnan kaudella liikunnasta on tullut jatkuvasti kasvavan näkyvyyden myötä myös yhä vahvemmin merkittävä kulutuksen alue. Liikunta välineineen toimii osalle keinona erottautua rahvaasta. Liikunnalla voidaan nähdä myös olevan tietynlainen välinearvo tavoitteiden saavuttamisessa, kuten juuri varallisuuden osoittamisessa. (Itkonen & Nevala 1991, 18–19.) Yksi hyvä esimerkki kaupallisten palveluiden kasvusta on hiihtokeskukset, joita on rakennettu ja laajennettu rajusti viimeisen 20 vuoden aikana.

Lisääntyvä kaupallisuus on synnyttänyt kasvavat liikunnan ja urheilun markkinat, joille myös ammattimaiset palvelujen tuottajat ovat ilmaantuneet. Liikunnasta ollaan

kiinnostuneita myös sellaisissa organisaatioissa, kuten poliittisissa puolueissa ja ammattiyhdistyksissä, joissa liikunta ei ole päätehtävänä. Eriytymistä tapahtuu myös liikuntakulttuurin ulkopuolella, kun ruumiinilmaisun ja -liikkeen rajat hämärtyvät. Esimerkiksi teatteria tai tanssia voidaan lähestyä tästä ruumiinilmaisun näkökulmasta. Ilmaisun ja kokemusten etsiminen on tuonut vakavan suorittamisen rinnalle uudenlaista iloa liikkumiseen. (Heinemann 1989, Itkosen 1996, 227–228 mukaan.)

Kulutuslähtöinen ajattelutapa on myös aiheuttanut sen, että urheiluseurojen tarjoamia palveluita rinnastetaan yhä herkemmin yritysten tarjoamiin palveluihin. Tämä on tuonut mukanaan uusia haasteita urheiluseuroille, kun vapaaehtoistoimintaan sitoutuminen on vähentynyt ja muuttunut lyhytkestoisemmaksi. (Itkonen 2000, 17; Kokkonen 2013, 182.) Suomalainen urheilujärjestelmä onkin joutunut viime aikoina hakemaan uudenlaista sijaintia vapaaehtoisuuden, valtion ja bisneksen keskellä (Heikkala 2000, 121). Vapaaehtoistoiminta on keskeinen osa suomalaista liikuntakulttuuria, sillä urheiluseurojen ammattimaistumisesta huolimatta vapaaehtoiset muodostavat yhä seuratoiminnan kivijalan. Monet seurat ovat havahtuneet jo nyt siihen, että vapaaehtoisten toimintaan sitoutuminen ja mukaan saaminen ovat vaikeutuneet. Tulevaisuudessa seurat joutuvat varmasti pohtimaan yhä enemmän, kuinka houkuttaa vapaaehtoiset mukaan toimintaan, ja ennen kaikkea kuinka pitää heidät mukana toiminnassa.

Huippu-urheilun aseman korostuminen on johtanut äärimmilleen vietyyn harjoitteluun, jolloin seurojen resurssit eivät usein riitä urheilijan tarvitsemien taustajoukkojen hankkimiseen. Valmentajan lisäksi urheilijan apuna on useita eri alojen ammattilaisia, kuten fysioterapeutti ja psykologi. Urheiluseurojen on täytynyt laajentaa toimintaansa vastaamaan ajan uusia vaatimuksia, kun kuntoliikunnan osuus ja samalla myös harrastajien odotukset ovat kasvaneet. (Itkonen & Nevala 1991, 19, 23.) Ammattimaistuminen onkin yksi näkyvimpiä liikunta- ja urheilukulttuurin eriytymisen muotoja. Seuroissa tämä ammattimaistuminen näkyy myös palkattujen työntekijöiden nopeana yleistymisenä.

Urheiluseurat voidaan nykyään jaotella karkeasti kilpaurheilutavoitteellisiin seuroihin ja ei-kilpailullisiin tavoitteisiin pyrkiviin seuroihin, niin sanottuihin sosio-kulttuurisiin seuroihin. Kilpaurheilullisiin seuroihin kuuluvat liikeyritysten tavoin toimivat huippu-urheiluseurat sekä kilpaurheilullis-kasvatukselliset seurat, joissa urheilijat

sosiaalistetaan kilpaurheilun vaatimiin normeihin vapaaehtoispuolelta. Kolmantena tähän ryhmään katsotaan kuuluvaksi liikunnallis-harrastukselliset seurat, joissa korostuu harrastuspainotteisuus. Sosio-kulttuurisissa seuroissa puolestaan yhteisölliset, alueelliset ja kasvatukselliset tekijät ovat keskeisessä asemassa. (Itkonen & Nevala 1991, 19–22.) Usein näitä seuratyyppejä voi olla saman seuran sisällä useitakin. Kilpaurheilijoita ei kuitenkaan synny tyhjästä, joten monissa seuroissa on mukana myös harrastetoimintaa, jossa pyritään kasvattamaan näitä tulevia kilpaurheilijoita seuran kilparyhmiin tai -joukkueisiin.

Liikunnan ja urheilun eriytyminen on vaikuttanut myös liikkumisympäristöihin. Lajikirjon kasvaessa on liikkumisen käyttöön otettu uudenlaisia tiloja. Hyvä esimerkki tästä on skeittaus, jonka tilasidonaisuus poikkeaa totuttujen lajien tilavaatimuksista. (Harinen ym. 2006, 21.) Skeittauksen lisäksi tällaisia uusia lajeja ovat esimerkiksi parkour ja lumilautailu, jotka edustavat niin sanottuja nuorten elämäntapalajeja. Uudet lajit edustavat samalla myös uutta urheilukulttuuria. Hauskuus, estetiikka, yhteisöllisyys ja ei-kilpailulliset arvot ovat uuden kulttuurin keskiössä. Joukkuelajeissa korostuu myös sosiaalisuus ja leikki, mikä osaltaan selittää joukkuelajien suurta suosiota tänä päivänä. (Piispa 2013, 15.) Uudet liikkumisympäristöt ja monet lajit ovat siis syntyneet pitkälti nuorten toimesta. Lasten ja erityisesti nuorten liikkumiseen pureudutaan tarkemmin seuraavaksi omassa luvussaan.

3.3 Lapsi- ja nuorisourheilu Suomessa

Lapset ja nuoret ovat liikkuneet aina, aikuisten johdolla tai ilman. Nuorisourheilun voidaan nähdä kehittyneen 1900-luvun alkupuolella, jolloin leikin, kisailun ja urheilun väliset rajat olivat vielä häilyvät. Olosuhteet määräsivät pitkälti mitä lajia missäkin harrastettiin ja urheileminen edellytti usein vaivannäköä. (Itkonen 2003, 329–330.) Ennen organisoidun urheilun saapumista Suomeen lapset ja nuoret kisailivat ahkerasti erilaisissa voimainkoetteluissa ja taitotempuissa, kunnes siirryttiin vähitellen lajinomaisempaan suuntaan (Lämsä 2009, 23). Lajinomaistuminen alkoi 1900-luvun alussa, kun lasten ja nuorten kisailu lisääntyi nopeasti niin lähiympäristöissä kuin urheiluseuroissa. Urheilun suosio lisääntyi ratkaisevasti 1930-luvulle tultaessa, kun suomalaiset urheilusankarit nousivat esiin kansainvälisillä kentillä. Kilpailulliset

tavoitteet syrjäyttivät vähitellen järjestöjen kasvatukselliset tavoitteet ja samalla urheilu menetti asemaansa aatteellisten järjestöjen sidostoimintana. SVUL:n ja TUL:n keskinäinen kamppailu harrastajista ja menestyksestä lisäsi erilaisista sosiaalisista taustoista tulevien lasten osallistumismahdollisuuksia. Lajinomaistuminen näkyi myös seuratasolla erikoisseurojen määrän nopeana kasvuna ja yleisseurojen hupenemisena. (Itkonen 2003, 338–340.)

Urheilun organisoitumisen ohella järjestäytyi myös nuorisourheilu, sillä järjestöjen elinehtona oli lasten ja nuorten rekrytointi mukaan toimintaan. Tavoitteellisuus vaihtui yleisistä kasvatustavoitteista kohti voittojen ja ennätysten tavoittelua. (Itkonen 2003, 332–333.) Kisailun perinteet muotoutuivat paikallisesti, kun suuret ikäluokat liittyivät urheiluseuroihin. Yhdistystoiminnan vilkastumisen myötä urheiluseurat alkoivat järjestää kilpailuja myös lapsille ja nuorille. (Lämsä 2009, 23.) Urheilemiseen tulivat mukaan tarkat säännöt ja urheilupaikoilta alettiin vaatia tarkkoja standardeja. Kilpaurheilun organisoinnissa olivat aikuisten lisäksi mukana myös nuoret pojat. Tämä näkyi erityisesti taajamissa, joissa syntyi omanlaistaan nuorisokulttuuria. Tytöt olivat tällöin vielä sivussa kilpa-areenoilta. (Itkonen 2003, 330.)

Urheilun suosion kasvaessa nuorisolle kehitettiin uudenlaisia kilpailu- ja sarjajärjestelmiä. Juniori-, ikäkausi- ja nappaurheilu tulivat mukaan kun aikuismaisen huippu- ja kilpaurheilun käytännöt rantautuivat lapsiurheiluun 1970-luvulla. (Itkonen 2003, 334.) Vähitellen lasten ja nuorten urheilusta kiinnostuivat valtakunnalliset lajiliitot ja huippu-urheilun käytännöt saavuttivat myös nuorisourheilun. Tämä synnytti keskustelua lasten liian aikaisesta kilpailemisesta ja harrastuksen lopettamisesta eli drop out -ilmiöstä. 1990-luvulla perustettiin Nuori Suomi -organisaatio parantamaan nuorisourheilun laatua lisäämällä monipuolisuutta ja kasvatuksellisuutta. (Lämsä 2009, 23–24.)

Nykyään liikunta ja urheilu ovat suomalaisten lasten ja nuorten, niin tyttöjen kuin poikienkin, suosituin vapaa-ajan harrastus. Vuonna 2010 valmistuneen Kansallisen liikuntatutkimuksen (2009–2010) mukaan 3–18 -vuotiaista lapsista ja nuorista peräti 92 prosenttia kertoo harrastavansa liikuntaa tai urheilua. Tämä tarkoittaa lähes 900 000 harrastajaa. Heistä noin 43 prosenttia harrastaa liikuntaa urheiluseurassa. (Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010, 6, 13.) Vuonna 2013 valmistuneen nuorten vapaa-aikatutkimuksen tulokset ovat hyvin samankaltaiset. Kyseisen tutkimuksen mukaan 86

prosenttia lapsista ja nuorista sanoo harrastavansa jotain liikuntaa. Yleisintä liikunnan harrastaminen on 10–14 -vuotiaiden joukossa. (Myllyniemi & Berg 2013, 59.)

Yläkouluikäisten nuorten kohdalla suosituimmat lajit ovat jalkapallo, pyöräily, uinti ja salibandy (Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010, 8). Tyttöjen ja poikien harrastamat lajit poikkeavat selvästi toisistaan. Pojat harrastavat yleisesti joukkuelajeja, kuten jalkapalloa, jääkiekkoa ja salibandya, kun taas tyttövaltaisia lajeja ovat voimistelu, ratsastus, tanssi ja taitoluistelu. Sen sijaan esimerkiksi uinti, hiihto, pyöräily ja yleisurheilu ovat yhtä suosittuja sekä tyttöjen että poikien keskuudessa. Valtaosa lapsista ja nuorista harrastaa vähintään kahta urheilulajia vähintään kahdesti viikossa. (Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010, 9–12, 19.) Omatoiminen liikkuminen on lasten ja nuorten keskuudessa kaikkein yleisintä. Noin kolmannes nuorista liikkuu urheiluseuroissa, ja kunnallisia ja kaupallisia liikuntapalveluita käyttää noin neljännes. (Myllyniemi & Berg 2013, 70.) Viime vuosikymmenille ominaista on ollut joukkueurheilun suosion voimakas kasvu, mikä näkyy niin harrastajamäärissä kuin lajien näkyvyydessä.

Tulosten mukaan lasten ja nuorten liikunnan harrastaminen on lisääntynyt viimeisen 15 vuoden aikana. Harrastamisen lisääntymisestä huolimatta tutkimukset kertovat huonokuntoisten määrän kasvamisesta. (Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010, 6.) Lisääntyneestä harrastamisesta huolimatta fyysinen aktiivisuus lasten ja nuorten arjessa on kuitenkin vähentynyt huomattavasti aiheuttaen sen, että edes kaikki seuroissa harrastavat eivät liiku terveytensä kannalta riittävästi. Huolestuttavaa on myös liikkumisen polarisoituminen. Osa lapsista harrastaa liikuntaa erittäin paljon, kun taas osa ei saa tarpeeksi liikettä organisoidusti eikä myöskään arjessa. (Valtion liikuntaneuvosto 2013, 7.)

Liikunta-aktiivisuus vähenee selvästi murrosiässä, sillä liikuntasuosittelun mukaisesti liikkuvien määrät romahtavat 11-vuotiaasta 15-vuotiaaksi vartuttaessa tytöissä 58 prosenttia ja pojissa 55 prosenttia (Valtion liikuntaneuvosto 2013, 7). 15-vuoden iässä nuorten osallistuminen myös seurojen toimintaa alkaa vähentyä (Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010, 13–14). Liikunta-aktiivisuuden vähenemiselle on sekä yksilölähtöisiä että myös liikuntajärjestelmään kohdistuvia syitä. Esimerkiksi ajanpuute, pitkät etäisyydet ja passiivinen ajankäyttö vähentävät liikunta-aktiivisuutta. (Valtion liikuntaneuvosto 2013, 7.) Yläkouluikäiset ovat kriittinen ikäryhmä tarkasteltaessa

paljon puhuttua drop-out ilmiötä. Urheiluseuroissa harrastaminen alkaa vähentyä samassa ikäluokassa kuin liikunta-aktiivisuuskin. Kyseisessä iässä nuoret joutuvat monesti valitsemaan haluavatko panostaa tosissaan urheiluun vai haluavatko käyttää vapaa-aikansa jotenkin toisin.

Yläkouluikäisten urheiluseuroissa harrastavien nuorten keskuudessa onkin yhä kasvava joukko niitä nuoria, joita menestymisen sijaan motivoi liikkumisen elämyksellisyys, ”urheiluhengailu”. Haasteena onkin, kuinka urheiluseuroissa saataisiin täytettyä myös näiden nuorten tarpeet, jotka tulevat urheiluseuraan ennemminkin hengaillemaan. Urheilijan polun valinneet nuoret sen sijaan huomioidaan jo laajasti urheiluseuroissa. (Aira ym. 2013, 26.) Toinen merkittävä tarkasteltava asia on urheiluseuratoiminnan ulkopuolelle jäävät lapset ja nuoret. Arvioiden mukaan on noin 250 000 lasta ja nuorta, jotka ovat kiinnostuneita seuratoiminnasta, mutta toiveet ja tarjonta eivät vielä kohtaa. (Lämsä 2009, 24.) Matalan kynnyksen toiminnan lisääminen voisi saada nämä lapset ja nuoret mukaan kokeilemaan eri lajeja ja sitä kautta löytämään oman lajinsa. Ennen kaikkea tulisi kuitenkin selvittää, mitä tämä ulkopuolelle jäävä joukko haluaisi harrastaa ja mikä heitä motivoi.

Nuoria motivoi liikkumaan muun muassa halu pysyä terveenä, halu olla hyvässä kunnossa ja liikunnan tuoma ilo. Myös onnistumisen elämykset, sosiaaliset suhteet ja itsensä kehittäminen ovat nuorille tärkeitä syitä harrastaa liikuntaa. Terveys- ja kuntoaspektin painottuminen korostaa nuorten halua pitää painonsa kurissa. (Myllyniemi & Berg 2013, 73–74.) 15-vuotiailla pojilla hauskanpito ja hyvä kunto nousevat erittäin tärkeiksi liikunnan harrastamisen syiksi. Saman ikäisillä tytöillä näiden lisäksi erittäin tärkeinä harrastamisen syinä olivat myös terveyden parantaminen, painonhallinta ja hyvältä näyttäminen. (Aira ym. 2013, 21.)

Nuoret tekevät myös vapaaehtoistyötä urheiluseuroissa, kouluissa tai muissa organisaatioissa. Kaikista 15–18 -vuotiaista noin 50 000 osallistuu vapaaehtoistyöhön, useimmiten nimenomaan urheiluseuroissa. (Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010, 28.) Monet nuoret siirtyvät vapaaehtoistyöhön, kuten valmentajiksi tai ohjaajiksi, lopetettuaan harrastamisen seurassa, mutta haluten jatkaa lajin parissa tavalla tai toisella.

Urheilu, liikunta ja yleisestikin ruumiillisuus ovat elämänalueita, joilla nuoret tekevät valintojaan. Ruumiillisuudesta ja sitä kautta urheilusta on tullut uudenlainen

identiteettityön väline. Nuoret liikkuvat perinteisissä urheiluseuroissa, mutta toteuttavat myös aivan omanlaistaan urheilua ja liikuntaa. Rullaluistelu on yksi hyvä esimerkki nuoren omasta liikunnan ja urheilun organisoinnista. Nuoret pyrkivät antamaan merkityksiä toiminnalleen hakeutumalla mukaan omannäköiseensä toimintaan. Kuitenkin yleinen trendi on, että nuoret uskovat edelleen urheiluun ja liikuntaan, mikä näkyy urheiluseuroissa liikkuvien nuorten määrässä. (Itkonen 2003, 336, 340.)

3.3.1 Liikkumisen uudet muodot, tilat ja tavoitteet

Nykyään nuorilla on valtaisan valintamahdollisuudet monella elämän osa-alueella. He voivat runsaasta valikoimasta valita mitä he haluavat pukea ylleen, millaista puhelinta käyttää tai mitä tehdä vapaa-ajallaan. (Itkonen 1990, 13.) Tämä koskee myös urheiluharrastuksen valintaa. Uusia lajeja keksitään jatkuvasti, joten nuorilla on varaa valita mitä haluavat harrastaa. Toisaalta myös jo olemassa olevat lajit muuttavat muotoaan ja voivat sisältää monenlaista toimintaa. Esimerkiksi nuorisokulttuurisena lajina syntynyt lumilautailu on nykyään yhteisöllistä hengailua, kilpaurheilua arvokilpailuissa sekä erilaisten kulttuurituotteiden synnyttämistä vaikkapa nettiklippien muodossa (Itkonen 2012, 166). Monelle lautailu on myös vain mukava vapaa-ajan harrastus, jota kokeillaan muutamia kertoja vuodessa perheen lomamatkoilla.

Itkonen (2012) on jaotellut nyky-nuorison liikkumisen tapahtuvan kolmessa toimintaympäristössä: kouluissa, urheilu- ja liikuntaseuroissa sekä liikuntaan tarkoitettomissa tiloissa. Kouluissa toteutettava liikunta tapahtuu tiloissa, jotka on suunniteltu mahdollistamaan liikuntakasvatukseen tähtäävän toiminnan. Seurat puolestaan toimivat pääasiassa varta vasten urheilua varten rakennetuissa suoritus- ja harjoittelupaikoissa. Monet harjoittelupaikat soveltuvat niin kilpaurheilun kuin muun liikunnan toteuttamiseen. Lisäksi nuoret liikkuvat myös tiloissa, joita ei ole suunniteltu liikkumistarkoitukseen. (Itkonen 2012, 163, 167.)

Nuorten liikkumisen tilat ja järjestäytymistavat ovatkin muuttuneet monelta osin. Perinteisinä tunnetut lajit kuten paini, hiihto ja yleisurheilu ovat saaneet kilpailijoita monista uusista lajeista. Lajimäärän lisääntymisen ohella on syntynyt myös aivan uudenlaisia liikkumismuotoja, joita on ryhdytty kutsumaan nuorisokulttuuriseksi liikkumiseksi. (Itkonen 2012, 163.) Hyviä esimerkkejä nuorten synnyttämistä uusista

omaehtoisesti toteutetuista lajeista ovat skeittaus, hiphop-tanssi ja lumilautailu. Uusimpia, ehkä monelle hieman vieraampia niin sanottuja vaihtolajeja, ovat esimerkiksi scoottaus eli tempupotkulautailu, slacklining eli temppuilu puiden tai pylväiden väliin kiristetyllä tasapainoliinan päällä ja bleidaus eli temppurullaluistelu (Liikanen & Rannikko 2015, 49).

Monet uusista liikuntamuodoista ovat syntyneet kaupungistumisen myötä, kun rakennettu kaupunkiympäristö kaiteineen ja asfaltteineen on houkuttanut nuorisoa hyödyntämään tiloja uudella tavalla. Kaupungistumisen lisäksi nuorisokulttuurisen liikunnan taustalla on myös sukupolvisuhteen muutos eli nuorten sosiaalisen tilan uudenlainen määrittely. (Itkonen 2012, 166.) Nuoret ottavat jatkuvasti haltuunsa liikunnallisesti uusia ja yllättäviä tiloja, jotka saavat uusia merkityksiä nuorten liikunnallisen toiminnan alustoina. Liikkuessaan esimerkiksi parkkipaikoilla tai metsissä nuoret eivät koe varsinaisesti harrastavansa liikuntaa. Nuoret liikkuvatkin omaehtoisesti ja luovasti puitteissa, joita lähiympäristö heille tarjoaa. (Rannikko & Harinen 2013, 7.)

Nuoret eivät usein vaadi kovin erikoisia liikuntapaikkoja, ainoastaan tilaa liikkua. Nyky-yhteiskunta ei kuitenkaan aina tue tätä nuorten omaehtoista liikkumista. Monet nuoret liikkuisivat omaehtoisesti enemmän, jos heillä olisi tähän mahdollisuus niin fyysisesti, sosiaalisesti kuin kulttuurisestikin. Monesti nuoret kuitenkin kokevat, että he joutuvat väistymään muiden käyttäjien ja tilankäyttötapojen tieltä. (Hasanen 2013, 40–42.) Julkisessa tilassa käydään eräänlaista määrittelykamppailua siitä, millainen oleskelu – ja kenen ehdoilla – siellä on sallittua (Liikanen & Rannikko 2013, 51). Tilankäyttö aiheuttaaakin ajoittain konflikteja, sillä julkinen tila voi näyttäytyä eri käyttäjille hyvin eri tavoin (Rannikko & Harinen 2013, 7). Useimpia vaihtoehtolajeja voidaan harrastaa lähes missä tahansa ja milloin tahansa. Moniin lajeihin liittyykin tietoinen pyrkimys haastaa perinteinen liikunnan harrastaminen ja julkisen tilan käyttö. (Liikanen & Rannikko 2013, 50.)

Nuorisokulttuurin synnyttämässä lajeissa tavoitteellisuus asettuu toisin kuin kilpaurheilussa (Itkonen 2012, 169). Näissä vaihtoehtoisissa lajeissa kannustetaan oman luovuuden käyttämiseen ja oman tyylin löytämiseen tarkkojen sääntöjen ja ohjeiden sijaan. Kun nuorille annetaan mahdollisuus olla aloitteellisia, kehittää ja määrittellä omaa lajiaan, näyttävät he sitoutuvan lajiharrastamiseen paremmin. (Liikanen &

Rannikko 2013, 48.) Vaihtoehtolajeille ominaista on erottautuminen perinteisestä urheilusta ja liikunta muistuttaa enemmänkin elämäntapaa. Lajeihin liittyy kiinteästi myös muuta oheistekemistä, kuten musiikkia, tietty vaatetus ja lajikulttuurin opettelua. (Liikanen & Rannikko 2013, 50).

Kaverit muodostavat oleellisen osan vaihtoehtoliikuntaa. Liikuntaa tehdään, opetellaan ja toteutetaan yhdessä muiden vertaisten kanssa, joiden kanssa myös jaetaan kiinnostuksen kohteet ja intohimot. (Liikanen & Rannikko 2013, 49.) Sosiaalisuus ja yhteisöllisyys korostuvatkin lajin luonteessa. Vaihtoehtolajien harrastaminen tapahtuu usein paikallisesti pienissä ryhmissä. Vertaissosiaalisuus levittyy kuitenkin internetin ja matkustamisen avulla paikallisyhteisöjä huomattavasti laajemmalle. Temppeujen seuraaminen ja kommentointi verkossa kuuluvatkin kiinteästi sisäiseen lajikulttuuriin. (Liikanen & Rannikko 2015, 53.)

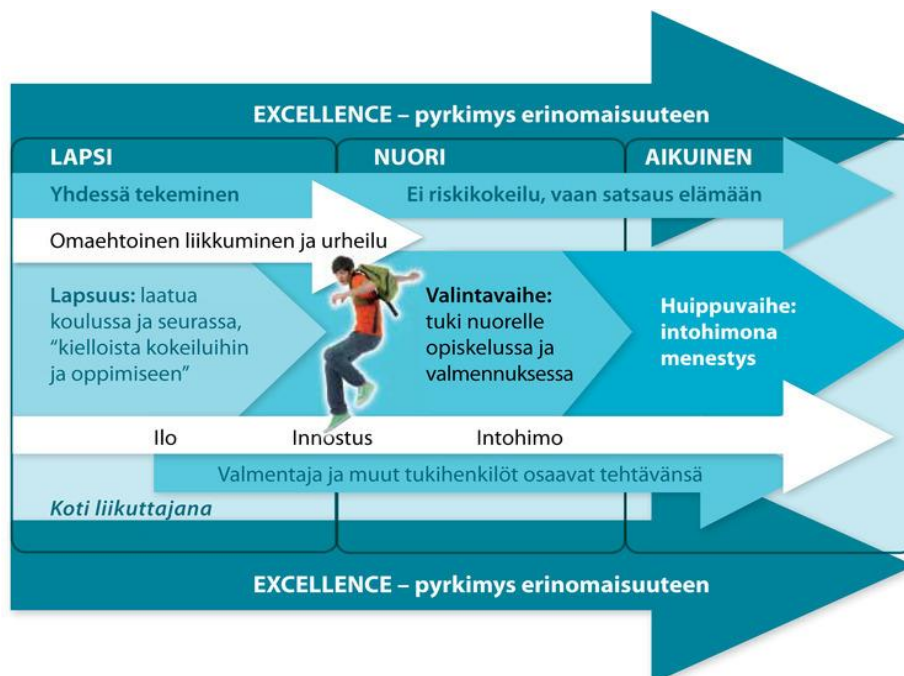
Vaihtoehtolajeja on perinteisesti pidetty hyvin maskuliinisina lajeina. Naisten osuus harrastajina on kuitenkin jatkuvassa kasvussa. Liikasen ja Rannikon (2015) tutkimuksen mukaan miesvaltaisia lajeja ovat erityisesti skeittaus, bleidaus, parkour ja scootaus. Naisten suosiossa sen sijaan ovat katutanssi, roller derby, sirkus ja capoeira. Sen sijaan lajeja, joissa mies- ja naisharrastajia olisi suunnilleen yhtä paljon, ei heidän tutkimuksessaan ilmennyt. (Liikanen & Rannikko 2015, 50, 53–54.)

Nuorten omaehtoinen liikkuminen on kasvanut voimakkaasti ja se voi päihittää merkityksellisyydessään jo organisoidun liikunnan. Tänä päivänä nuorten liikkumista ei voida tutkia enää ainoastaan liikuntaan tarkoitetuilla paikoilla, sillä tällöin nuorten omaehtoinen liikkuminen jää paitsioon. (Hasanen 2013, 39–40.) Nuorten liikkumista on tutkittu paljon harrastamisen intensiteetin ja volyymin laskemisen kautta, jolloin nuorten suosimat vaihtoehtolajit ovat jääneet pois laskuista (Kuninkaanniemi & Ronkainen 2013, 43). Jotta edistäisimme nuorten liikkumista, tulee meidän tunnustaa ja tunnistaa omaehtoisuuden ja vapaan tilan merkitys nuorten liikkumisen motivoijina. Ennen kaikkea nuoret tulee hyväksyä tilan käyttäjinä, määrittäjinä ja muokkaajina. (Hasanen 2013, 42.)

3.3.2 Nuori urheilijan polulla

Ajatus urheilijan urasta nousi esiin valmennustiedon lisääntymisen myötä 1970-luvulla. Valmennusta tehostettiin ja ulotettiin yhä nuorempiin ikäluokkiin sillä ajatuksella, että urheilijan ura on aloitettava jo lapsuusvuosina, jos mieli huippu-urheilijaksi tulevaisuudessa. (Itkonen 2003, 340.)

Huippu-urheilun muutostyöryhmän perustamisen myötä vuonna 2010 alkoi työ Urheilijan polun määrittämiseksi lajiliittojen kanssa tammikuussa 2011. Kesäkuussa asiaa käytiin läpi jo 43 lajiliiton kanssa. (Valo ry 2015d.) Muutostyöryhmän työn tuloksena urheilija on nostettu keskiöön. Urheilijoiden ja joukkueiden menestymismahdollisuuksia pyritään parantamaan johtamalla ratkaisut ja toimenpiteet Urheilijan polun tarpeesta. Urheilijan polun tavoitteena on luoda keskeisille toimijoille yhteinen viitekehys, joka antaa konkreettisen työkalun muutostyölle. Urheilijan polku on kuvaus siitä, kuinka huipulle tähtäävän lapsen tai nuoren matka kohti maailman huippua tulisi parhaimmillaan rakentaa. Urheilijan polun tarkoituksena on antaa päälinjat toiminnalle, jonka jälkeen yksilöt etenevät polulla yksilöllisten tarpeidensa ja harjoitustaustansa mukaisesti. (Valo ry 2015c.)

KUVA 1. Urheilijan polku kuvaa urheilijan matkaa lapsuudesta aina huipulle asti (Valo ry 2015c).

Urheilijan polku on jaettu kolmeen eri vaiheeseen: lapsuusvaihe, valintavaihe ja huippuvaihe (kuva 1). Lapsuusvaiheessa painotetaan innostusta, urheilullisen elämäntavan oppimista sekä monipuolisia liikuntataitoja. Liikuntaa tulisi olla vähintään 20 tuntia viikossa, josta suurin osa koostuisi omaehtoisesta liikkumisesta. Lapsen kasvu urheilijaksi edellyttää kuitenkin kodin, koulun ja seuran välistä yhteistyötä. Halutessaan lapsen tulisi saada harrastaa useita eri lajeja. (Valo ry 2015c.) Ajattelutavassa on tapahtumassa muutoksia lajivalinnan suhteen, sillä aiemmin monet vanhoivat varhaisen erikoistumisen nimeen. Nykyään lapsia kannustetaan monipuoliseen liikkumiseen, jolloin eri lajien seurojen yhteistyön merkitys nousee uudella tavalla esiin. Riittävä liikunnan määrä tulee olemaan haaste myös urheiluseuroissa liikkuville lapsille.

Valintavaiheessa nuori tekee päätöksen siirtymisestä huippu-urheilijan polulle. Keskeistä huippu-urheilijan polulla on tekemisen laatu ja määrä. Kilpaileminen ja menestyminen nyt ja tulevaisuudessa ovat tärkeitä motivaation lähteitä. Ammattitaitoisen valmentajan, harjoituskavereiden ja perheen tuki korostuvat entisestään, sillä urheilijaksi kasvua tukemaan tarvitaan optimaalinen toimintaympäristö. Opintojen ja urheilun yhdistäminen on tärkeässä osassa valintavaiheessa. (Valo ry 2015c.) Tätä varten on luotu urheiluakatemiaohjelma, joka tukee Urheilijan polun jokaisessa vaiheessa ja tarjoaa opinto- ja uraohjausta sitä tarvitseville (Valo ry 2015b). Joustavuus opintojen suorittamisessa mahdollistaa nuoren opiskelun sekä siirtymisen työelämään. Opiskelulla on merkittävä rooli myös urheiluuran jälkeistä elämää ajatellen, sillä moni pelkää jäävänsä tuolloin ”tyhjän päälle” ilman ammattia. Moni nuori on joutunut valitsemaan opintojen ja urheilun välillä, kun urheilu-ura on tuntunut epävarmalta ratkaisulta tulevaisuutta ajatellen. Yhtenä tulevaisuuden menestystekijänä nähdäänkin urheilun pitäminen arvostettuna uravalintana. (Valo ry 2015c.)

Kolmannessa vaiheessa eli huippuvaiheessa urheilu on jo kokonaisvaltainen elämäntapa. Harjoitusolosuhteet ovat parhaat mahdolliset ja urheilijalla on osaava valmentaja. Tukijärjestelmän tulee olla kansainvälistä tasoa, mikä tarkoittaa riittävää taloudellista tukea sekä toimivaa terveydenhuolto- ja asiantuntijaverkostoa. Tavoitteet, intohimo ja halu kehittää itseään motivoivat urheilijaa menestyksen tavoitteluun. Myös aktiiviuran jälkeinen elämä on suunniteltu. (Valo ry 2015c.)

4 MUUTTUVA VANHEMMUUS MODERNISSA AJASSA

Perhe ja vanhemmuus ovat nykyisin uudelleenarvioinnin kohteena. Muutaman viime vuosikymmenen keskeiset yhteiskunnalliset murrokset kuten syvä taloudellinen lama, talouden nopea kasvupyrähdys, globalisoituminen ja tietoyhteiskunnan läpimurto ovat muokanneet modernia länsimaista perhe-elämää. Monet yhteiskunnalliset muutokset eletään, koetaan ja ratkaistaan perheissä. (Forsberg 2003, 7–8.) Aiemmin vahvasti ihmisten toimintoja ohjanneet perinteet ovat menettäneet merkitystään ja sosiaaliset kentät ovat pirstoutuneet. Kuuluminen tiettyyn ryhmään ei ole enää itsestään selvyys, jonka vuoksi määritämme identiteettiämme huomattavasti aiempaa enemmän. Hierarkiat ja auktoriteetit ovat korvautuneet erilaisilla verkostoilla. Yhteiskunnasta on tullut entistä vaikeammin ennustettava, mikä on korostanut irrationaalisuutta ihmisten arkielämässä. Yksilöt vastaavat itse oman elämänprojektinsa luomisesta yhdistelemällä omia valintojaan lukuisista mahdollisista valintamahdollisuuksista. Elämältä haetaan yhä useammin elämyksiä ja ainutlaatuisia kokemuksia. (Koski 2000, 136–138.) Tämä yksilöllisyyden korostaminen on heijastunut väistämättä myös vanhemmuuteen ja perheeseen.

Vanhemmuutta, perhe-elämää ja kasvatusta arvioidaan jatkuvasti, mutta samalla siitä ollaan myös huolissaan. Erityinen huoli on kohdistunut kotona tapahtuvaan kasvatukseen ja vanhemmuuden tilaan. Paljon puhutaan vanhemmuuden olevan hukassa, kun taas toisaalta monet nykyisistä vanhemmista ovat aiempia sukupolvia tietoisempia ja vastuullisempia vanhempia. (Korhonen 2002, 58–59; Korhonen 2006, 51.)

Vanhemmuutta ja sen muutosta tarkastellaan tarkemmin seuraavaksi. Ensin kuitenkin kuvataan lyhyesti perhettä käsitteenä sekä perhe-elämän muutosta, sillä vanhemmuuteen liittyy kiinteänä osana myös perhe. Tämän jälkeen siirrytään vanhemmuuden käsitteen kautta vanhemmuuden muutoksen kuvailuun. Koska vanhempien lisäksi lapsella ja nuorella on useita aikuisia kasvattamassa elämän eri vaiheissa, pureudutaan myös vanhemmuuden rinnalla kulkeviin kasvatusinstituutioihin. Myös urheiluharrastus voidaan lukea yhdeksi tällaiseksi kasvatusinstituutioksi. Vanhemmat nuoren urheiluharrastuksessa on laitettu omaksi luvukseen, sillä onhan tutkimuksen keskiössä nimenomaan urheilevan nuoren vanhemmat.

4.1 Perinteisestä ydinperheestä moderneihin perhemalleihin

Sana perhe alkoi vakiintua suomen kieleen vasta 1800-luvun loppupuolella, johon asti perhe tai ruokakunta oli nähty lähes muuttumattomana itsestäänselvyytenä (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 58–59). Vanhemmissa teksteissä perheeseen viitataan ruokakuntana, talona tai perhekuntana, jolloin kaikki talossa asuvat sisältyivät käsitteeseen (Häggmann 1994, 135). Käsitteeseen perheen näennäisestä luonnollisuudesta murtui teollistuneen yhteiskunnan myötä, kun rinnalle syntyi moderni ydinperhe. Aiemman suurperheihanteen korvasi ajatus ydinperheestä, jossa uusina tuntomerkkeinä olivat naisen ja miehen korostetun erilaiset roolit, kasvatukseen keskeisyys, tunnepohjainen puolison valinta sekä perhe-elämän yksityistyminen. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 59.)

Perhe on käsitteenä hyvin moniulotteinen, kuten niin monet muutkin käsitteet. Perhettä pidetään usein itsestään selvänä ja luonnollisena ilmiönä, joka kaikessa arkisuudessaan ei kaipaa erityistä tarkastelua (Forsberg 2003, 8). Perhe on totuttu näkemään perustavaa laatua olevana yhteiskunnan rakenteellisena perusyksikkönä (Ritala-Koskinen 2001, 8). Perhe on perinteisesti ymmärretty äidin, isän ja yhteisten lasten muodostamaksi ydinperheeksi. Nykyään yhden hallitsevan perhemallin eli ydinperheen rinnalle on noussut useita erilaisia kulttuurisesti hyväksytyjä perhemuotoja. (Virkki 1994, 6.) Uusia perhemuotoja ovat esimerkiksi eronneet ja yksinhuoltajat, uusioperheet, monivanhempaiset perheet sekä samaa sukupuolta olevien pariskuntien muodostamat perheet. Tilastokeskuksen uusimman määritelmän mukaan perheen muodostaa yhdessä asuvat avo- tai avioliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä lapsettomat avio- ja avopuolisot. Perheessä voi olla korkeintaan kaksi perättäistä sukupolvea. (Suomen virallinen tilasto SVT 2015.) Näin ollen esimerkiksi samassa taloudessa eläviä isovanhempia ei virallisesti lasketa kuuluvaksi perheeseen.

Perherooleja – äiti, isä, lapsi ja vanhempi – ei enää nähdä yleisinä rooleina, jotka on annettu suoraan ulkoapäin. Sen sijaan roolien nähdään saavan muotonsa perheenjäsenten välisistä suhteista. Lapsen syntyminen synnyttää isyyden, äitiyden ja vanhemmuuden, joita ei olisi olemassa ilman lapsen syntymää. (Marin 1994, 20.) Ihmisen elämänsäkaareen mahtuukin usein erilaisia rooleja ja perheitä. Ensimmäinen on lapsuudenperhe, jonka jälkeen myöhemmin perustetaan kenties oma perhe. Näitä omia

perheitä voi olla useita elämän aikana, sillä perheitä hajoaa ja niitä perustetaan uudelleen. (Jallinoja ym. 2014, 7.)

Suomalainen perhe-elämä on muuttunut selkeästi viime vuosikymmeninä yhteiskunnan eriytymis- ja muutosprosessin mukana. Maaseudun suurperhe, johon kuului äidin, isän ja lasten lisäksi muitakin sukulaisia, oli tavallinen perhetyyppi vielä 1950- ja 1960-luvuilla. Elämä jäsenyi perheen ja lähiyhteisön kautta, ja yhteiskunnan puuttumista perhe-elämään ei juuri tarvittu. Seuraavina vuosikymmeninä nämä maaseudun lähiyhteisöt hajosivat, kun agraariyhteiskunnasta siirryttiin teollisuus- ja palveluyhteiskuntaan ja maalta muutettiin yhä useammin kaupunkiin työn perässä. Perhetyyppi muotoutui perinteisestä ydinperheestä moderniksi pienperheeksi, johon kuului ainoastaan isä, äiti ja heidän lapsensa. Nykyinen moderni perhe on tunne- ja kulutusyksikkö, joka koostuu itsenäisistä yksilöistä. Modernissa perheessä perheenjäsenillä on myös kodin ulkopuolisia toimintoja kuten työ, koulu ja harrastukset. (Lämsä 2014, 21–22.)

Jallinoja (1985) korostaa teollistumisen merkityksen sijaan palkkatyöhön siirtymisen vaikutusta perhe-elämän muutoksessa. Luontoistaloudesta siirtyminen palkkatyöhön nosti yksilön keskeisellä tavalla esiin, mikä johti elämäntyylin ja -katsomuksen muutoksiin. Miehen mentyä ansiotyöhön kodin ulkopuolelle jäi koti yhä enemmän naisen hoidettavaksi. Tämä eriytti perheenjäsenten maailmoja toisistaan, kun elämä ei enää keskittynytäkään vain perheen ympärille. Koululaitoksen kehityksen myötä myös lapset siirtyivät osaksi päivää muualle, jolloin opettajien nähtiin toimivan vanhempien ohella kasvattajina. Koulun, päiväkotien ja harrastusten yleistymisen myötä kotona vietetty aika väheni entisestään. (Jallinoja 1985, 32, 97.)

Perheinstituution hajoamisesta on keskusteltu pitkään (Marin 1994, 21). Jo 1970-luvulla heräsi huoli perheinstituution katoamisesta avioerojen yleistyessä ja perhemuotojen moninaistuessa (Ritala-Koskinen 2001, 9). Individualistisen perhekäsityksen yleistymistä pidetään yhtenä syynä perheiden hajoamiseen. Kun familistisessa tulkinnassa korostuu perheen koossapitäminen ja yhteisen edun tavoittelu, niin individualistisessa tulkinnassa henkilökohtaiset näkemykset ja yksilöllisyys saattavat uhata perhettä. Omat tavoitteet menevät yhä useammin perheen edun edelle. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 60–61.)

Huoli perheen katoamisesta on kuitenkin hälventynyt, kun erilaiset perhemuodot hyväksytään yhtäläillä perheinstituutioina (Ritala-Koskinen 2001, 9). Perheen rakenne onkin muuttunut merkittävästi. Aiemmat pysyvät perhesuhteet ovat korvautuneet vähemmän sitovilla erillissuhteilla ja erilaisilla sosiaalisilla verkostoilla. (Marin 1994, 21.) Perhe on kuitenkin edelleen niin lapsille kuin aikuisillekin keskeinen tuen ja turvan lähde (Lämsä 2014, 23). Suurin osa arkisesta työstä ja sosiaalisesta hoivasta tapahtuu yhä konkreettisesti perheissä. Perhesuhteiden puitteissa järjestetään, eletään ja koetaan yhteiskunnan arki. (Alanen 1994, 24.)

4.2 Moniulotteinen vanhemmuus

Perhe-elämässä tapahtuneet muutokset ovat ajaneet useita vanhempia haastaviin tilanteisiin. Työn, perheen ja vapaa-ajan yhteensovittaminen ei aina tapahdu mutkitta. (Lämsä 2014, 23.) Monenlaiset ristikkäiset odotukset ympäröivät vanhemmuutta tänä päivänä. Tietoa hyvästä vanhemmuudesta on tarjolla runsaasti, mutta samanaikaisesti ohjeet ovat keskenään ristiriitaisia. Asiantuntijoiden ohjeet voivat saada vanhemmuuden ja kasvatuksen näyttämään suorittamiselta, mistä vanhemmuudessa ei kuitenkaan ole kysymys. (Rönkä & Kinnunen 2002, 4; Matinlompola 2007, 104–105.) Suomessa haetaan yhä globalisoituvaan talouteen sopivaa lapsuuden ja vanhemmuuden mallia. Kodin ja koulun rinnalle on tullut kilpailevia yrittäjiä kuten tietokone- ja televisiopelit, media ja viihteen eri ilmiöt. (Kolbe 2002, 248–249.) Nykylapsille monet tietoyhteiskunnan mahdollisuudet ovat itsestäänselvyksiä, kun taas vanhemmat saattavat arastella näitä heille uusia ja vieraita ilmiöitä, joiden keskellä lapset kasvavat (Syrjälä 2005, 8). Monet vanhemmista tuntevat epävarmuutta kasvattajina, jolloin he ovat valmiita luovuttamaan lasten kasvatustavasta alan ammattilaisille (Lämsä 2014, 23). Kolmas sektori onkin ottanut jatkuvasti moraalisesti voimakkaamman osan kasvatuksesta (Kolbe 2002, 249).

Perheen ja vanhemmuuden historia muodostuu perinteistä ja murroksista. Käsitys vanhemmuudesta on syntynyt historian ja nykyisyyden vuorovaikutuksessa. (Kolbe 2002, 215.) Jotta voidaan ymmärtää tämän päivän vanhemmuutta, on välttämätöntä tutustua myös vanhemmuuden historiaan ja muutokseen. Vanhemmuus tapahtuu pitkälti

perheen sisällä, joten edellä kerrotut perhe-elämässä tapahtuneet muutokset myötäilevät pitkälti myös vanhemmuudessa tapahtuneita muutoksia.

4.2.1 Vanhemmuuden määrittelyä

Vanhemmuudessa on kyse ainutlaatuisen läheisestä ja merkityksellisestä ihmissuhteesta, joka muodostuu kahden eri sukupolvea olevan ihmisen välille. Vanhemmuus suhteena rakentuu kiintymykselle ja vuorovaikutukselle, joka muodostaa oman elämänkaarensa alkaen lapsen odotusajasta. Edellä olevassa määritelmässä vanhemmuutta on lähestytty psykologisesta näkökulmasta. Sosiologisesti tarkasteltuna vanhemmuudessa on kysymys yhteiskunnallisesta instituutiosta, joka pohjaa tapoihin, lakeihin ja normeihin. (Huttunen 1995, 49–50.)

Vanhemmuus toteutuu aina tietyssä ajassa ja paikassa sekä niihin liittyvissä monitasoisissa vuorovaikutussuhteissa. Sen vuoksi vanhemmuutta tulee tarkastella muuntuvana ja dynaamisena sosiaalisena prosessina, joka elää yhteiskunnan muutosten mukana. Tavallisimmin vanhemmuus liitetään äidin tai isän ja lapsen suhteeseen. Vanhemmuus ei kuitenkaan ole vain biologisesti tai geneettisesti määräytyvää toimintaa, vaan sitä toteuttavan tulee antaa vanhemmuudelle jonkinlainen mieli tai merkitys. (Alasuutari 2003, 14.) Kolben (2002) mukaan käsitys perheestä ja vanhemmuudesta on yksilöllinen ja samaan aikaan sukupolvisidonnainen. Vanhemmuuden ja kasvattamisen esikuvat opitaan vanhemmilta, jotka taas ovat saaneet mallinsa omilta vanhemmiltaan. Näin suvun tarina siirtyy sukupolvelta toiselle uudistuen ja muokkautuen. (Kolbe 2002, 215.)

Hoikkala (1993) on jaotellut vanhemmuutta sallivaan, vastuulliseen ja vahvaan vanhemmuuteen. Kategoriointi on tehty vanhemmille asetetun roolin ja vanhempien kasvatuskäytännöiden perusteella. Sallivaan eli heikkoon vanhemmuuteen liittyy yksilöllisyyttä ja yksilön valintaa. Vastakohtana tälle voitaisiin nähdä määräävä ja rankaiseva patriarkaalinen isä. Vastuullinen vanhemmuus puolestaan asettaa vanhemmuuden velvoittavaksi tehtäväksi. Vanhemman tulee luoda hyvät edellytykset lapsen omatoimiselle kasvulle. Edellytykset koostuvat huolenpidosta, koulutuksen turvaamisesta, rajojen asettamisesta ja hyviin harrastuksiin ohjaamisesta. Vastuullisessa

vanhemmuudessa vanhemmat kuuluvat monella tapaa lastensa elämään ja lapset vanhempiensa elämään. Lapsiin panostetaan ja perhe ikään kuin organisoituu lapsen ympärille. Vahvassa vanhemmuudessa aikuisen kokemuspohjainen tieto ja viisaus ovat siirrettävissä lapsiin huolenpidon ja jatkuvan vuorovaikutuksen kautta. Tavoitteena on kasvattaa ”terve aikuinen kansalainen”. (Hoikkala 1993, 52–53, 61.)

Vanhemmuus on yksi tavanomaisimmista ihmiselle lankeavista rooleista, eli isänä ja äitinä toimimista. Vanhemmuuden rooli tarkoittaa oikeuksien ja velvollisuuksien joukkoa. Siihen liittyy vastuu lapsen kasvatuksesta, turvallisen ympäristön luomisesta sekä vastuuta itse lapsesta. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 82.) Vanhemmuus on ennen kaikkea elämänikäinen tehtävä, jossa huolet, velvollisuudet ja ilonaiheet muuttavat muotoaan lasten kasvaessa.

4.2.2 Vanhemmuus muutoksessa

Vanhemmuus nähdään yhä useammin yhtenä elämänvaiheena muiden joukossa. Nykyään on tavallista käydä keskustelua siitä haluaako ylipäänsä lasta vai ei. Jo edellä mainitun kysymyksen pohtiminen ilmaisee valtavaa etäisyyttä sellaiseen luonnollisuuteen, jolla suvunjatkaminen aikaisemmin tapahtui sukupolvesta toiseen. Lasten hankkiminen onkin entistä löyhemmin sidoksissa perinteisiin käsityksiin perhetehtävien luonnollisuudesta. Tästä luonnonjärjestyksestä vapautuminen on lisännyt tietoisuutta lapsen hankkimisen merkityksestä ja siitä, mitä kaikkea se tuo mukanaan. (Ziehe 1991, 98–99.)

Viimeisen 50 vuoden aikana suomalainen yhteiskunta on muuttunut maatalousvaltaisista pienyhteisöistä suurten lähiöiden asutusalueiksi. Aiemmin naapureiden, suvun ja perheenjäsenten holhoava kontrolli piti yllä vahvoja rooliodotuksia. Aikuiselta, nuorelta kuin lapseltakin odotettiin roolinsa mukaista käyttäytymistä ja yhteisön normien mukaista eloa. Nämä roolit opittiin jo varhain lapsuudessa ja niitä noudattamalla jatkettiin totuttuja tapoja. Myös vanhemmuutta leimasi vahvasti omaksutut roolit ja vanhemmuus koostui yksilön toiminnan sijaan ennemminkin yhteisön jäsenten muodostamasta kokonaisuudesta. Nykyisissä suurissa lähiöissä vanhemmuudella on aivan uudet haasteensa. Aiemmat roolit eivät enää ohjaa

entiseen tapaan vanhempien käyttäytymistä, kun tilalle on tullut yksilöllisyyden korostaminen ja itsensä toteuttaminen. (Penttinen 2002, 10.)

Vanhemmuuden muutos on liitetty useissa tutkimuksissa kasvatuskulttuurin muutokseen. Korhonen (1999; 2006) on luonnehtinut vanhemmuudessa tapahtunutta muutosta siirtymänä tottelevaisuus- ja kuuliaisuuskulttuurista keskustelu- ja neuvottelukulttuuriin. Aikuiset ovat menettäneet ylemmyyttään sukupolvien välisten hierarkioiden purkautuessa. Tätä muutosta Korhonen on lähestynyt sukupolvisopimuksen näkökulmasta, jossa huomio on lapsuuden ja aikuisuuden välisten suhteiden uudelleen järjestymisessä ja noita suhteita raamittavissa yhteiskunnallisissa tapahtumissa. Sukupolvisopimuksella Korhonen tarkoittaa tiettyä aikana ja tietyssä kulttuurissa vallitsevaa käsitystä siitä, miten aikuisten ja lasten tulee – tai kuinka he voivat – käyttäytyä toisiaan kohtaan. (Korhonen 2006, 51–52, 54.)

Sotien jälkeisessä talonpoikaisessa Suomessa aikuiset olivat hierarkkisesti lapsia ja nuoria ylempänä ja vanhemman sana oli laki. Lapsen oikeuksista ei vielä tuolloin juurikaan puhuttu ja kasvatukseen kurittaminen ja nöyryyttäminen olivat yleisesti hyväksytyjä. Tottelevaisuus ja vaatimattomuus lasten käytöksessä nähtiin hyveinä. Uusi sukupolvisopimus taas perustuu siihen, että lasta on vähintäänkin kuultava häntä itseään koskeissa asioissa ja lapsilla on oikeus oman mielipiteen ilmaisemiseen. Lapset nähdään tasavertaisina yhteiskunnan jäseninä ja lapsen mainetta tai kunniaa ei saa halventaa. Tämä periaate on kirjattu myös lainsäädäntöön, kun YK:n aloitteesta Lapsen oikeuksien sopimus ratifioitiin Suomessa vuonna 1991. Lapsen oikeuksien korostaminen on purkanut sukupolvien välistä hierarkiaa, mikä poikkeaa radikaalisti menneistä ajoista. (Korhonen 2006, 54.) Vanha ja uusi sukupolvisopimus asettavat lapset ja aikuiset suhteessa toisiinsa hyvin erilaisiin aseisiin. Aiemmin lapsi katsoi aikuista alhaalta ylös ja usein vielä pelonsekaisesti. Uudessa sukupolvisopimuksessa aikuinen kumartuu lapsen puoleen kuunnellen ja kysellen. Auktoriteettisuhteet ovat korvautuneet vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteilla, ja kasvattamisen sijaan puhutaan vanhemmuudesta. (Korhonen 2006, 55.) Sukupolvien suhteiden muutosta kuvaa hyvin myös se, että aiemmin vanhempia arvostettiin automaattisesti, kun nykyään lasten ja nuorten arvostus on itse hankittava. (Järvinen & Kolbe 2002, 8.)

Korhonen (1999) on tarkastellut tutkimuksissaan vanhemmuuden muutoksen ohella erityisesti isyyden muutosta. Korhosen tutkimuksen mukaan vanhemmuuden muutos on

kohdistunut selvemmin juuri miehiin. Suurten ikäluokkien miehet ovat olleet 1950-luvun isiä selkeästi sitoutuneempia isyyteen ja kotiin. Isyyteen on tullut entistä enemmän läheisyyttä, huolenpitoa ja läsnäoloa. Erityisesti isät olivat aiemmin perheissä ”kurinpitäjiä”, jotka käyttivät kasvatuksessa myös kovia otteita. Nykyään ristiriitatilanteissa suositaan pikemmin neuvottelua. (Korhonen 1999, 232.) Nämä suurten ikäluokkien miehet ovat tänä päivänä isoisia ja heidän jälkeläisensä ovat tämän päivän isiä. Olisi mielenkiintoista saada tutkimustietoa, onko isyys muuttunut yhtä selvästi seuraavan sukupolven kohdalla, kuin mitä se muuttui 1950-luvun isistä suurten ikäluokkien isiin.

Myös naisten asema yhteiskunnassa sekä vanhempina on muuttunut. Erityisesti naisten lähtö töihin muutti kasvatuksen luonnetta. Kun naisten työssäkäynti lisääntyi 1960-luvulla, tuli porvarillisen hoivaäidin tilalle yhteiskunnallisesti aktiivinen nainen. Uran ja perheen yhdistäminen tulivat yhä tavanomaisemmaksi. Samanaikaisesti kotikulttuuri ja lasten kasvatusta muuttuivat päiväkotien perustamisen myötä. (Kolbe 2002, 245.) Nykyään naiset käyvät töissä siinä missä miehetkin ja iso osa lapsista on jossain vaiheessa päiväkodissa.

1990-luvun yhteiskunnallisen murroksen myötä vanhempana toimimisen edellytykset ovat muuttuneet viimeisimpänä. Uudenlainen toimintaympäristö on tuonut mukanaan uudenlaisia mahdollisuuksia, mutta samalla myös vaateita ja stressitekijöitä. Yhä useammin vanhemmilla on työ, joka uuvuttaa, stressaa ja vie aiempaa enemmän aikaa. Työn ja perheen yhteensovittaminen on nousemassa keskeiseksi haasteeksi, sillä työltä ei tahdo riittää tarpeeksi voimia vanhempana toimimiseen. (Rönkä & Kinnunen 2002, 4-5.)

Vanhemmuudesta onkin tullut uudella tapaa velvoittavaa. Aikaisemmin nähtiin, että vanhemmilta opittu ahkeruus ja työteliäisyys riittäisivät elämässä pärjäämiseen. Vanhemmat kasvattivat lapsiaan oman työnsä jatkajina. Kasvatus ymmärrettiin vain olemiseksi, jossa lapsi varttui aikuisten ja toisten lasten parissa elämällä arkea. Nyt kasvatus liitetään lapsen kehityksen tukemiseen ja sitä kautta tavoitteelliseen toimintaan. Nyky-yhteiskunnassa aiemmat opit eivät yksin riitä vastaamaan haasteisiin ja vaatimukseen, joita uusi sukupolvi kohtaa. Pärjätäkseen yhteiskunnassa korostuu tarvittavina ominaisuuksina oman identiteetin luominen ja kommunikointitaidot. (Korhonen 2002, 68–69.)

Kasvatuksella on ollut Suomessa aikanaan suuri tavoite: paremman isänmaan luominen. Yhdenmukainen koulu-, kasvat- ja neuvolajärjestelmä on muokannut useiden sukupolvien maailmankuvaa ja taannut sen, että yhteiskunnan nopeista muutoksista huolimatta kasvatusta on säilynyt maassa suhteellisen homogeenisena. (Kolbe 2002, 225.) Sotien jälkeisten sukupolvien elämä ei aina ollut helppoa, mutta kasvatustavoitteet olivat helpompi pitää omissa käsissä. Lapsuus oli nykyistä selvemmin perhelapsuutta ja lapsista kasvatettiin ennen kaikkea oman työn jatkajia. Kasvatusta ei nähty muusta elämästä erillisenä. Käskyjen ja kieltojen varassa lapset tiesivät, miten pitää olla ja elää. Toisaalta lasten ajateltiin kasvavan ja varttuvan itsestään, joten lapsilla oli melko suuri autonomia. Agraarisessa Suomessa lapset olivat kuitenkin ennen kaikkea perheidensä näköisiä. (Korhonen 2002, 63–64.) Uskon, että lapset ovat vielä tänäkin päivänä jollain tapaa perheidensä näköisiä, sillä peruskasvatusta lähtee yhä kotoa. Kotona opitaan tietynlaiset perusarvot ja elämänsenteet. Toki yksilöllisyyttä ja persoonallisuutta korostetaan nykyaikana vahvasti, mikä näkyy myös lasten kasvatuksessa.

Vanhemmuudessa ja kasvatuksessa traditio ja murros kulkevat käsikkäin, jokin säilyy ja jokin muuttuu. Nykyisten vanhempien ympäristö on muuttunut paljon siitä ajasta, kun he itse olivat lapsia. Yhteiskunnan nopean muuttumisen myötä vanhemmat eivät voi käyttää omilta vanhemmiltaan saatua kasvatustapaa suoraan omiin lapsiinsa. Samalla myös nuorten kasvu-ympäristö on muuttunut vanhempien omasta nuoruudesta. (Järvinen & Kolbe 2002, 8; Syrjälä 2005, 8.) On oletettavaa, että vanhemmuus tulee muuttumaan myös tulevaisuudessa, kun vanhemmuuden on palveltava seuraavan sukupolven sen hetkisiä tarpeita (Penttinen 2002, 11).

4.3 Sosiaaliset instituutiot kasvatuskenttänä

Nykypäivän lapsella ja nuorella on useita aikuisia huolehtimassa kasvatuksesta elämän eri vaiheissa (Itkonen 1990, 11). Kasvatusta tapahtuu niin koulussa, kotona kuin harrastuksissa – aina eri aikuisen toimesta. Lasten ja nuorten elämää kehystävistä instituutioista osa on erittäin näkyviä, ja osa taas lähes huomaamattomia. Perhe, päiväkotit ja koulut ovat esimerkkejä merkittävistä instituutioista, joissa muodostuu sidoksia vertaisryhmiin ja harrastuksiin. (Pekkarinen & Vehkalahti 2012, 14.) Näiden lisäksi lasten ja nuorten kasvua ohjaavia tekijöitä on nykyään monia muitakin, kuten

televisio, sosiaalinen media, kulttuuriteollisuus ja vertaisryhmät (Hirsjärvi & Huttunen, 1995, 18).

Instituution käsitteellä on yhteiskuntatieteissä erityinen merkitys ihmisten toiminnan järjestämisessä, määrittelemisessä ja ohjaamisessa (Pekkarinen & Vehkalahti 2012, 12). Luckmannin (1966) mukaan instituutio on yksinkertaisimmillaan vuorovaikutteista ja totuttua käyttäytymistä, josta ihmisillä on yhteisymmärrys. Instituutioihin liittyy myös kontrolli, joka ohjaa ja hallitsee ihmisten sosiaalista käyttäytymistä ja mahdollistaa arjen kulumisen (Luckmann 1966, Pekkarisen & Vehkalahden 2012, 13 mukaan.) Erilaisten arvojen, normien ja perinteiden välittäminen yhdenmukaisesti suurillekin joukoille on mahdollistunut instituutioiden kautta. Samalla instituutiot ovat tarjonneet puitteet yksilöiden kokoontumiselle ja kollektiivisen tajunnan rakentamiselle. (Pekkarinen & Vehkalahti 2012, 13.)

Koska kasvatusta on tässä tutkimuksessa keskeinen käsite instituution rinnalla, on paikallaan määritellä lyhyesti myös sitä. Kasvatusta on määritelty monella eri tapaa, mikä kuvastaa käsitteen määrittelyn ongelmallisuutta. Hirsjärven (1995, 34–35) mukaan kasvatusta on pelkistetyimmillään kahden ihmisen, kasvattajan ja kasvatettavan, välistä vuorovaikutusta, jolla pyritään johonkin päämäärään. Puolimatka (1999) on puolestaan määritellyt kasvatusta yhteiskuntakeskeisestä näkökulmasta tarkastellen yhteiskunnan suorittamaksi arvojen siirroksi eli sosialisatioksi. Yksilökeskeisestä näkökulmasta katsottuna kasvatusta on toimintaa, jota kasvatettavan omat arvot ja normit ohjaavat. Lähtökohtana ovat yhteiskunnassa vallitsevien arvojen sijaan kasvatettavan yksilölliset arvostukset. Kasvatusta voidaan ymmärtää myös normatiiviseksi käsitteeksi, jolloin ei tarkastella, millaista kasvatusta on, vaan millaista sen pitäisi olla. Normatiivisen mallin mukaan kasvatusta mielletään toiminnaksi, joka nojaa yleispätevillä arvoperusteilla hyväksyttäviin menetelmiin. (Puolimatka 1999, 89–91.)

Alasuutarin (2003) tutkimuksen mukaan vanhemmat kokevat jakavansa lapsen kasvatusta institutionaalisten kasvattajien eli opettajien ja päivähoiton henkilöstön kanssa. Vanhemmat näkevät kasvatustarpeita merkittävinä elämän ja toiminnan alueina, joissa on lapsille tärkeitä aikuisia, kasvattajia. Vanhemmat eivät näin koe olevansa vastuussa lapsen kasvatuksesta kaikilla osa-alueilla, vaan yhteiskunnalliset kasvattajat nähdään merkittävänä osana kasvatustarpeita. (Alasuutari 2003, 165.) Tästä

huolimatta vanhemmat ovat lapselleen tärkein kasvattajataho monella tapaa (Huttunen 1995, 50).

Merkityksellisyytensä vuoksi kasvatusinstituutiot voidaan nähdä vanhempien näkökulmasta myös uhkaavina. Kyseiset instituutiot kun toimivat varsin omillaan vanhemmasta riippumatta, mikä kaventaa vanhemman toimijuutta lapsen ohjauksessa. (Alasuutari 2003, 165.)

4.3.1 Koti ja vanhemmat kasvattajina

Aiemmin kasvatus oli hyvin yksiselkoista ja perheissä toimittiin hyvin samankaltaisesti. Nykyään eri perheissä lasten kasvatus ja perheen ihmissuhteet hoidetaan hyvin yksilöllisesti ja usein perheessä kaikki kasvattavat toisiaan. Perheen keskinäiset roolit ovat eriytyneet, sillä jokaisella perheenjäsenellä on oma tärkeä roolinsa ja lasta pidetään tasavertaisena keskustelukumppanina omine mielipiteineen. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 58.) Oppiminen ei tapahdukaan enää yksisuuntaisesti vanhemmilta lapsille, sillä vanhemmat oppivat myös lapsiltaan (Korhonen 2002, 67). Hyvänä esimerkkinä tästä toimii uuden teknologian käyttö, jossa lapset ovat usein aikuisia taitavampia.

Vanhempien kasvatustehtävät voidaan karkeasti jaotella kahteen luokkaan: lapsen hoitoon ja lapsen ohjaamiseen. Lapsen hoitoon kuuluu puhtaudesta ja vaatteista huolehtiminen, tunne-elämän tukeminen ja tietenkin ruoan antaminen. Ohjaamiseen puolestaan sisältyy sääntöjen ja rajojen asettamista sekä neuvojen, ohjeiden ja kehotusten antamista. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 16.) Vanhempien tulee huolehtia myös siitä, että lapsi tapaa eri-ikäisiä ihmisiä ja solmii sosiaalisia kontakteja muihinkin kuin vanhempiinsa. Tavoitteena on taata lapselle mahdollisimman turvallinen ympäristö, jossa vanhemmat luovat järjestystä lapsen elämään esimerkiksi aikatauluin. (Hurme 2008, 150.)

Ohjaamisen ja huolehtimisen lisäksi vanhemmista riippuu myös millaiset materiaaliset puitteet lapsella on kasvaa kotonaan. Vanhemmat päättävät, millaiset lelut lapsella on, millaisia televisio-ohjelmia katsotaan, millaisessa kodissa perhe asuu ja asuuko perhe maaseudulla vai kaupungissa. (Hurme 2008, 150.) Mikään edellä mainituista ei yksistään vaikuta siihen, millainen aikuinen lapsesta kasvaa, onko hän onnellinen tai

sopeutuuko hän yhteiskuntaan. Voidaan kuitenkin kärjistetysti ajatella, että slummissa varttuvalla lapsella on hyvin erilaiset lähtökohdat ponnistaa aikuisuuteen kuin lähiöalueen omakotitalossa kasvaneella lapsella. Materiaaliset puitteet eivät kuitenkaan lasta kasvata, vaan vanhemmat.

Nykyään yhteiskunta ja kulttuuri-ilmiöt vaikuttavat lapsiin aivan uudella tapaa, jonka vuoksi lapsuutta on vaikea ajatella enää pelkästään perhelapsuutena. Perheen lisäksi lapsuuteen kuuluvat erilaiset instituutiot, kuten päivähoito, koulu ja erilaiset palvelusysteemit. Ympäröivä maailma, jossa lapset ovat entistä selvemmin osallisina, luo puitteet kotien kasvatukselle. Internetin ja television ihmeellinen maailma on lasten ulottuvilla, halusivat vanhemmat sitä tai eivät. Ulkoapäin tulevan kasvatuksen kontrollointi tulee näin koko ajan haastavammaksi. (Korhonen 2002, 64–65.)

Samanaikaisesti vanhemmille on jatkuvasti tarjolla tietoa siitä, mikä on hyvää ja mikä huonoa lapsen kehityksen kannalta. Vanhempien tahto noudattaa hyvää kasvatusta voi joskus kääntyä itseään vastaan, kun lasta hemmotellaan ja hänestä ylihuolehditaan. Tämän myötä lasten autonomia on aiempiin vuosikymmeniin nähden kadonnut monessa asiassa lähes olemattomiin. (Korhonen 2002, 65–66; Korhonen 1999, 67–68.) Kasvattajina vanhemmat joutuvatkin luomaan suhteen sekä omaan lapseensa kasvavana ja kehittyvänä yksilönä että toisaalta kulttuurisesti määrittävään lapsuuteen (Korhonen 2002, 62).

Alasuutarin (2003) käyttämä kasvatuksen projektitulkinna kuvastaa hyvin kasvatuksen ammatillistumista nyky-yhteiskunnassa. Tulkinna sitoo vanhemman vahvasti lapsen elämän ohjaamiseen, vaikka osa kasvatusvastuusta onkin siirretty yhteiskunnallisille kasvattajille. Kasvatuksen ammatillistuminen on kuitenkin luonut epävarmuutta vanhemmuuteen, sillä pelko kasvatuksellisten virheiden tekemisestä on kasvanut. Samalla lapsen elämän sujumisesta on tullut eräänlainen vanhemmuuden ja vanhempana onnistumisen mittari. (Alasuutari 2003, 166.)

Hoikkalan (1993) mukaan monet vanhemmat välttelevätkin määrittämästä itseään kasvattajaksi, sillä kasvattamiseen usein liitetään kielteisiä sävyjä, joita ei haluta liittää itseensä. Suhde lapseen nähdään mieluummin kaverisuhteena kuin kasvatussuhteena, erityisesti murrosiän ohittaneiden lasten kohdalla. (Hoikkala 1993, 49.) Poikolaisen (2002) mukaan vanhemmuuden koetaan olevan ensisijassa yhdessä elämistä. Vanhemmat eivät halua olla varsinaisesti kasvattajia, mutta toivovat osaavansa

kasvattaa lastaan sen verran, että hänestä tulisi kunnon kansalainen. (Poikolainen 2002, 68.) Jokainen kasvattaja – oli hän sitten äiti, isä tai kasvatuksen ammattilainen – toimii kuitenkin omalta paikaltaan ja oman henkilöhistoriansa puitteissa. Esimerkiksi vuorovaikutustilanteissa nousee esiin myös sukupolven näkökulma ja omat kokemukset kasvatetuksi tulemisesta. (Korhonen 2006, 52.)

Vanhemmuus on pesti, joka on otettu vapaaehtoisesti ja se on hoidettava niin hyvin kuin mahdollista. Vanhemmat ovat ennen kaikkea lasta varten, eikä lapsi vanhempia varten. (Poikolainen 2002, 70.) Kasvatusohjeiden kirjon kasvusta ja muutoksista huolimatta on asiantuntijoiden perusohje vanhemmille pysynyt samana. Lasten ja nuorten kasvatuksessa on kyse rakkaudesta ja rajoista, läsnäolosta ja välittämisestä. Lasta on kuunneltava ja kannustettava seuraten samalla herkällä korvalla lapsen kasvua. (Syrjälä 2005, 8.)

4.3.2 Koulu kasvattajana

Nykyään koulu on perheen ohella ehkä keskeisin nuorten sosiaalista elämää rajaavista ja mahdollistavista instituutioista (Myllyniemi & Gissler 2012, 42). Iso osa lasten ja nuorten päivästä kuluu koulussa opettajien valvonnan alla, mikä tekee koulusta väistämättä myös merkittävän kasvatustilanteen. Yksi merkittävä kotia ja koulua yhdistävä tekijä on juuri kasvatustilanne, jonka kautta vanhemmat ja opettajat sitoutuvat yhteiseen lasten ja nuorten kasvattamisen projektiin. (Metso 2004, 3, 23, 191.) Lakien ja opetussuunnitelman perusteella lapsen huoltajilla on päävastuu lapsensa kasvatuksesta. Koulun tehtävänä on ollut tukea tätä kodin kasvatustehtävää ja toisaalta vastata oppilaiden kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Koululla on kasvatustehtävän lisäksi opetustehtävä, jota ei vanhemmilla lain mukaan ole. (Anttila 2011, 15.) Nykyinen lainsäädäntö korostaa kuitenkin aiempaa selkeämmin koulun roolia nimenomaan opetuksen antajana eikä lapsen kasvattajana. Erona aiempaan lainsäädäntöön uusi laki erottaa koulun tehtävät kotikasvatuksesta. Maininta kodin kasvatustehtävästä on poistettu ja se on korvattu yhteistyövelvoitteella. (Alasuutari 2003, 27.)

Koululle on asetettu monia odotuksia ja toiveita yhteiskunnan suunnalta. Sivistyksellisen tehtävän lisäksi koululaitokselle on vähitellen tullut lisätehtävinä myös oppilaiden huoltoon liittyvät tehtävät. (Metso 2004, 24.) Koulutuksen merkityksen

kasvaessa perustietojen ja taitojen oppimisen lisäksi koulutuksen rooli nähdään yhä korostuneemmin myös avaimena tulevaisuuden menestykseen (Alasuutari 2003, 26). Suomalaisen koulun ympärillä käyty vilkas keskustelu niin PISA-menestyksestä, huonosta kouluviihtyvyydestä kuin tapahtuneista väkivallanteoista on herättänyt kysymyksiä koulun keinoista tukea nuoren hyvinvointia ja kehitystä, sekä kouluinstituution vastuusta oppilaiden kasvatuksessa. (Myllyniemi & Gissler 2012, 49.) Kasvatusvastuukysymys herättää tunteita ja jakaa mielipiteitä. Koulumaailmassa kasvatusta mielletään usein vanhempien yksityisasiaksi (Pulkkinen 2012, 255). Jos kotona kasvatusta on laiminlyöty, joutuvat opettajat ja koulu tasapainoilemaan kasvattajan ja opettajanroolin välillä. Paljon on puhuttu vanhemmuuden katoamisesta ja kasvatuksen haasteellisuudesta, mutta aiheellista on käydä keskustelua myös näiden vaikutuksista koulumaailmaan.

Metso (2004) on tutkinut kodin ja koulun välistä vuorovaikutusta peruskoulun yläasteella. Tutkimuksen mukaan vanhemmat katsoivat lapsen kasvatusvastuun kuuluvan ensisijaisesti kodille. Koulun tärkein tehtävä puolestaan oli opettaminen, ja koululle ei asetettu suuria odotuksia kasvatukseen suhteen. Koulunkäynnin osalta vanhemmat katsoivat omaksi tehtäväkseen tukemisen ja valvomisen. Koulussa puolestaan nähtiin vanhemmat taustajoukkoina ja lisäresursseina, joiden tehtävänä on kasvatusvastuun lisäksi auttaa koulutyön sujumisessa. Mielenkiintoista Metson tutkimuksessa oli tulosten ristiriitaisuus verrattuna nykypäivän keskusteluun koulun ja vanhempien rooleista. Julkisuudessa vanhempia on kritisoitu voimakkaasti kasvatusvastuun siirtämisestä ja auktoriteetin katoamisesta. Vanhempien puheesta tämä ei kuitenkaan noussut millään tavalla ilmi, vaan suhtautuminen vanhemmuuteen ja kasvattamiseen oli vastuullista ja välittävää. Vanhemmat ja koulu olivat yksimielisiä siitä, että ensisijainen kasvatusvastuu kuuluu kodille. (Metso 2004, 191–193.)

Alasuutarin (2003, 113) tutkimuksen mukaan vanhemmat näkevät koulun lapselle tärkeänä elämänalueena ja opettajan lapsen kasvattajana ja merkityksellisenä aikuisena. Koska kasvatusvastuu jakautuu jossain määrin kodin ja koulun välille, on yhteistyö näiden instituutioiden välillä keskeistä. Yhteistyöllä tarkoitetaan hyvien ja luottamuksellisten suhteiden rakentamista vanhempien ja koulun henkilökunnan välille, jotta luotaisiin hyvät edellytykset oppilaan kasvulle. Yhteistyön tulisi toimia kumpaankin suuntaan niin, että tieto kulkisi koulusta kotiin ja kotoa kouluun. (Metso 2004, 26–27.)

Urheilun näkökulmasta koululla on kaksi merkitystä. Kun harjoituksia alkaa olemaan päivittäin, pyritään koulun kanssa yhteistyötä tekemällä mahdollistamaan harjoittelu ja päivän järkevää rytmittyminen. Paikallisten tai alueellisten urheiluakatemioiden kautta pyritään helpottamaan urheilevien nuorten opiskelun ja urheilun yhdistämistä. Toisaalta koulun ilmapiiri ja sosiaalinen ympäristö voivat olla eri tavoin urheiluun innostavaa. (Mononen ym. 2014, 13.)

4.3.3 Urheilu kasvattajana

Arkielämän kasvatustyö tapahtuu pitkälti kotona vanhempien toimesta, joiden tehtävänä on taata lapsilleen riittävät eväät elämässä selviämiseen (Itkonen 2012, 158). Suomessa urheilun juuret ovat pitkälti kansalaistoiminnassa ja nuorten sosiaalistamisessa, mistä johtuen myös urheilulle on kirjattu vahva kasvatustehtävä (Lämsä 2009, 15). Urheilun ja liikunnan on katsottu edustavan reippautta, rehtiyyttä, raittiutta, sankaruutta ja uhrautumista, eli monia hyviä ja arvostettuja ominaisuuksia. Seuratoiminnan nähdään pitävän nuoret pois kaduilta vetelehtimästä. (Itkonen 1996, 418.) Urheilun katsotaan olevan niitä harvoja yhteiskunnan toimintamuotoja, josta monet nuoret ovat luonnostaan kiinnostuneita ja jolla on nuoriso hallussaan.

Telama (1988, 77) on määritellyt urheilun kasvatustavoitteiden viittaavan kaikkeen muuhun lapsen käyttäytymiseen ja kehityksen ohjailuun, mikä ei liity itse urheilusuoritusten tai suorituskykyisyyden parantamiseen. Telama painottaa, että lapsi on kasvun ja kehityksen subjekti, ei vain kasvatustoimenpiteiden kohde eli objekti. Lapsen kehittyminen tulee näin nähdä ainutkertaisena tapahtumana. (Telama 1989, 87–88.)

Urheilun ei katsota sinänsä kasvattavan hyvään eikä pahaan, mutta urheilu voi toimia hyvänä kasvatuksen välineenä monien ominaispiirteidensä ansiosta. Esimerkiksi urheilutoiminnassa mukana olevat lapset ja nuoret ovat yleensä motivoituneita toimintaan, mikä antaa hyvät mahdollisuudet opettaa siinä sivussa muitakin taitoja kuin ainoastaan lajitaitoja. Urheilu on luonteeltaan tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, mikä edistää kyseisten ominaisuuksien oppimista. Urheilu myös itsessään luo kasvatustilanteita, kuten pelisääntöjen noudattamista, joukkuekavereiden huomioonottamista ja tunteiden hallintaa. Toisaalta systemaattinen valmennus tuo

järjestystä elämään, mikä sopii hyvin yhteen koulunkäynnin kanssa ja voi jopa parantaa koulumenestystä. (Telama 1988, 80–81; Telama 1989, 90–91.)

Kasvatus terveeseen ja liikunnalliseen elämäntapaan nähdään lasten ja nuorten urheilun ensisijaisena tehtävänä (Lämsä 2009, 15). Urheiluharrastus tarjoaa parhaimmillaan myönteisen ja avoimen ilmapiirin, jossa lapsella ja nuorella on tilaa ja mahdollisuuksia kehittyä sekä rakentaa tervettä ja vahvaa itsetuntoa (Niemi-Nikkola 1995, 8). Vanhemmat kokevat urheilun merkittäväksi vapaa-ajanharrastukseksi, joka tapahtuu aikuisten valvonnassa ja opettaa lapsille ryhmässä toimimista, kilpailemista ja tavoitteiden saavuttamista (Lämsä 2009, 32).

Urheilun kasvatusvaikutukset riippuvat Telaman (1989) mukaan käytössä olevista opetus- ja valmennusmenetelmistä sekä psykologisista oppimisen periaatteista. Sanotaan, että sitä opitaan, mitä opetetaan. Jos valmentaja keskittyy vain lajitekniikkaan, ei urheilu edistä välttämättä muita kasvatustavoitteita sen enempää. Kasvatustavoitteiden kannalta tärkeitä psykologisia mekanismeja ovat esimerkiksi mallioppiminen, palautetieto, piilo-oppiminen sekä odotusten ja tavoitteiden asettaminen. Tärkein asia lasten kasvuympäristöä ajatellen on kuitenkin myönteinen ilmapiiri, jossa oppimista tapahtuu kaikkein parhaiten. (Telama 1988, 81–83; Telama 1989, 91–93.)

Samoilla linjoilla on myös Westergård (1991), joka on kirjoittanut urheiluseurojen kasvatusvastuusta. Hänen mukaansa urheiluseurojen toiminnan painottuminen kilpaurheiluun on jättänyt kasvatuksen osuutta seuroissa taka-alalle. Seura kasvattaa lasta joka tapauksessa, mutta kasvattaako seura hyvään vai huonoon suuntaan enemmän, riippuu ohjaus- ja valmennustyön laadusta. Seura voidaan kuitenkin nähdä merkittävänä oheiskasvattajana kodin ja koulun ohella. (Westergård 1991, 39.)

Honkonen ja Suoranta (1999) ovat puolestaan tarkastelleet joukkueurheilun junioritoimintaa ja määritelleet siitä neljä eri puhetapaa, jotka kuvaavat urheilun ympärillä tapahtuvaa keskustelua joukkueurheilun keskuudessa. Erotellut puhetavat ovat tehovalmennuspuhe, sosialisatiopuhe, hauskuuspuhe ja terveyspuhe. Tehovalmennuspuheessa korostuu huippujen kasvattaminen ja ”no pain no gain” -ajattelutapa harjoittelussa. Sosialisatiopuheessa sen sijaan korostetaan urheilun kasvattavaa merkitystä sekä kodin ja koulun kasvatustehtävää. Suomalaiselle kulttuurille hieman vieraampi on hauskuuspuhe, jolla viitataan urheiluun kuuluvaan

leikinomaisuuteen ja hauskanpitoon. Neljännessä puhetavassa, eli terveyspuheessa, nousee esiin ennen kaikkea liikunnan myönteiset vaikutukset fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin. Myös terveyspuheessa korostuu kasvatuksellinen merkitys, sillä urheiluharrastuksella halutaan myös tukea liikunnallista ja tervettä elämäntapaa. (Honkonen & Suoranta 1999, 7–14.)

Urheilu tarjoaa parhaimmillaan erinomaisen kasvualustan, jossa lapsi ja nuori voi kehittyä tasapainoiseksi, terveeksi ja itseään toteuttavaksi nuoreksi ja aikuiseksi. Tämä edellyttää sitä, että lapsi ja nuori saa harjoitella ja kilpailla omien kykyjensä ja motiiviansa mukaan. Ympäriille tarvitaan hyvä porukka sekä kannustavat ja vastuulliset aikuiset. On tärkeä muistaa, että aikuisilla on merkittävä rooli siinä, millaiseksi lapsen urheiluharrastus muodostuu. (Lapseni urheilee 2015.) Kuisma (1999) onkin todennut osuvasti: ”Lapsi ei ole urheilua varten vaan urheilu on lasta varten.” Tämän olisi hyvä olla lähtökohta kaikessa lasten ja nuorten urheilussa. Lasten ja nuorten urheilun kantavana periaatteena on kuitenkin monipuolisten perustaitojen hankkiminen. (Kuisma 1999, 104–105.) Parhaimmillaan liikuntaharrastus tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja lapsi voi saada siitä elinikäisen harrastuksen. Lopulta kuitenkin vain murto-osasta urheilun parissa olevista lapsista ja nuorista tulee tosissaan harjoittelevia huippu-urheilijoita.

4.4 Vanhemmat nuoren urheiluharrastuksessa

Lasten ja nuorten vanhempien sekä henkinen että taloudellinen tuki on merkittävää suomalaisen kilpa- ja huippu-urheilujärjestelmän kannalta. Urheilu-uran alkuvaiheessa harrastuksen tärkein rahoittaja on oma perhe. Taloudellista tukea tärkeämpää on kuitenkin vanhempien henkinen tuki urheilijan taustajoukoissa. Vanhempien aito kiinnostus ja kannustus ovat eväitä, jotka auttavat nuoria eteenpäin kohti mahdollista huippu-urheilu-uraa tai liikunnallista elämäntapaa. (Härkönen 2009, 49–50.)

On kuitenkin muistettava, että vanhemmilla on tärkeä tehtävä urheilun kannalta myös jo ennen harrastuksen aloittamista. Pieni lapsi liikkuu luonnostaan ja tarvitsee liikuntaa kehittyäkseen, mutta vanhempien rooli on tarjota mahdollisuudet ja olosuhteet tähän. (Niemi-Nikkola 1995, 4.) Vanhempien omalla urheilutaustalla ja kiinnostuksella on

usein vaikutusta myös lapsen kiinnostuksen suuntautumiseen. Tutkimusten mukaan liikunnallisilla vanhemmilla on liikunnallisia lapsia, ja kilpaurheilua harrastaneiden vanhempien lapset kilpailevat muita todennäköisemmin. (Aarresola 2014, 68.)

Liikunnan kansalaistoiminnassa on kyse ennen kaikkea lasten ja vanhempien suhteesta, jonka raamina on käsitys kunnan kansalaisesta (Koski 2000, 148). Urheiluharrastuksen odotetaan ehkäisevän lasta tai nuorta siirtymästä ”pahoille teille”. Erityisesti nuoren toivotaan harrastuksen avulla ylittävän kriisikohdaksi mielletyn murrosiän. (Hoikkala 1993, 96.) Vanhempien suhtautuminen urheiluharrastukseen onkin pääasiassa positiivinen, ja liikuntaa arvostetaan aiempaa enemmän. Liikunnan arvostuksen nousun lisäksi myös vanhemmuudessa tapahtuneet muutokset vaikuttavat osaltaan liikunnan kansalaistoimintoihin. (Koski 2000, 149.) Esimerkiksi aiemmin perinteisen isän rooliin kuului työnteko ja perheestä huolehtiminen pomon lailla. Lapsille isä oli rajojen asettaja ja auktoriteetti. Sotien aikana lapsille haluttiin luoda parempaa taloudellista tulevaisuutta, kun taas nykyään painotukset ovat muuttuneet kehittävän ja turvatuun tulevaisuuden luomiseen. Perinteisen isätyypin rinnalle ovat nousseet uudet osallistuvat isät, jotka ovat perinteisiä isiä enemmän läsnä perheen arjessa. (Huttunen 1994, Kosken 2000, 149–152 mukaan.) Osallistuvalla isällä on vahva tunneside lapsiinsa ja hän viettää enemmän aikaa lastensa kanssa (Koski 2000, 150). Tämä heijastuu myös siihen, että isät harrastavat lastensa kanssa aiempaa enemmän. Liikuntaa harrastetaan yhdessä perheen kesken ja vanhemmat ovat tiiviimmin mukana myös lasten urheiluharrastuksissa.

Vanhempien liian aktiivinen tuki ja panostus lapsensa urheiluun voi kääntyä myös negatiiviseksi vaikutukseksi. Se voi pahimmillaan johtaa tilanteeseen, jossa lapsi urheilee vain vanhempiaan varten. (Lämsä 2009, 32.) Satu Kasken mukaan vanhempien onkin hyvä ymmärtää, että vanhempien toiveet ja tarpeet heijastuvat väistämättä myös lapsen käsityksiin itsestään. Vanhempien suuret odotukset voivat saada lapsen tai nuoren hakemaan hyväksyntää vanhemmilta urheilussa pärjäämisen kautta, jolloin omaa minäkuvaa rakennetaan suoritusten varaan. Kaski kuitenkin korostaa, että vanhempien toiveet lastensa tulevaisuudesta ovat luonnollisia. On silti tärkeä ymmärtää, että lapsen tai nuoren omat toiveet voivat poiketa suuresti näistä vanhempien toiveista. (Viskari 2002.)

Urheiluharrastus on tärkeä lapselle ja nuorelle, mutta sitä se voi olla myös vanhemmille. Kun harrastuksesta tulee intensiivistä, alkaa harrastus vaikuttamaan myös perheen

arkeen – halusivat vanhemmat sitä tai eivät. Lapsen urheiluharrastus vaikuttaakin perheen ja vanhempien arkeen usein varsin suuresti ja moniulotteisesti. Vanhemmat tukevat lasten urheilua taloudellisesti, käyttävät omaa aikaansa muun muassa kilpailuihin ja harjoituksiin kuljettamisessa, kannustavat lapsiaan ja huoltavat välineitä. Harrastus usein sitookin perheen taloudellisia ja ajallisia resursseja monella tapaa. (Eskola & Melin 1999, 96, 98; Telama 1989, 94.) Vanhempien rooli riippuu monesti nuoren harrastamisen tasosta ja intensiteetistä, mutta myös lajin ja seuran toimintakulttuurista. Erityisesti nuoruusvaiheessa harrastamisen vaativuus lisääntyy samalla kun harjoittelu- ja kilpailumäärätkin. Tällöin nuoren urheiluharrastuksesta tulee helposti koko perheen projekti, joka voi olla perhettä yhdistävä tai perhettä kuluttava. Vanhempia ei näin ollen tulisi siirtää sivurooliin, vaan muiden toimijoiden olisi huomioitava myös heidät. (Aarresola 2014, 68–69.)

Urheiluseuratoiminnassa vanhemmilla nähdään olevan monia rooleja. Lämsä (2009) on hahmotellut vanhemmille kolme erilaista roolia lasten ja nuorten urheilutoiminnassa. Vanhemmat ovat ennen kaikkea urheilun mahdollistajia kustantajina, kuljettajina ja harrastuksen käytännön organisoijina. Toiseksi vanhemmat ovat myös tulkitsijoita, kun he auttavat lapsia tulkitsemaan urheilukokemuksia kuten voittamista, harjoittelua ja työntekoa. Kolmantena vanhemmat nähdään roolimalleina, sillä he tarjoavat malleja oikeasta käyttäytymisestä esimerkiksi voittoon tai häviöön suhtautumisessa. (Lämsä 2009, 32.) Eskola ja Melin (1999) sen sijaan ovat tyypitelleet urheilevan lapsen vanhemmat heidän sitoutumisasteensa ja osallistumisensa mukaan neljään eri kategoriaan: 1) pelkkä sponsori, 2) kuljettaja, 3) penkkiurheilija ja 4) aktiivi. Pelkkä sponsori on vanhempi, joka vastaa vain harrastuksen taloudellisesta tukemisesta. Kuljettaja puolestaan sponsoroinnin lisäksi vie lasta harjoituksiin ja kilpailuihin. Penkkiurheilijaksi katsotaan vanhemmat, jotka rahoittamisen ja kuljettamisen lisäksi seuraavat harjoituksia ja kilpailuja. Neljäs kategoria, eli aktiivit, luokitellaan vanhemmiksi, jotka edellä mainittujen toimintojen lisäksi osallistuvat itse eri tavoin joukkueen, ryhmän tai seuran toimintaan. (Eskola & Melin 1999, 97.)

Kummastakin vanhempien roolien hahmottelusta käy hyvin ilmi vanhempien merkitys harrastuksen taloudellisena tukijana. Yleinen kustannustason nousu ja taloudellinen epävakaus heijastuvat myös liikunnan ja urheilun kentälle. Viime aikoina on keskusteltu paljon harrastusten jatkuvasti kasvavista kustannuksista, jotka laittavat perheitä hyvin eriarvoiseen asemaan. Perheiden tulotaso vaikuttaa aiempaa enemmän lasten ja nuorten

harrastusten valintaan ja on arvioitu, että harrastaminen urheiluseurassa saattaa olla liian kallista jo kahdelle kolmasosaa suomalaisperheistä. Puronahon (2014, 14) tutkimuksen mukaan harrastamisen kokonaiskustannukset ovat kaksin- tai kolminkertaistuneet noin kymmenen vuoden aikana. Erityisen paljon ovat kasvaneet nimenomaan kilpaurheilun kustannukset.

Liikunnan harrastamisessa suurimmiksi kustannustekijöiksi ovat osoittautuneet lasten ja nuorten keskuudessa pakolliset maksut, väline- ja tekstiilikustannukset sekä matkakustannukset. Matkakuluja aiheutuu etenkin leireistä sekä kilpailu- ja turnausmatkoista. Pakollisiin maksuihin kuuluvat muun muassa jäsenmaksut, lisenssit ja vakuutukset. Kustannuksia aiheutuu myös tilavuokrista sekä erilaisista ohjaus- ja valmennusmaksuista. (Puronaho 2006, 162–163, 236.) Yksi merkittävä syy harrastuskustannusten nousuun on harrastusintensiteetin kasvu. Lajeissa, joissa harrastusintensiteetti on kasvanut selvästi, on harrastaminen kallistunut jopa kaksin- tai kolminkertaiseksi. Esimerkiksi hiihdossa, jalkapallossa ja jääkiekossa ovat harjoituskerrat nousseet vuodesta 2001 vuoteen 2012 11–14 -vuotiailla jopa yli sadalla. Nousua on ollut myös 15–18 -vuotiaiden harjoitusmäärissä. (Puronaho 2014, 21, 73.)

Nykyään noin joka kahdeksannen lapsen vanhemmalla on rajalliset mahdollisuudet kustantaa lapsen urheiluharrastus. Vanhempien sosioekonomisella asemalla onkin havaittu olevan yhteys lapsen tai nuoren liikuntaharrastukseen. Korkeammin koulutettujen ja hyvätuloisten vanhempien lapset harrastavat muita enemmän. Tätä on selitetty terveellisten elämäntapojen ja urheiluharrastuksen sosiaalisella arvostuksella. (Aarresola 2014, 67.) Myös perhetyyppi vaikuttaa urheiluharrastukseen sekä lapsen että vanhemman osalta. Esimerkiksi yksinhuoltajaperheiden lapset ovat harvemmin mukana intensiivisessä urheilutoiminnassa kuin kahden vanhemman perheen lapset. Tätä selittävät useat eri tekijät, kuten taloudellinen tilanne, ajankäyttö, kuljettaminen ja kotityöt, jotka oletettavasti on helpompi järjestää kahden vanhemman toimesta kuin yhden. (Aarresola 2014, 68.)

Nuoren urheiluharrastus tuo monen perheen arkeen myös ajankäytöllisiä haasteita. Lasta kuljetetaan harjoituksiin useita kertoja viikossa ja tähän päälle tulevat vielä kilpailu-, turnaus- ja leirimatkat. Intensiivisesti harjoittelevien nuorten vanhemmat voivat kuljettaa lastaan harjoituksiin päivittäin tai jopa kahdesti päivässä. Monet vanhemmat tekevät myös talkootyötä eri muodoissa harrastuksen puitteissa. Perheen muut menot

joudutaan tällöin usein rytmittämään urheilevan nuoren aikataulujen mukaan ruokailuista ja kaupassakäynnistä lähtien, puhumattakaan vanhempien omista harrastuksista.

Suomalaisten urheiluseurojen kantavana voimana ovat vapaaehtoiset toimijat. Arviolta reilu puoli miljoonaa suomalaista toimii urheiluseuroissa erilaisissa vapaaehtois- ja luottamustehtävissä. (Lämsä 2009, 15.) Iso osa näistä vapaaehtoisista on vanhempia, jotka tekevät vapaaehtoistyötä lapsensa urheiluseurassa. Vapaaehtoistyön yleisimmät muodot ovat talkootyö ja toimitsijana oleminen. Murto-osa vanhemmista toimii myös joukkueenjohtajana, tuomarina tai seuran luottamustoimissa (Myllyniemi & Berg 2013, 86). Liikunta ja urheilu koetaan kiehtovana elämänalueena, joka jo sellaisenaan on monelle hyvä syy olla mukana toiminnassa. Vapaaehtoisuuteen pohjautuvassa seuratoiminnassa onkin oleellista, että toimijat kokevat tekemisen mielekkääksi ja merkitykselliseksi. (Koski 2000, 136.)

Monessa seurassa on myös vanhempia, jotka ovat mukana ”pakotetusti”. Osalle syy mukana oloon voi olla puhtaasti taloudellinen, sillä työllä katetaan harrastusmaksuja. Toiset taas ovat mukana, kun seura tai joukkue velvoittaa vanhemmat osallistumaan talkootyöhön. On kuitenkin selvää, että vapaaehtoistyö vie merkittävästi vanhempien omaa sekä perheen yhteistä vapaa-aikaa. Kun vapaa-aikaa arvostetaan aiempaa enemmän, voi vanhempien saaminen mukaan seurojen talkootyöhön olla tulevaisuudessa haasteellista. Monissa seuroissa on jo tultu siihen, että vanhemmat ovat valmiita maksamaan harrastuksesta hieman enemmän, jotta talkootöitä ei tarvitsisi tehdä.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimusprosessi lähti liikkeelle syksyllä 2013, kun osallistuin ensimmäiseen graduseminaariin. Oma aihe löytyi melko nopeasti Kihun kautta ja syksyn 2013 aikana tutkimuksen tarkoitus ja rajaus alkoivat vähitellen hahmottua. Tammikuussa 2014 aloitin kuitenkin uudessa työssä, jonka vuoksi tutkimuksen tekeminen jäi sivuun. Kevään 2014 aikana hahmottelin lähinnä tutkimuksen rakennetta, kartoitin kirjallista aineistoa ja keräsin haastatteluaineiston. Keväällä 2015 pääsin viimein aloittamaan varsinaisen kirjoitusprosessin opintovapaan myötä.

Tässä luvussa kuvataan ensin lyhyesti urheiluluokkatoimintaa sekä Kasva urheilijaksi Jyväskylässä -hanketta, jonka puitteissa teen pro gradu -tutkielmani. Tämän jälkeen tutkimuksen toteutusta avataan vaiheittain tehtyjä valintoja perustellen. Tutkimusvaiheiden avoimella kuvaamisella pyritään lisäämään tutkimuksen luotettavuutta sekä mahdollistamaan tutkimuksen arvioiminen ja toistaminen.

5.1 Urheiluluokkatoiminnasta

Suomessa urheiluluokkatoiminta on vielä kirjavaa. Virallisia urheiluluokkia, jotka ovat poliittisten päätöksentekojen perustamia erikoisluokkia, on maassamme vasta muutamia. Näille erikoisluokille ominaista on, että harjoittelulle on järjestetty aikaa koulupäivien yhteyteen ja lukujärjestykset on rakennettu mahdollistamaan aamuharjoittelu. Astetta löyhempi muoto urheiluluokasta on liikuntapainotteinen luokka, jossa urheilevat oppilaat sijoitetaan samalle luokalle erikoisjärjestelyiden helpottamiseksi. Monet viralliselle urheiluluokalle kuuluvat edut, kuten harjoittelu koulupäivien yhteydessä ei ole tällöin yleensä mahdollista. Suomesta löytyy myös niin kutsuttuja hajautettuja liikuntaluokkia, joissa urheilevat oppilaat kootaan eri luokilta yhteisille liikuntatunneille. (Kalaja 2014, 85–86.)

Jyväskylän yläkoulujen urheiluluokkatoiminta käynnistyi syksyllä 2010 Kilpisen ja Viitaniemen yläkouluissa sivistyslautakunnan päätöksellä. Nämä urheiluluokat ovat edellä mainittuja virallisia urheiluluokkia, joissa pyritään optimoimaan nuoren kasvua urheilijaksi. Urheiluluokille on mahdollisuus hakea edeltävän vuoden marras-

joulukuussa, jolloin suoritetaan myös kaksiosainen valintakoe. Ensimmäisessä vaiheessa alakoulun luokanopettaja ja oma lajivalmentaja antavat kirjalliset arviot. Toisen vaiheen motorisiin testeihin kutsutaan aloituspaikkoihin nähden noin kaksinkertainen määrä hakijoita. (Jyväskylän kaupunki 2015.)

Urheiluluokkien tavoitteena on tukea urheilevien nuorten kokonaisvaltaista kehittymistä. Tätä kehittymistä pyritään tukemaan tarjoamalla laaja-alaisesti liikuntataitojen kehittämistä, urheilijan terveystasvatusta, opinto-ohjausta sekä yleistä elämän hallinnan opettelua. Urheiluluokkalaisilla on myös muita enemmän liikuntaa viikkotasolla. Normaalisti 7.-9.luokilla on liikuntaa kaksi viikkotuntia. Urheiluluokalla on pakollista liikuntaa neljä tuntia viikossa koko yläkoulun ajan. Seitsemännellä luokalla liikunnan kaksi lisätuntia tulevat ylimääräisinä muun opetuksen lisäksi. Kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla lisäliikuntatunnit ovat pois muista valinnaisaineista. (Jyväskylän kaupunki 2015.)

5.2 Kasva urheilijaksi Jyväskylässä -hanke

Kasva urheilijaksi Jyväskylässä -hanke on kokeilu- ja oppimisprosessi, jossa pyritään soveltamaan käytäntöön asiantuntijoiden ja lajiliittojen yhteistyössä vuosina 2011–2012 synnytettyä Lasten urheilun suomalaista mallia. Hankkeen tarkoituksena on kokeilla ja edistää lasten urheilun laatutekijöiden toteutusta käytännössä. Kolmivuotinen prosessi ajoittuu aikavälille elokuu 2013 – heinäkuu 2016. (Valo ry 2015a.)

Kyseisen hankkeen taustalla ovat vaikuttaneet suomalaisen huippu-urheilun ympärillä käydyt keskustelut sekä aiemmat hankkeet. Huippu-urheilun muutostyöryhmä aloitti työnsä vuonna 2010 tavoitteena ”nostaa urheilija toiminnan keskiöön”. Työryhmä loi käsitteen Urheilijanpolku, jossa lapsuus- ja nuoruusajan urheiluharrastaminen nousi aivan uudella tapaa tärkeäksi huippu-urheilun näkökulmasta. Urheilijanpolun lapsuusvaiheen tutkimiselle syntyi näin tilaus, johon haluttiin asiantuntijatietoa lasten urheilusta. Muutostyöryhmä osoitti toimeksiannon Nuorelle Suomelle, nykyiselle Valo ry:lle, joka julkaisi raporttinsa kesällä 2012. Lasten urheilun laatutekijöiksi määriteltiin 1) innostus urheiluun, 2) monipuoliset liikuntataidot, 3) hyvä fyysinen harjoitettavuus sekä 4) urheilullinen elämäntapa- ja rytmi. Laatutekijät linjattiin niin, että ne kuvaavat

urheilijaksi kasvamisen mahdollistavia tekijöitä ja kohdejoukkona ovat erityisesti seuratoiminnassa mukana olevat lapset. (KIHU 2013, 1.)

Asiantuntijatyön pohjalta Nuori Suomi ja huippu-urheilun muutostyöryhmä lähtivät työstämään yhteistä mallia lasten urheilun linjauksista. Lopputuloksena syntyi Lasten urheilun suomalainen malli, josta muutostyöryhmän raportissa puhutaan Urheilijan polun lapsuusvaiheen kehittämisestä. Tämän mallin pohjalta syntyi idea lasten urheilun mallin soveltamisesta käytäntöön. Laatutekijöitä edistämään suunniteltu hanke päätettiin käynnistää kokeiluhankkeena paikallisesti. Paikkakunnaksi valikoitui Jyväskylä laajan osaamisresurssinsa vuoksi. Yhteinen tahtotila löytyi nopeasti eri toimijoiden välillä, joten projekti saatiin käyntiin nopealla tahdilla heti elokuussa 2013. Toimijoina projektissa ovat Jyväskylän kaupungin lisäksi muun muassa Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus KIHU, Keski-Suomen Liikunta ry ja Keski-Suomen Urheiluakatemia ja toimeenpanijana Valo ry. (KIHU 2013, 1–2.)

Hankkeen lähtöajatuksena on uudenlainen ”living lab” -idean ja kokeilukulttuurin toteuttaminen. Kokeilukulttuuri tarkoittaa ideoiden kokeilua käytännössä nopeasti ja pienellä budjetilla jo kehittelyvaiheessa. Samalla katsotaan, mitä tapahtuu ja korjataan kokeiluja matkalla. Living lab -toiminnalla puolestaan tarkoitetaan käyttäjälähtöistä innovaatiotoimintaa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että käyttäjät tuottavat itse ratkaisuja ongelmiinsa. (KIHU 2013, 3.) Kun toiminta tapahtuu kansalaislähtöisesti, voidaan ideoiden toimivuutta testata suoraan käytäntöön ja muutoksia saada nopeammin aikaan. Tällaista kokeilukulttuuria ei ole liikuntakentällä vielä paljoa toteutettu, joten on mielenkiintoista nähdä, millaisia tuloksia hankkeen puitteissa saadaan aikaan. Kokeiluiden lisäksi hankkeen työskentely on jakautunut myös pitkäjänteisempään kehittämiseen. Erilaisia kehittämisprosesseja ovat olleet muun muassa yläkoulujen urheiluluokkatoiminta, olosuhteet sekä arviointi ja tutkimus (Aarresola & Mononen 2014, 16).

Päämääränä hankkeessa on lasten ja nuorten urheilun laatutekijöiden toteutumisen edistäminen. Näitä tekijöitä ovat aiemmin mainitut 1) innostus urheiluun, 2) monipuoliset liikuntataidot, 3) hyvä fyysinen harjoitettavuus ja 4) urheilullinen elämäntapa. Näistä jokaisella laatutekijällä on myös tarkemmin määritellyt tavoitteensa. Hankkeessa keskitytään erityisesti yläkouluikäisiin nuoriin ja erityispainotus laitetaan yläkoulujen urheiluluokkatoiminnan kehittämiseen. Tärkeimmät toimijat hankkeessa

ovat urheiluseurat, koulut sekä perheet. Hankkeessa edistetään nimenomaan urheilijaksi kasvamista, joten seurojen rooli on keskeinen. Perhe taas on nuoren ensisijainen kasvuympäristö, ja koulu linkittyy merkittävästi lapsen ja nuoren arkeen. Hankkeen toimintamallissa nostetaan esiin koulun, perheen ja urheiluseuran yhteistyön merkitys. (KIHU 2013, 2–5.)

Kasva urheilijaksi Jyväskylässä -hanke on parhaillaan käynnissä ja ensimmäisen puolentoista vuoden aikana hankkeen puitteissa on käynnistetty useita eri kokeiluja. Ensimmäisen toimintavuoden aikana toteutettiin kaikkiaan yhdeksän kokeilua, joista erityisesti Täydellinen kouluviikko ja Valmennuspäällikkörinki koettiin varsin onnistuneiksi kokeiluiksi. Valmennuspäällikkööringissä ajatuksena oli koota seurojen valmennuspäälliköt säännöllisesti yhteen oppimaan toinen toisiltaan. Näitä tapaamisia jatketaan edelleen ja kokeilu on levinnyt myös muille paikkakunnille. Täydellinen kouluviikko lähti ajatuksesta, että jokainen oppilas liikkuu koulupäivän aikana vähintään tunnin. Täydellistä kouluviikkoa on toteutettu ympäri maata ja kokeilu sai näkyvyyttä myös valtakunnallisesti. Muut kokeilut ovat olleet hieman kevyempiä kokeiluja, mutta kaikkia aloitettuja kokeiluja jatketaan ja kehitetään edelleen. (Aarresola & Mononen 2014, 4, 25.)

Tässä pro gradu -tutkielmassa pureudutaan hankkeen yhteen keskeiseen toimijaan, perheeseen. Vanhemmat kuljettavat, kustantavat ja kannustavat, mutta lisäksi he toimivat myös liikuttajina ja elämäntapojen valitsijana (KIHU 2013, 3). Perheiden erilaiset arvot ja arvotukset näkyvät myös suhtautumisessa urheiluun sekä vaikuttavat nuoren urheilijan kasvuympäristöön. Tämän hankkeen puitteissa on haluttu nostaa myös vanhempien ääni kuuluviin ja selvittää millaisia ajatuksia ja odotuksia vanhemmilla on nuoren liikuntaharrastuksen suhteen.

5.3 Laadullinen tutkimusote

Laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa sekä antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta ilmiölle (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Laadullisella tutkimuksella pyritään lähtökohtaisesti todellisen elämän kuvaamiseen tutkimalla kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi ym. 2008, 157). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on

saada syvempää ymmärrystä perheiden ja urheilutoiminnan välisestä dynamiikasta, ja ennen kaikkea selvittää urheilevan nuoren vanhempien odotuksia ja kokemuksia. Tutkimuksen luonteen vuoksi pidin tässä tapauksessa laadullista tutkimusotetta parhaimpana lähestymistapana.

Kvalitatiiviselle aineistolle on ominaista sen ilmaisullinen rikkaus, monitasoisuus ja kompleksisuus (Alasuutari 2011, 84). Lähtökohtana on teorian ja hypoteesien testaamisen sijaan aineiston monitahoinen tarkastelu, jolla tutkija pyrkii paljastamaan odottamattomia seikkoja. Aineistonkeruussa suositaan ihmistä tiedonkerääjänä mittausvälineiden sijaan ja metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. (Hirsjärvi ym. 2008, 160.) Tässä tutkimuksessa käytettävä teemahaastattelu on yksi esimerkki tällaisesta metodista. Laadullisessa tutkimuksessa tarkoitus ei ole ainoastaan kertoa aineistosta, vaan pyrkiä rakentamaan siitä teoreettisesti kestäviä näkökulmia. Parhaimmillaan laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma elää tutkimuksen mukana kietoen tutkimuksen vaiheet yhteen. Tällöin tulkintaa tehdään läpi tutkimusprosessin. (Eskola & Suoranta 1998, 15–16, 62.)

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein pieneen määrään tapauksia, joita pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. Tällöin aineiston tieteellisyyden kriteeri ei ole aineiston määrä vaan laatu ja käsitteellistämisen kattavuus. Tutkimuksen tapaukset eli näyte, tässä tapauksessa haastateltavat, poimitaan harkinnanvaraisesti. Harkinnanvaraisessa otannassa korostuu tutkijan kyky rakentaa tutkimukselle vahva teoreettinen perusta, joka ohjaa itse aineiston hankinnassa. (Eskola & Suoranta 1998, 18.) Laadullisella tutkimuksella ei näin lähtökohtaisestikaan pyritä tilastollisiin yleistyksiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Seuraavissa luvuissa avaan tarkemmin käyttämäni teemahaastattelumenetelmää sekä kuvaan haastateltavien valintaa.

5.4 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Haastattelun ideaa pidetään hyvin yksinkertaisena. ”Kun haluamme tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii, on järkevää kysyä asiaa häneltä.” (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72.) Yksinkertaisimmillaan haastattelu voidaan nimetä keskusteluksi, jolla on ennalta päätetty tarkoitus. Haastattelu muistuttaa arkista keskustelua monella tapaa, sillä molemmissa välitetään ajatuksia, asenteita, tietoa ja

mielipiteitä vuorovaikutuksessa molempiin suuntiin. Haastattelun oleellisin ero keskusteluihin nähden liittyy informaation keräämiseen ja päämäärähakuiseen toimintaan. Lisäksi haastattelu tapahtuu haastattelijan ehdoilla tai ainakin hänen johdolla, jolloin haastatteliija itse ei välttämättä antaudu mukaan keskusteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 42.) Haastattelun tavoitteena on siis selvittää keskustelun keinoin vuorovaikutustilanteessa, mitä haastateltavalla on mielessään (Eskola & Suoranta 1998, 86).

Haastattelu sopii monenlaisiin tutkimustarkoituksiin ennen kaikkea sen joustavuuden vuoksi. Haastattelutilanteessa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, mikä mahdollistaa tiedonhankinnan suuntaamisen. Haastattelijalla on mahdollisuus toistaa ja selventää kysymyksiä sekä käydä keskustelua haastateltavan kanssa, toisin kuin lomakekyselyssä. Joustavuutta lisää myös mahdollisuus muuttaa kysymysten esittämisjärjestystä tilanteen edellyttämällä tavalla. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34; Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.) Haastattelun ongelmana sen sijaan nähdään usein ajankäytölliset ja taloudelliset haasteet. Haastatteluiden huolellinen suunnittelu ja haastattelijan roolin omaksuminen vievät aikaa. Haastatteluun voi sisältyä myös erinäisiä virhelähteitä. Itse haastattelutilanne voidaan kokea vieraaksi ja jopa pelottavaksi. Toisaalta haastateltavat voivat myös antaa ”sosiaalisesti suotavia vastauksia” ja puhua haastattelutilanteessa toisin kuin puhuisivat kenties jossain toisessa tilanteessa. Haastatteluaineisto on näin konteksti- ja tilannesidonnaista. Lisäksi haastattelijalta vaaditaan kokemusta ja taitoa luotettavan aineistonkeruun saamiseksi. (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 34–35; Hirsjärvi ym. 2008, 201–202.) Näitä tutkimuksen luotettavuuteen sekä eettisyyteen liittyviä seikkoja käsitellään tarkemmin myöhemmin omassa luvussaan.

Tutkimushaastatteluja yhdistävät tietyt yleispiirteet, mutta ne myös eroavat monella tapaa toisistaan. Eroja syntyy lähinnä strukturointiasteen perusteella, toisin sanottuna riippuen kysymysten muotoilusta ja haastattelijan tilanteen jäsentelystä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 43.) Haastattelumenetelmä tulisikin valita tutkimusongelman perusteella, sillä eri menetelmät tavoittavat erilaista tietoa (Eskola & Suoranta 1998, 89). Tähän tutkimukseen on valittu aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelu, jota kuvaan menetelmänä seuraavaksi hieman tarkemmin.

Teemahaastattelu on avoimen ja lomakehaastattelun välimuoto, niin sanottu puolistrukturoitu haastattelumenetelmä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47). Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit eli teemat on etukäteen määrätty, mutta strukturoidulle haastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys kuitenkin puuttuvat. Kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet käydään haastateltavan kanssa läpi, mutta teemojen järjestys ja laajuus voivat vaihdella haastatteluiden välillä. Menetelmän eduksi katsotaan haastateltavan mahdollisuus varsin vapaamuotoiseen keskusteluun sekä yhteiset teemat, jotka takaavat sen, että jokaisen haastateltavan kanssa on puhuttu samoista aiheista. Edellä mainittujen etujen vuoksi teemahaastattelun käyttö suomalaisissa tutkimuksissa on yleistynyt viime vuosina nopeasti. (Eskola & Suoranta 1998, 87–88.)

Haastatteluteemojen suunnittelu on suunnitteluvaiheen tärkeimpiä tehtäviä teemahaastattelua käytettäessä. Haastatteluteemat rakentuvat kysymysluettelon sijaan teema-alueittain. Teemat ovat alueita, joihin varsinaiset haastattelukysymykset kohdistuvat. Haastattelutilanteessa myös tutkittava – eikä vain tutkija – toimii tarkentajana. Tutkittava ja hänen elämäntilanteensa vaikuttavat ilmiön konkretisoitumiseen tutkittavan maailmassa. Tästä johtuen tutkimuksen teema-alueiden tulisi olla riittävän väljiä, jotta tutkittavaan ilmiöön sisältyvä moninainen rikkaus paljastuisi mahdollisimman hyvin. Haastattelija voi näin myös syventää keskustelua niin pitkälle kuin kummakin osapuolen intressit sallivat. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 66–67.)

Teemahaastattelussa pyritään löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiin tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimustehtävän mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Monesti haastattelututkimuksessa haastateltavilta kysytään suoraan lähes samoja kysymyksiä, jotka on esitetty tutkimusongelmina. Tällöin on muistettava, että ihmisten vastauksia ei voida kuitenkaan pitää sellaisenaan tutkimuksen tuloksina. Tutkimus edellyttää aina jonkinlaista teoreettista argumentaatiota, jolla tehdään empiiriset havainnot ymmärrettäviksi. (Alasuutari 2011, 81–82.) Tässä tutkimuksessa haastattelun teemat myötäilevät hyvin pitkälti asetettuja tutkimuskysymyksiä sekä tutkimuksen viitekehystä. Taustatietojen lisäksi haastattelu rakentui lopulta neljän pääteeman ympärille, jotka olivat:

1. Vanhempien odotukset urheilutoiminnalle
2. Vanhempien rooli urheilevan nuoren kasvattajina
3. Urheiluharrastus perheen arjessa
4. Nuoren urheilijan kasvuympäristö

Kuvailisin tutkimuksessa käyttämäni haastattelumenetelmää teemahaastattelun ja strukturoidun haastattelun välimuodoksi, sillä olin valmistellut teemojen sisälle hyvin tarkkojakin kysymyksiä (liite 1). Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 66) mukaan haastattelijalla on hyvä olla tarkempia kysymyksiä itsellään muistilistana ja tarvittaessa keskustelua ohjaavana kiintopisteenä. Haastattelutilanteessa teema-alueita tarkennetaan näillä kysymyksillä. Laadin tarkemmat kysymykset juuri edellä mainitut ohjeet mielessäni. Tässä apukysymykset ohjasivat myös haastattelijaa, sillä osan näistä kysymyksistä olin merkinnyt sellaisiksi, joihin ehdottomasti toivoin vastausta. Kukin teema käsiteltiin kuitenkin haastattelussa ensin niin, että haastateltava sai kertoa kyseisestä aiheesta hyvinkin avoimesti ennen tarkentavien kysymysten esittämistä. Kysymysten esittämisjärjestys myös vaihteli haastatteluiden välillä, sillä osa haastateltavista oli toisia innokkaampia keskustelijoita.

Tässä tutkimuksessa aineisto on kerätty haastattelemalla kahdeksaa urheilevan nuoren vanhempaa, joiden valintaperusteita sekä haastattelun toteutusta kuvataan tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

5.4.1 Haastateltavien valinta ja haastatteluiden toteutus

Laadullisessa tutkimuksessa nähdään tärkeäksi, että henkilöillä, joilta tietoa kerätään, olisi mahdollisimman paljon tietoa tai kokemusta tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa pohdin, mistä lähtisin etsimään näitä haastateltavia eli urheilevien nuorten vanhempia, ja minkä ikäisiä haluaisin urheilijoiden olevan. Päädyin kuitenkin melko nopeasti urheiluluokkiin, sillä sitä kautta saisin todennäköisesti tutkimukseen mukaan monipuolisesti eri lajien urheilijoita. Urheiluluokista halusin mukaan nimenomaan yläkouluikäiset nuoret. Alakoululaisilla urheiluluokkatoimintaa ei varsinaisesti vielä järjestetä, ja toisaalta tämän ikäisillä lapsilla harrastus ei usein ole vielä niin tavoitteellista. Näin ollen urheiluharrastuksella

voidaan olettaa olevan vielä hieman pienempi merkitys perheen arjessa. Lukioikäiset katsoin puolestaan jo sen ikäisiksi, että nuoret ovat siinä iässä itsenäistymässä ja vanhempien rooli alkaa ehkä hieman jo muuttua muotoaan. Lisäksi valintaani vaikutti myös se, että Kasva urheilijaksi Jyväskylässä -hankkeen erityispainotus on nimenomaan yläkouluikäisten urheiluluokkatoiminnan kehittämisessä.

Tutkimuksen aineisto on kerätty haastattelemalla kahdeksaa Jyväskylän yläkoulujen urheiluluokilla olevan nuoren vanhempaa huhti-toukokuussa 2014. Halusin ajoittaa haastattelut nimenomaan kevääseen syksyn sijaan, jotta vanhemmilla olisi ainakin yhden kokonaisen lukuvuoden verran kokemusta yläkoulun urheiluluokkatoiminnasta. Jyväskylässä liikuntapainotteiset luokat toimivat Kilpisen ja Viitaniemen yläkouluissa. Lähestyin kyseisten koulujen urheiluluokkien luokanvalvojia sähköpostitse, jossa pyysin heitä välittämään haastattelupyynnöni eteenpäin urheiluluokkalaisten vanhemmille (liite 2). Alkuun minua askarrutti vanhempien halukkuus osallistua tutkimukseen, jossa heiltä kysytään melko henkilökohtaisiakin kysymyksiä. Pohdin, että olisivatko he kuinka innokkaita tulemaan haastatteluun avaamaan omia ajatuksiaan ja odotuksiaan. Sain kuitenkin lopulta useita yhteydenottoja vanhemmilta haastattelun suhteen ja pääsin lopulta jopa valitsemaan, ketkä heistä otan mukaan tutkimukseeni.

Haastattelun eettisyyden ja onnistumisen kannalta suositellaan, että haastateltaville annetaan haastattelukysymykset tai aiheet etukäteen tutustuttavaksi. Haastattelussa tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tietoa kyseisestä aiheesta, jota tutkitaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Myös tässä tapauksessa haastattelun teemat kerrottiin vanhemmille etukäteen. Tällä haluttiin varmistaa, että vanhemmilla on mahdollisuus pohtia kyseisiä teemoja ennalta eivätkä kysymykset pääsisi yllättämään haastattelussa. Näin toimimalla pyrittiin varmistamaan mahdollisimman suuren tietomäärän saanti itse haastattelutilanteessa.

Valitsin haastateltavat vanhemmat nuoren sukupuolen, lajin ja harjoittelun tavoitteellisuuden perusteella. Halusin haastatteluun sekä urheilevan tytön että urheilevan pojan vanhempia. Katsoin valintatilanteessa myös nuoren lajia, sillä pidin kiinnostavana tarkastella myös mahdollisia eroja joukkue- ja yksilölajia harrastavien nuorten vanhempien odotuksissa ja ajatuksissa. Esimerkiksi taitoluistelussa tiedetään harjoitusmäärien olevan korkeita jo aikaisessa vaiheessa, kun taas vaikkapa jalkapallossa saman ikäiset nuoret voivat harjoitella puolet vähemmän. Haastateltavien

lapset harrastivat seuraavia lajeja: jalkapallo, joukkuevoimistelu, jääkiekko, jääpallo, lentopallo, paini, suunnistus, taitoluistelu, telinevoimistelu ja uinti. Lajivalikoima osoittautui lopulta monipuoliseksi, ja kahta poikaa lukuun ottamatta kaikki nuoret harrastivat eri lajeja. Kolmella näistä nuorista oli useampi kuin yksi urheiluharrastus. Kahdessa haastattelussa paikalla oli vain isä, neljässä vain äiti ja kahdessa molemmat vanhemmat. Koululla ei tässä tapauksessa ollut merkitystä haastateltavien valintaan. Haastattelut toteutettiin vaihdellen joko yliopiston tiloissa tai haastateltavan omalla työpaikalla. Kaikki haastattelut nauhoitettiin nauhurille.

Ensimmäinen haastattelu toimi ikään kuin harjoitushaastatteluna, jossa testasin haastattelurungon toimivuutta. Haastattelu oli erittäin opettavainen ja tein tämän jälkeen vielä pieniä selvennyksiä haastattelurunkooni. Haastattelut sujuivat mielestäni varsin hyvin ja haastateltavat olivat hyvin yhteistyökykyisiä ja keskustelivat mielellään aiheesta. Tämä näkyi myös haastatteluiden pituudessa, sillä keskimääräinen haastattelun kesto oli noin 63 minuuttia. Osa kysymyksistä osoittautui varsin haastaviksi, joten jouduin ajoittain alustamaan hieman aihetta. Erityisesti neljäs teema, nuoren urheilijan kasvuympäristö, vaati välillä hieman pohjustusta aiheeseen. Koin teemoittelun ja haastattelurungon kuitenkin onnistuneen, joten olen itse tyytyväinen keräämäni aineistoon.

5.4.2 Aineiston analysointi

Haastatteluiden jälkeen seuraava vaihe oli haastatteluiden puhtaaksikirjoitus. Puhtaaksikirjoitus eli litterointi voidaan tehdä joko koko haastatteludialogista tai valikoiden, esimerkiksi vain teema-alueista tai vain haastateltavan puheesta. Litteroinnin tarkkuus riippuu oleellisesti tutkimustehtävästä ja tutkimusotteesta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138–139.) Kahdeksan haastattelun yhteispituudeksi tuli lopulta 8 tuntia ja 22 minuuttia. Tässä tutkimuksessa kaikki haastattelut on litteroitu kokonaisuudessaan ja taltioitu aineisto on kuunneltu useaan otteeseen. Tutkimusotteen vuoksi litteroinnit on tehty sanasta sanaan jättäen kuitenkin pois keskustelun osapuolten tauot, huokaukset, äänenpainot ja muut parakieliset seikat. Litteroinnin jälkeen aineistoa oli koossa tekstimuodossa yhteensä 134 liuskaa (fonttikoko 12, riviväli 1).

Teemahaastattelun avulla kerätty aineisto on usein runsas. Mitä syvempi dialogi on muodostunut haastattelutilanteessa, sitä rikkaampi on myös kertynyt aineisto. Yleensä kaikkea tätä materiaalia ei ole tarpeen analysoida kokonaisuudessaan. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 135.) Myös tässä tapauksessa aineisto oli runsas ja mukaan mahtui myös aineistoa, joka ei ollut tutkimukseni kannalta niin relevanttia. Esimerkiksi vanhempien kertomat muistot lastensa harrastuksista olivat erittäin mielenkiintoisia kuultavaa, mutta kaikki näistä ei luonnollisestikaan liittynyt suoraan tutkimusaiheeseen. Toisaalta nämä vanhempien muistelut toivat syvyyttä haastatteluun, sillä he todella syventyivät ja innostuivat aiheesta. Haastavaa olikin tehdä karsintaa aineiston suhteen, sillä kaikki mielenkiintoinen ei millään mahdu yhteen pro gradu -tutkielmaan.

Aineiston keräämisen ja purkamisen jälkeen seuraava vaihe laadullisessa analyysissä on aineiston järjestäminen (Eskola & Suoranta 1998, 151). Itse analyysivaihe koetaan usein kiinnostavaksi ja haastavaksi, mutta samalla myös työlääksi ja aikaa vieväksi prosessiksi (Hirsjärvi & Hurme 2000, 135). Laadullisen tutkimuksen ongelmallisin vaihe on usein juuri tulkintojen tekeminen (Eskola ja Suoranta 1998, 147). Tässäkin tutkimuksessa analyysivaihe oli työläs, mutta en kokenut sitä ongelmalliseksi lähtiessäni tekemään analyysia järjestelmällisesti. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 136) mukaan laadullinen analyysi alkaa usein jo itse haastattelutilanteessa, jolloin tutkija voi haastattellessaan tehdä havaintoja ilmiöistä. Lähdinkin analysoimaan haastatteluja jo niitä tehdessäni kirjoittamalla ylös haastattelusta nousseita keskeisiä teemoja, joihin kiinnitin huomiota itse haastattelutilanteessa.

Teemoittelu on yksi keino pilkkoa ja ryhmitellä aineistoa erilaisten aihepiirien mukaan. Se mahdollistaa vertailun tiettyjen teemojen esiintymisestä aineistossa. Jos, ja tässä tapauksessa kun, aineisto on kerätty teemahaastattelulla, muodostavat haastattelun teemat jo itsessään hyvän jäsennyksen aineistoon. (Tuomi & Sarajärvi 2008, 93; Eskola & Suoranta 1998, 152–153.) Litteroinnin jälkeen lähdin ryhmittelemään aineistoa teemojen mukaisesti omiin tiedostoihinsa. Ryhmittely tapahtui antamalla jokaiselle teemalle oman värikoodinsa sekä yhden värin ”sekalaiselle aineistolle”. Värikoodeja hyödyntäen oli aineisto helppo kerätä yhteen pääteemojen alle. Tämän jälkeen lähdin teemoittelemaan aineistoa tarkemmin ja analysoimaan, mitkä teemat nousivat esiin kunkin pääteeman sisällä. Yhdistelemällä aineistoa pyrin löytämään samankaltaisuuksia aineistosta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 149). Koodauksen ja yhdistelyn myötä selkiintyi, että haastattelussa yhtenä pääteemana olleesta *nuoren urheilijan kasvuympäristöstä*

urheiluluokkatoiminta nousi erityisen vahvasti esiin. Muuten keskustelu kasvuympäristöistä jäi niukaksi, ja toisaalta vastaukset olivat tulleet ilmi jo aiemmin, kun aihetta oli käsitelty keskusteltaessa urheilijan kasvattajista. Tämän vuoksi kasvuympäristöjen tilalle nousi yhtenä teemana urheiluluokkatoiminta. Teemoittelun tuloksena tarkentuivat neljä pääteemaa, joista kustakin nousi esiin muutamia rajatumpia teemoja. Analysointivaiheessa käytetty teemoittelutapa on esitelty tarkemmin alla olevassa taulukossa (taulukko 1).

Taulukko 1. Aineiston teemoittelu neljään pääteemaan, joista kukin sisältää alateemoja.

Pääteema	Alateema
Millaisia odotuksia vanhemmat asettavat urheilutoiminnalle?	<ul style="list-style-type: none"> - Syyt urheiluharrastuksen valintaan - Odotukset urheilun suhteen - Urheilu kasvattajana - Odotukset urheiluseuran suhteen
Miten vanhemmat ymmärtävät roolinsa lapsen kasvattajina urheiluharrastuksen osalta?	<ul style="list-style-type: none"> - Sosiaaliset instituutiot kasvattajina - Urheilijaksi kasvattaminen - Vanhemmat harrastuksen tukijoina
Miten nuoren urheiluharrastus vaikuttaa perheen arkeen?	<ul style="list-style-type: none"> - Ajankäytölliset haasteet - Taloudellinen merkitys - Vaikutukset muuhun perheeseen ja vapaa-aikaan
Miten vanhemmat ovat kokeneet urheiluluokkien merkityksen nuoren urheiluharrastuksen kannalta?	<ul style="list-style-type: none"> - Vanhempien odotukset - Urheiluluokkien edut - Mitä tapahtuu yläkoulun jälkeen?

Analyysiprosessissa siirryin tämän jälkeen tyypittelyyn, jonka toteutin tässä tapauksessa viedäkseen analysoinnin hieman teemoittelua pidemmälle. Hirsjärven & Hurmeen (2000, 174) mukaan yhteyksien tarkastelu on analyysin olennaisin osa, ja yksi keino yhteyksien tarkasteluun on juuri tyypittely. Tyypittelyssä tiettyjen teemojen sisältä voidaan etsiä näkemyksille yhteisiä ominaisuuksia, joista sitten muodostetaan tyypiesimerkki. Tiettyä teemaa koskevat näkemykset tiivistetään eräänlaisiksi yleistyksiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Yleistysten lisäksi tyypittelyssä voidaan kiinnittää huomiota myös poikkeavien tapausten etsintään (Eskola & Suoranta 1998, 182). Muodostin kunkin teeman sisällä yleisimmin esiintyneet tyypit, mutta poimin myös mukaan kiinnostavia poikkeuksia, jotka esiintyivät kenties vain yhdessä haastattelussa. Mielenkiintoisia olivat esimerkiksi vanhempien vastaukset koskien nuoren urheilijaksi kasvattamista. Suurin osa vanhemmista totesi urheilijaksi kasvattamisen tapahtuvan kotona, kun taas muutamat totesivat sen seurojen asiaksi oman urheilutaustan puuttumisen vuoksi.

H7Ä: Kyllä me niin noviiseja ollaan tollasissa hommissa, et ei. Kun ei itte ole urheilija eikä ole mitään urheilijan taustaa - -.

P: Miten sä näet et kuuluuks tää urheilijaksi kasvattaminen enemmän sinne kotiin vai onks tää sit niinku seuran ja valmentajien homma?

H3: Mä toivon että on, koska mulla ei oo mitään, tuota noin, työkaluja siihen asiaan.

Jokaisesta teemasta on etsitty tyypittelyn avulla tarkemmat yleistyksiset ja ne on kerätty taulukkomuotoon teemojen alle taulukon 1 tapaan. Varsinaiseen tulososioon on näitä tyyppisiä vielä yhdistelty selkeyden vuoksi. Esimerkiksi teemasta *Miten vanhemmat ymmärtävät roolinsa lapsen kasvattajina urheiluharrastuksen osalta?* on tehty tyypittelyä tähän tapaan (taulukko 2):

Taulukko 2. Teemoittelusta tyypittelyyn.

Pääteema	Alateema
Miten vanhemmat jakavat kasvatusvastuun kodin, koulun ja urheiluharrastuksen välille?	<ul style="list-style-type: none"> - Koti ensisijainen kasvattaja - Koulu opettaa, ei kasvata - Urheilu tukee kodin kasvatusta
Miten vanhemmat ymmärtävät roolinsa lapsen kasvattajina urheiluharrastuksen osalta?	<ul style="list-style-type: none"> - Perusasiat lähtevät kotoa - Lajitaidot ja pelisäännöt urheilun osalta opitaan harrastuksessa - Urheilijaksi kasvattaminen tapahtuu seuroissa (jakoi mielipiteitä) - Yhteistyötä eri toimijoiden välillä
Miten vanhemmat pyrkivät tukemaan nuorta urheilijaa?	<ul style="list-style-type: none"> - Kuljettaminen - Rahoittaminen - Kannustaminen ja keskustelu
Keskustellaanko kotona urheiluharrastukseen liittyvistä asioista?	<ul style="list-style-type: none"> - Ravintoasiat ja nukkuminen - Loukkaantumiset - Harjoitukset ja leirit - Keskustellaan paljon vs. varovaista keskustelua

Aineiston analysoinnissa hyödynsin sekä teoriaohjaavaa että aineistolähtöistä analyysia. Aineistolähtöisessä analyysissa pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus niin, että kerätty aineisto yksinään muodostaa tutkijan ymmärryksen. Puhtaasti aineistolähtöinen analyysi on erittäin vaikea toteuttaa, sillä tutkijan on vaikea tarkastella aineistoa täysin objektiivisesti hyödyntämättä tietoisuuttaan erilaisista teorioista. Teoriaohjaava analyysi taas antaa mahdollisuuden hyödyntää teoriaa analyysia ohjaavasti niin, että analysointi ei kuitenkaan pohjautu suoraan teoriaan. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 95–97.) Analyysia ja tulosten auki kirjoittamista ei ole ohjannut mikään yksittäinen teoria, vaan olen hyödyntänyt aiempaa tutkimustietoa

tutkimuksen kannalta keskeisistä aihepiireistä kuten nuoruudesta, vanhemmuudesta, kasvatuksesta ja urheiluharrastuksesta ja -kulttuurista. Aiempi tutkimustieto toimii pohjustuksena tutkimusaiheelle ja kiinnittää saadut tulokset laajempaan teoreettiseen viitekehykseen.

Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda selkeyttä kerättyyn aineistoon ja tuottaa näin uutta tietoa tutkittavasta asiasta (Eskola & Suoranta 1998, 138). Tarkan analyysitavan nimeämisen sijaan keskeisempää on antaa uskottava kuvaus siitä, miten aineiston analyysi on tehty (Tuomi & Sarajärvi 2009, 166). Tässä tapauksessa aineiston analyysissä on edetty teemoittelusta tyypittelyyn keskittyen aineistosta nouseviin asioihin hyödyntäen kuitenkin aiempaa tutkimustietoa.

6 URHEILEVAN NUOREN VANHEMMUUS

Tuloksien käsittelyssä edetään vastaamalla kuhunkin tutkimuskysymykseen kerrallaan. Ensimmäisenä kuvaan vanhempien urheilutoiminnalle asettamia odotuksia, jonka jälkeen käsittelen vanhempien roolia lapsen kasvattajina urheiluharrastuksen osalta. Tämän jälkeen käsittelen urheiluharrastuksen vaikutuksia perheen arkeen ja viimeisenä vanhempien kokemuksia urheiluluokkatoiminnasta.

Tuloksien esittämisessä olen hyödyntänyt suoria sitaatteja haastatteluaineistosta. Sitaateissa merkintä H tarkoittaa haastateltavaa, P tarkoittaa haastattelijaa, numero 1–8 haastateltavan numeroa ja kirjain Ä tai I vanhemman sukupuolta. Kirjainmerkintää on käytetty vain haastatteluista, joissa olivat mukana sekä äiti että isä. Merkintää ei ole laitettu lainkaan, jos anonymiteetti on vaarassa, ja sitaateissa esiintyvät nimet ja lajit on jätetty anonymiteetin vuoksi pois. Sitaattien avulla kuvaan aineistoa sekä perustelen tekemiäni tulkintoja. Toisaalta sitaatit myös elävöittävät tekstiä ja tuovat vanhempien äänet myös lukijan kuultavaksi. Sitaatit olen valinnut huolella, jotta lukija pystyisi arvioimaan niistä, mihin olen tutkijana tulkintani perustanut. Koska vanhempien puhe on litteroitu sanasta sanaan, on lukijalla mahdollisuus tehdä omia tulkintojaan myös vanhempien tavasta esittää asiat. Tuloksien esittämisessä olen paikoin hyödyntänyt myös aiempaa tutkimustietoa sitoen aineistosta nousseita tuloksia teoreettiseen viitekehykseeni. Päärooli tulosten esittämisessä on kuitenkin itse tutkimusaineistolla.

Tässä vaiheessa on aiheellista tuoda esiin, että haastateltavista vanhemmista useammalla on lapsia enemmän kuin yksi. Näin ollen vanhempien kokemukset, odotukset ja ajatukset eivät koske vain urheiluluokalla olevaa lasta. Lapsen laji, harrastuksen aloitusikä sekä urheiluluokkatoimintaan liittyvät kysymykset ovat ainoastaan sellaisia, jotka on kohdennettu nimenomaan urheiluluokkalaiseen.

6.1 Vanhempien odotukset urheilutoiminnalle

Vanhempien tuki lapsen urheiluharrastuksessa on merkittävää monella tapaa. Ilman vanhempien tukea lapsen on mahdotonta olla mukana urheiluharrastuksessa. Erityisen tärkeä tuen muoto on vanhempien aito kiinnostus ja kannustus, jotta lapsi ylipäättään

päätyy urheiluharrastuksen pariin. Vanhempien kannustusta tarvitaan myös siivittämään lasta tai nuorta eteenpäin mahdollisella urheilu-uralla.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on ollut selvittää näitä taustatekijöitä sille, miksi vanhemmat ovat vieneet lapsensa urheiluharrastuksen pariin ja ennen kaikkea millaisia odotuksia vanhemmat asettavat urheilutoiminannalle. Aineistosta nousi esiin neljä tarkempaa teemaa koskien edellä mainittua tutkimuskysymystä: 1) urheiluharrastuksen valinta, 2) odotukset urheiluharrastuksen suhteen, 3) urheilun kasvatustyö sekä 4) vanhempien suhde urheiluseuraan.

6.1.1 Urheiluharrastuksen valitseminen

Lasten ja nuorten organisoidun liikunnan ja urheilun harrastaminen on kasvattanut suosiotaan 2000-luvulla. Vanhemmat vievät lapsensa harrastukseen yhä nuoremmalla iällä ja harrastamisen muodot vaihtelevat aiempaa enemmän. (Lämsä 2009, 24.) Haastattelussa mukana olleiden vanhempien lapsista suurin osa on saanut ensimmäisen kosketuksensa urheiluharrastukseen 3–5 -vuotiaana lukuun ottamatta yhtä lasta, joka aloitti harrastuksensa 8-vuotiaana. Aloite lajiin osallistumisesta on tullut useimmiten lapselta itseltään, mutta myös kavereiden ja sisarusten esimerkkiä on seurattu.

H3: No siinä kävi sillä lailla että tota noin, hän niinku ite rupes puhuu et hän haluais jonkun vähän tanssillisen tai voimisteluharrastuksen - -

H7I: Se [laji] tuli itseasiassa sitten, se vaan niinku se oli enemmän sen oma ajatus. Et se halus sitten lähtee sinne.

H1: Varmaan on meillä ainakin poika ollu hyvin sellain niinku liikunnallisesti tai liikuntajutuista kiinnostunut, ja sitten mä epäilen et silloin päiväkodissa hän ensimmäistä kertaa pääty tällaseen kortteliliigaryhmään. Se oli tota varmaan aikalailla kun muutkin kaverit meni sinne niin hänkin halus lähtee mukaan ryhmään.

Kahta vanhempaa lukuun ottamatta vanhemmilla itsellään on urheilutausta, ja useamman lapsi on jatkanut vanhempansa jalanjäljissä lajivalinnan suhteen. Monet lapsista ovat kuitenkin kokeilleet useampia lajeja ennen mieluisimpien löytymistä. Muutamat vanhemmista kertoivat vieneensä lapsen urheilun pariin juuri oman urheilutaustan takia. Vanhempien omalla urheilutaustalla ja kiinnostuksella onkin usein vaikutusta myös lapsen kiinnostuksen suuntautumiseen. Tutkimusten mukaan

liikunnallisilla vanhemmilla on liikunnallisia lapsia, ja kilpaurheilua harrastaneiden vanhempien lapset kilpailevat muita todennäköisemmin. (Aarresola 2014, 68.)

Äiti: Siis, varmaan silleen kun me vanhemmat ollaan urheiltu ja sitten tota kun lähti tähän luisteluun niin lähti niinku luistelukouluun ihan sillain, ei 3-vuotiasta vielä osannu mitään sanoa, ja sit se tuli sieltä seuran puolelta et ne rupes siihen yksinluisteluun sitä bongaamaan - -

H5: No tota, tietysti liikkuvilla vanhemmilla se on luontainen asia et lapsetkin liikkuu - -

Lopullinen päätös urheiluharrastuksen valinnassa ja harrastuksen aloittamisessa on kuitenkin vanhemmalla, vaikka lapsen toiveesta olisikin alun perin lähdetty harrastuksen pariin. Urheiluharrastusten suosion kasvu johtuukin pitkälti vanhempien kasvaneesta aktiivisuudesta lapsen harrastuksen suhteen (Koski 2000, 149). Kun vanhemmilta kysyttiin syitä urheiluharrastuksen valintaan, nousi vastauksista kaksi syytä selkeästi esiin. Ensinnäkin vanhemmat toivoivat urheiluharrastuksen opettavan lapselleen terveitä elämäntapoja ja liikunnallisia arvoja, jotka mahdollisesti kantaisivat läpi elämän.

H5: Mut että, varmaan niinku semmoset liikunnalliset arvot ehkä, et mitä hyötyä mitä järkeä siinä on, et ne liikkuu, jotka yleensä urheilun pariin on vienyt.

H6: - - oikeestaan noi et jäis se urheilullinen elämäntapa ja se liikuntaa jäis et sais jommasta kummasta lajist pysyvän harrastuksen eliniäks - -

H7I: Et toivosin et se olisi semmonen mikä kantais vähintään, se että se niinku se liikkumisen elämäntapa jäis sille päälle.

Monet vanhemmat katsovat, että urheilu pitää nuoren pois pahanteosta ja se nähdään ikään kuin vastapainona mahdollisille turmiollisille toiminnoille (Honkonen & Suoranta 1999, 10). Vanhemmat toivovatkin urheilun tarjoavan myös kehittävästä tekemistä, joka pitäisi lapsen kaukana huonoista vaikutteista. Urheilu nähdään hyväksi keinoksi kanavoida energiaa oikealla tavalla sekä hyvänä vastapainona yleistyneelle tietokoneen ja puhelimen käytölle.

H2I: Mä oon joskus sanonu sillain kun joku on kysynyt, kun kaikki lapset on urheillut, kaikki on kisannut, kisannut ja muuta. Niin mä oon sanonu tota et siihen on mennyt ihan pirusti rahaa. Mut pirun paljon kalliimpaa olis ollut jos olis ollut R-kioskin nurkilla mummoja potkimassa tai jossakin muualla pahan teossa. Niillä on harrastus, ja oikeesti ne kanavoi sen ylimäisen energian mitä on, kanavoi sen oikealla tavalla.

H8: Tota, no lähinnä se on sitä että et lapsella pitää olla oikeesti muutakin tekemistä kun se et ne lojuu tietokoneen ääressä, et se on lähinnä se et on oikeesti

jotakin kehittävää tekemistä. Meillä on pojat soittanutkin soittimia ja kaikkea muuta että, et on tehty monipuolisesti kyllä. Et se on tavote ollu se, et on jotain kehittävää tekemistä koulun ulkopuolella. Pois pahan teosta. Ihan suomeks sanottuna.

Vastaukset kuvastavat hyvin liikunnan ja urheilun asemaa arvostettuna harrastuksena, jonka kasvattavuuteen ja hyviin arvoihin uskotaan laajasti. Liikunta itsessään nähdään jo arvokkaana asiana, ja harrastuksen uskotaan tuovan lapsen tai nuoren elämään kaivattua sisältöä. Lapsen harrastaminen on vanhemmillekin tärkeä asia, vaikka itse harrastuksella ei lopulta olisikaan niin väliä.

H2Ä: Mä oon aina ollut sitä mieltä et pitää olla joku harrastus. Joku harrastus pitää olla. Sitten niinku, sen takia ne on saanut kokeilla, vähän ollaan käyty maanantain yleisurheilussa on käyty. Sillain käyty vähän kokeilee siellä sun täällä - - Mä sanoin, et joku harrastus pitää olla, se on ihan sama mikä se on mut pitää olla joku harrastus.

6.1.2 Odotukset urheiluharrastuksen suhteen

Vanhempien odotuksia urheiluharrastuksen suhteen on tutkittu Suomessa toistaiseksi melko vähän. Suomen Palloliiton vuonna 2013 teettämässä kyselyssä kysyttiin vanhemmilta kolmea tärkeintä asiaa, joita he odottivat lapsensa jalkapalloharrastukselta. Tärkeimmäksi asiaksi vanhempien vastauksissa nousi selkeästi fyysisen hyvinvoinnin edistäminen. Muita tärkeäksi koettuja asioita olivat sosiaalisten taitojen kehittyminen, henkisen hyvinvoinnin edistäminen, kaverit, lajitaidot sekä haaveet ammattilaisuudesta. (Kylmänen 2014.) Palloliiton tutkimus antaa mielenkiintoisen vertailukohdan omalle tutkimukselleni. Kysyttäessä vanhempien odotuksia urheilun suhteen, ei fyysinen hyvinvointi noussut esiin yhtä vastausta lukuun ottamatta. Kun vanhemmilta kysyttiin syitä urheiluharrastuksen valintaan, nousi vastauksissa esiin liikunnalliset arvot ja terveellinen elämäntapa, mutta näidenkin merkitystä korostettiin lähinnä tulevaisuutta ajatellen. Oikeastaan missään yhteydessä haastatteluita eivät vanhemmat tuoneet esiin liikunnan merkitystä hyvinvoinnin kannalta tämän yhden vanhemman vastauksen lisäksi. Yhtenä mahdollisena selityksenä tälle näen vastauksen itsestänselvyyden eli vanhemmat eivät ole ehkä tulleet edes ajatelleeksi tätä seikkaa odotuksia kysyttäessä.

Suomen Palloliiton tekemän kyselyn vastauksista löytyy kuitenkin myös yhteneväisyyksiä tämän tutkimuksen kanssa. Erityisesti kavereiden saaminen ja

sosiaalisten taitojen oppiminen korostuvat monessa vastauksessa. Nämä vastaukset tulivat kuitenkin enemmän esiin kysyttäessä urheilun merkitystä kasvattajana, joten näitä vastauksia käsitellään tarkemmin siinä yhteydessä. Sen sijaan vanhempien odotuksissa nousivat esiin *urheilun antamat eväät elämään, lapsen tyytyväisyys sekä henkinen hyvinvointi*.

H4: Kyllä mun mielestä se antaa niin hyvät elämään, et se on kaiken keskittymisen ja just tän kouluasioitten huolehtimisen, ja myöskin se käytös. Et kyllä se niinku jos mä vertaan mun toiseen lapseen tossa iässä niin se käytös oli erilaista.

H1: Se on omalla tavallaan sellanen koulu tai yritysellämä pienoiskoossa sitten siinä lajissa toimiessa tai siinä joukkueessa toimiessa.

H3: Voi vitsi, mä...No mä toivon että sen lisäksi et ehkä siitä tulee sitä fyysistä hyvää oloa niille lapsille et niille tulee sitä henkistä vahvuutta tässä hommassa kuitenkin, vaikka tää on vähän raadollista, mutta että että niinku epäonnistumisen jälkeen niin miten sit noustaan ja miten niihin suhtaudutaan. Et se sit myöhemmin elämässäkin vois olla sellanen voimavara et on selvinny tämmösestä tilanteesta

H4: Varmaan et se ite sais niinku sen sen kaiken tyydytyksen mitä se vois saada. Etet jotenkin must tuntuu et onko se sit kun on urheileva lapsi et se halua aina jotenkin lisää ja lisää. Et onks se mihinkään tyytyväinen että, et vaikee sanoo.

Urheiluharrastukselle asetettujen odotusten suhteen vanhemmat ovat kuitenkin varovaisia puheissaan. Osalla heistä ei ole urheilun suhteen lainkaan odotuksia, vaan he korostavat harrastuksen olevan nimenomaan lapsen harrastus ja lapsen omaa halua harrastaa lajia. Urheilun parissa on käyty paljon keskustelua vanhempien liiallisista odotuksista ja aktiivisesta roolista, jolloin huonoimmassa tapauksessa lapsi harrastaa vain toteuttaakseen vanhempiensa toiveita ja unelmia (Lämsä 2009, 32). Tällaista puhetta ei noussut esiin haastattelemissani vanhemmissa, vaan kaikki heistä korostivat lapsen omaa kiinnostusta.

P: Onks teillä millaisia odotuksia ollut lasten urheiluharrastuksen suhteen, et mitä siltä odottaa?

H2I: Ei

H2Ä: Ite ne rakentaa sen - -

H2I: On siitä monta kertaa keskusteltu et, et sä tee tätä isille tai etkä tee tätä äitille vaan sä teet sitä itelles. Et jos sä et sitten tykkää niin lopetetaan, ei siinä sit mitään.

H8: No lähinnä on se et mä näen sen sellasena et niin kauan kun hän nauttii siitä tekemisestä niin sitä pitää tehdä. Elikkä niin kauan kun se on kivaa, niin se tuottaa hänelle sisältöä elämään et se on se tärkein. Mä en näe siinä mitään sen suurempaa. Mä vaan haluan et sillä on oikeesti motivoivaa sisältöä koulun ulkopuolella. Et ei makaa sohvalla. En mä usko et makais mutta. Se että just tää et mun tavote on siinä et sillä on oikeesti jotain motivoivaa duunia.

Yksi vanhemmista kuitenkin kertoo nähneensä useamman kerran lapsia, jotka tulevat itkien harjoituksiin. Lapsi itse ei enää nauti harjoittelusta, mutta vanhemmat pakottavat harjoituksiin tai sitten lapsi tulee harjoituksiin vanhempiansa mieliksi.

H4: Ei, ei, musta se on aika hirveitä. Et se siis mulla on tullu lapsia paljon kyydissä kun pääsen päivällä paremmin, niin ne on niinku itkeny kun ei ne halua tai ei jaksa, et se on hirveitä kuunneltavaa. Ei, mun mielestä jos se ei lähe siitä lapsesta itestään niin mun mielestä on mahotonta viedä ton ikäsenä eteenpäin - -

Muutammat vanhemmista suhtautuivat odotuksiinsa ristiriitaisin mielin. Ristiriitaisia tunteita herätti erityisesti urheilun tavoitteellisuus, joka oli yllättänyt nämä vanhemmat. Harjoitusmäärien suuruus ja harrastukseen sitoutuminen ovat asioita, jotka voivat yllättää erityisesti vanhemmat, joilla itsellään ei ole urheilutaustaa. Vanhemmat pohtivat tuolloin lapsensa jaksamista ja sitä, missä menee raja liiallisen harjoittelun suhteen. Vanhemmalle voi olla hämmentävää myös itse urheilevan nuoren vanhemmuus, kuten seuraavat puheenvuorot osoittavat:

H3: Niin se on, jotenkin niinku, se on ollu sellanen kasvunpaikka mulle jos se on sit heille molemmille ollu tämmöstä kasvua urheilijana. Todellakin niinku mä en tiedä, mä en oo oikein osannu suhtautua tähän asiaan, mä en oikein tiedä mitä multa odotetaan ja kuinka paljon kannustetaan. Miten paljon mun pitää olla niinku mukana tässä, pitääkö mun olla sellanen vastapaino et älä, elämässä on muutakin ja. Ei siihen nyt niin kauheesti kannata satsata, vai pitääkö mun tukea niinku täysillä ja ja saada kaikki niinku sujumaan kotona niin, et siihen urheiluun voi täysillä tota äää paneutua. Ne munkin odotukset on hyvin ristiriitaset kun mä en oikein tiedä. Että miten mun pitäis tähän tilanteeseen suhtautua.

On, siis se oli mulle yllätys heti alusta asti et mä en ymmärtäny, mä aattelin et se on jumpparyhmä mihin hän menee. Ja se tuli tosi pian niinku eteen, et se oli niin tavoitteellista. Et tossa tosiaan lähetään nyt sitten kisaamaan ja harjoituksissa pitää olla ja et ilman hyvää syytä ei voi jäädä sieltä pois - -

H4: Et ei siinä sitten aatellu et toki alussa ku se sitten alko olee enemmän ja enemmän niitä harjoituksia niin sillon äitinä kävi semmosta et onkohan tää nyt ihan järkevää et se liikaki on liikaa. Et mieltii, et jossain vaiheessa oli aika väsynyt, oisko se ollu joku yheksän vuotias - -

Kysymys urheiluun kohdistuvista odotuksista voi jo itsessään olla haasteellinen, sillä uskon monen vanhemman miettivän, mitä heillä on lupa odottaa harrastukselta ylipäättään tai voiko nämä odotukset sanoa ääneen. Erityisesti lapsen kilpailulliseen menestykseen kohdistuviin odotuksiin suhtaudutaan usein vaieten, sillä monet vanhemmista varmasti tasapainoilevat omien odotustensa ja toimintansa kanssa. On yleisesti tiedossa, että lapsen urheiluharrastus voi olla vanhemmalle statuskysymys ja omia urheilu-unelmia toteutetaan oman lapsen kautta (Lämsä 2009, 32). Lapsen

urheiluharrastus onkin usein tärkeä ja merkityksellinen myös vanhemmille, mikä näkyy ajoittain myös negatiivisena ilmiönä vanhempien suhtautuessa liian intohimoisesti lapsensa harrastukseen. Tästä esimerkkeinä ovat vanhempien huudot kentän laidalla valmentajille, tuomareille ja toisille vanhemmille, onpa joku käynyt jopa käsiksi tuomariin.

Kysyttäessä ensin ylipäättään vanhempien odotuksia urheilun suhteen, ei kilpailullinen menestys noussut kenenkään puheessa esiin. Tarkentaakseni vanhempien asettamia odotuksia urheiluharrastukselle, kysyin vanhemmilta erikseen heidän odotuksiaan kilpailullisesta menestyksestä sekä heidän näkemyksiään kilpailun merkityksestä urheilussa. Kilpailullisen menestyksen suhteen esiintyneet odotukset jakaantuivat kolmeen tyyppiin: *hiljaiset odotukset, ristiriitaiset odotukset ja ei lainkaan odotuksia.*

Hiljaisilla odotuksilla tarkoitetaan tässä odotuksia, joita ei sanota ääneen ja jotka pidetään muilta piilossa. Nämä vanhemmat pitävät menestystä mukavana asiana ja toivovat lapsen kannalta menestystä, jotta halu harrastaa jatkuisi. Vanhempien omat odotukset ovat hyvin maltillisia ja liittyvät usein esimerkiksi toiveisiin lapsen kilpailusuorituksen onnistumisesta.

H5: - - tietysti sillon kun huomaa et lapsi on sillä tavalla pärjää, niin tulee tietysti sellasia toiveita, että et no ihan kiva, et se pärjäis, mut ja et se on semmonen asia jonka kanssa joutuu tietysti tekee töitä, että se harrastus pysyisi. Tehdään sitä enemmän tosissaan tai vähemmän tosissaan et se pysyis lapsen harrastuksena, et se ei olis minun unelmieni täyttämistä vaan et se olis niinku sen lapsen unelmien, toiveiden rinnalla kulkemista.

H1: - - no kyllä mä sanoisin et kyllä ne niinku ei ehkä ääneen sanottuja mut tietyllä tavalla kyllä ne niinkun kasvaa, koska kyllä sen niinkun näkee ja itse sen verran siellä kentän laidalla joutuu väkisinkin olemaan et näkee kuinka siinä joukkue esimerkiksi menee eteenpäin. Kyllä se väkisinkin vaikuttaa siihen just niihin kilpailullisiin tavoitteisiin et enää ei haluais nähdä tavallaan sellasia, voisko sanoa suorituksia, jotka tietää ettei kuulu enää niinku tämän ikästen sanotaanko repertuaariin.

Vanhemmista muutama kokee odotuksensa menestyksen suhteen ristiriitaisina. He ovat epävarmoja siitä, mikä heidän roolinsa on odotusten asettajana ja niiden esiintuojana. Tämä sama ristiriitaisuus omissa odotuksissa esiintyy myös yleisiä odotuksia kysyttäessä. Osalla vanhemmista on ollut vaikeuksia löytää oma roolinsa urheilevan nuoren äitinä tai isänä. He tasapainoilevat aktiivisen ja passiivisen vanhemman roolin välillä.

H3: Et sekin on mulla nyt vaikea asia, et pitäkö mun niiku ottaa askel taaksepäin tosiaankin siinä että että en niinku tois niinku omia odotuksia sen suhteen. Vaan antasin niitten rauhassa mennä vaan eteenpäin ja katotaan sit mitä tapahtuu.

H5: - - kuinka pitkälle mun pitää sit potkia. Jotta mä olen kuitenkin ikään kuin siinä rinnalla kulkijana, et sen ei tarvi tulla sanomaan mulle sit joskus kun sä et vaan patistanu tekemään, niin musta ei koskaan tullu - -

Suurin osa vanhemmista on kuitenkin sitä mieltä, että heillä ei ole mitään odotuksia menestyksen suhteen. Lapsen on annettu itse asettaa odotuksensa ja vanhemmat pyrkivät tukemaan niissä. Vaikka lapsen ei uskottaisi yltävän kovin korkealla tasolle lajissaan, korostavat vanhemmat tukevansa lasta niin pitkälle kuin lapsi itse haluaa mennä. Eroja vanhempien odotusten suhteen vaikuttaisi kuitenkin olevan lajien välillä. Osaan lajeista erikoistutaan hyvin aikaisessa vaiheessa ja tavoitteellisuus on jo hyvin nuorena läsnä. Yksi vanhemmista kertoi odotusten tulevan jo lajiliiton puolelta, kun liitto on asettanut testit, jotka tulee läpäistä kausittain, jos lajia haluaa jatkaa kilparyhmässä. Toinen ääripää taas oli laji, jossa ikäryhmän SM-kilpailut alkavat vasta 14-vuotiaana ja sen vuoksi kilpailullinen menestyminen ei edes sisälly samassa mielessä lajin puhekuulttuuriin.

H8: No ei, en mä siis silleen tavallaan niinku odota. Mä vaan niinku, mä tuen, kannustan niin paljon kun pystyn et tota. Se asiat menköön sillä painolla kun menee, sinne mennään minne päästään. Odotuksia ei oo, kunhan on tyytyväinen itse ja nauttii siitä.

H6: No joo, onhan se silleen et tietenkin siinä vaiheessa et jos se sanoo et hän haluaa lajinsa maajoukkueeseen niin kyllä mää siinä vaiheessa sitä perseelle potkin ja muistutan siitä, et sä oot ite sanonu et älä lähe lipsuu siitä - -

Kilpailun merkitys urheilussa nähdään kaksijakoisena. Kilpailu katsotaan kiinteäksi osaksi urheilua, mutta myös sen haittapuolelta tiedostetaan. Kilpailun todetaan kannustavan lapsia eteenpäin sekä palkitsevan ja mittaavan harjoittelun tuloksia.

H6: Et kyllä kilpailun pitää, kun puhutaan kilpaurheilusta niin kyllä se sinne kuuluu, et se on se asia mikä...terve kilpailu vie niitä lapsia eteenpäin.

Haittapuoliksi nähdään urheilun raadollisuus. Voittajia kun on vain yksi kerrallaan ja harvalla urheilu-ura on yhtä jatkuvaa menestystä. Tappiot aiheuttavat pettymyksiä, jotka voivat nuorelle urheilijalle, ja myös vanhemmalle, olla vaikeita paikkoja. Kilpaurheilun haittapuoli nousee esiin erityisesti joukkueurheilussa, jossa kilpailua käydään jo pelkästään joukkueessa pysymisestä. Monessa lajissa jo 10-vuotiaita jaetaan kilpa- ja harrastejoukkueisiin taitotason perusteella.

Et tässä tulee nyt ne kilpaurheilun haittapuolet, et myöskin tämmönen kilpailu siinä joukkueen sisällä. Saanko mä olla siinä esiintyvässä ryhmässä vai oonko niinku mä vähän heikompi. Pitääkö mun olla niissä vähän vähäpätöisemmissä kilpailuissa mukana. Samoin [toisessa lajissa], oonko mä sitä kermaa vai oonko mä niitä akanoita. Mä en, mulla on niin vaikea suhtautua tähän asiaan kerta kaikkiaan et, että - - mitä se, et pitäiskö mun niinku sanoa et joo, että että jos se on hirveen hankalaa ja jos siitä tulee sulle henkistä painolastia niin rupeet harrastajaporukkaan. Et jätetään tää kilpahomma. Vai et, et tota noin, pitääkö mun sit tosiaan niinku työntää niitä sinne ja yrittää sanoa et pää pystyyn nyt, et nyt teet vaan kovemmin töitä harkoissa ja kyllä sä pääset sit taas edustaa ja näin että. Et mä en tiedä.

Kilpailullisen menestyksen merkitys jää kaiken kaikkiaan hyvin vähäiseksi vanhempien puheessa. Menestystä pidetään mukavana asiana, mutta vanhempien odotuksissa urheilun kasvatukselliset tekijät nousevat esiin kaikkein selvimmin. Nämä kasvatukselliset tekijät esiintyvät niin odotuksissa kuin ylipäänsä syissä viedä lapsi urheilun pariin. Seuraavaksi tarkastellaan tarkemmin urheilun kasvatuksellisuudesta esiin nousseita asioita.

6.1.3 Urheilu kasvattajana

H8: Kyllä mä näen et tällä urheilulla on valtavan hieno kasvattava vaikutus. Mä haluan uskoa, et siltä puolelta tulee oikeesti sillä tavalla valmiita ihmisiä siihen tähän yhteiskuntaan. Antaa oikeesti semmosia eväitä toimia, kun tää on kuitenkin aika säädeltä tää maailma. Se antaa eväitä toimia tosi hyvin täällä.

Lasten ja nuorten harrastustoiminta edustaa monille vanhemmista hyvää vapaa-aikaa, joka pitää nuoret pois pahanteosta (ks. Itkonen 1996). Urheilun kasvattavaan merkitykseen uskotaan laajasti, ja urheiluharrastusta pidetään kodin ja koulun ohella yhtenä merkittävänä kasvatusinstituutiona. Päävastuu kasvatuksesta kuuluu kodille, mutta urheilun katsotaan tuovan kasvatukseen merkittävän lisän ja opettavan sellaisia taitoja, joita ei välttämättä muualla opita. Haastattelussa vanhemmilta kysyttiin, kuinka he näkevät urheilun merkityksen kasvattajana. Urheilun katsottiin opettavan pääasiassa myönteisiä asioita, joita yleisesti arvostetaan elämässä. Vastauksista nousi esiin selkeästi seuraavat yleistettävät tyypit: *eväitä työelämään, epäonnistumisten käsittely sekä sosiaaliset taidot.*

Urheilun katsotaan opettavan nuorelle ennen kaikkea taitoja, joita tarvitaan ja arvostetaan työelämässä. Sitkeys, jaksaminen, työnteko, kurinalaisuus, ajankäyttö sekä

vastoinkäymisistä selviäminen ovat taitoja, jotka vanhemmat katsovat työelämän kannalta hyödyllisiksi. Koulun, urheilun ja kavereiden näkemisen yhdistäminen opettaa lukuisten harjoituskertojen myötä nuorelle ajankäyttöä. Harjoituksissa nuori joutuu usein myös hyvin varhaisessa vaiheessa huolehtimaan itse omista tavaroistaan. Nuoren ottaessa vastuuta tekemisistään hän itsenäistyy ja valmistautuu aikuisuuteen. Vanhempien vastauksista on luettavissa tämän päivän työelämän raadollisuus, johon he toivovat lapsiansa olevan valmiita, kun koittaa työelämään siirtymisen aika. Urheilun nähdään siis opettavan taitoja, jotka auttavat pärjäämään elämässä.

H7I: Sitten tota se urheilu tuo sitten semmosen, se opettaa tavallaan sellasia perustaitoja niinkun, niinkun mitä tarvitaan esimerkiksi työelämässä. Sellasia taitoja ei minusta koulu sillälailla kunnolla opeta, koulu on tietyllä tavalla vähän niinku liian helppoa sanotaan silleen. Et se urheilu opettaa minusta enemmän semmosta niitä taitoja mitä tarvitaan, tarvitaan esimerkiksi työelämässä. Pitää olla sitkeyttä, ja pitää olla jaksamista, ja mennä läpi vastoinkäymisistä.

H4: - - ja näin et se joutuu itsenäistymään ehkä aikasemmin kun muut, ja sit se ajankäyttö, et sun pitää miettii millon sä teet läksyt ja mitä sä teet. Et siinä se on hirveen itsenäinen.

H8: - - semmonen et se on opettanu noille molemmille tietty sellasta kurinalasuutta elikkä sitten se et työskennellään oikeesti jonkun eteen.

Urheiluharrastus nähdään paikkana kasvaa ihmisenä ja oppia erilaisia puolia itsestään. Työelämässä ja elämässä ylipäänsä pärjäämiseen liittyen vanhemmat katsoivat urheilun kasvattavan pettymyksensietokykyä. Urheilussa tulee onnistumisia ja epäonnistumisia, joita nuori joutuu ja oppii käsittelemään. Tällöin aikuisiällä pettymysten kohtaaminen voi olla helpompaa, kuin jos lapsuudessa ja nuoruudessa ei ole kohdannut lainkaan epäonnistumisia.

H1: Mä näen kuitenkin asioita, jotka siinä etenkin tollasessa joukkueurheilussa niin tekee tiettyjen asioiden hyväksymisen helpommaksi tai siihen on niinku väkisin pakko oppia, opitaan voittamaan ja opitaan myöskin häviämään ja kestämään niitä epäonnistumisia.

H8: Et se on sosiaalisen toiminnan ja käyttäytymisen kannalta todella tärkeätä. On, ja myös sitten se et esimerkiksi mä, mun nuoremman pojan kautta oon huomannu et hänellä on ollu se joukkue sit semmonen et niillä ei oo menny kauheesti putkeen. Et niillä on ollu tosi raskaita kausia, et niillä on niin porukka se. Et se on jotenki ollu hirmu raskasta se. Mut hänen pettymyksensietokykynsä on kasvanu maksimaalisesti.

H6: No tottakai kaikilla jotka lasten kanssa on tekemisissä niin on se oltava, et oppiihan ne, mikäähän ei kasvata niin paljon kun kunnon rökäletappio. Et epäonnistumisia on vaan opittava kestämään.

H5: - - jos mä aattelen kasvatuksellisessa mielessä niin mitä sille lapselle annetaan että kyllä mä näen että se on aika iso semmonen niinku mahdollisuus myöskin kasvaa ja kohdata niitä erilaisia, itsestänsä erilaisia asioita, missä mä oon hyvä ja sit mä oon jossain huono niin miten mä siihen suhtaudun. Jos mä epäonnistun niin miten mä siihen suhtaudun ja tota niiniin, miten mä voin nollata sen tilanteen että, jossakin mä oon epäonnistunu ja sit alottaa ikään kuin alusta niin, kyllä siellä monenlaisia kasvun kohtia on, et jos niistä vaan tavallaan suostutaan keskustelemaan lapsen kanssa - -

Yksi syy urheiluharrastuksen valintaan on usein kaverit, joiden perässä lähdetään kokeilemaan uutta harrastusta. Kavereilla on iso merkitys myös harrastuksen jatkumisen kannalta sekä sosiaalisten taitojen oppimisessa. Urheiluharrastuksessa nuori kohtaa samanhenkisiä ikätovereitaan ja on sosiaalisessa kanssakäymisessä myös aikuisten kanssa. Sosiaalisten taitojen ja suhteiden merkitys korostui erityisesti niiden vanhempien puheessa, joiden lapsi on mukana joukkuelajissa. Honkonen (1999) on tutkinut joukkueurheilun junioritoimintaa ja hänen mukaansa joukkueurheilulla katsotaan olevan monia kasvattavia tehtäviä ja lainalaisuuksia, jotka eivät ehkä yksilölajeissa korostu samalla tapaa. Joukkueurheilun kautta ajatellaan lasten ja nuorten oppivan hyvää käytöstä, sosiaalisia taitoja ja luonteen kehittymistä. Toisaalta joukkueurheilu omana instituutiona kasvattaa vahvasti ennen kaikkea oman lajin lajikulttuuriin. Lajeilla on omat toiminta- ja käyttäytymismallinsa, joihin osaltaan myös kasvatetaan urheilun parissa. Joukkueurheilussa opetetaan myös vahvasti samaistumaan omaan seuraansa, mikä usein heijastuu kielteisenä suhtautumisena vierasjoukkueisiin. (Honkonen 1999, 22–24.)

Joukkueurheilussa korostuu yksilöurheilua enemmän ryhmän säännöt, joiden mukaan opitaan toimimaan. Pärjätäkseen joukkueen on tehtävä töitä yhtenäisenä ryhmänä. Joukkueurheilussa myös voitetaan ja hävitään joukkueena. Seuraava sitaatti kuvastaa tätä hyvin:

H8: Ymmärtää sillä tavalla et on erilaisia ihmisiä, niinku esimerkiks joukkueessa on tosi monenlaisia persoonia. Oppii tavallaan myös sitä sellasta, et on ihmisiä joiden kanssa ei ihan suoraan sanottuna tuu välttämättä aina kovin hyvin toimeen, mutta heidän kanssa täytyy toimia jotta homma toimii eteenpäin. Kokonaisuus. Et se on silleen niinku kasvattavaa ehdottomasti.

H8: Ja sitten tietysti ne sosiaaliset suhteet elikkä sitten kun on ryhmässä sääntöjä, niin niiden sääntöjen mukaan toimitaan. Tai ryhmä kärsii.

H5: Toki se on myöskin semmonen et onhan se myös tämmönen sosiaalisen kasvun paikka, että siellä on toisia samanikäisiä ja kavereita ja sitten tulee erilaisia tilanteita, joissa joihin sä joudut, kilpailemassakin käyt. On erilaiset paikat aina mihin mennään ja miten sä sellasessa toimit ja että, kyllä siellä on

paljonki asioita, jotka mun mielestä urheilulla voi parhaimmillaan olla annettavaa - -

Urheilun nähdään olevan kehittävää ja turvallista tekemistä, joka tapahtuu luotettavien ja järkevien aikuisten valvonnassa. Urheilun kasvattavaan vaikutukseen uskotaan laajasti ja sen nähdään kasvattavan pääosin myönteisiin ominaisuuksiin. Myös Telaman (1988, 80) mukaan urheilu toimii parhaimmillaan hyvänä kasvatuksen välineenä, mutta hänen mukaansa urheilu ei kasvata suoraan hyvään eikä pahaan. Tässä tutkimuksessa myönteiset ominaisuudet korostuivat kuitenkin vahvasti. Kielteisenä koettiin lähinnä urheilun hallitsevuus elämässä.

H4: Kasvattaa tosi paljon, ainut mietin tietty vanhempana et onks siitä hallaa myöhempänä. Et onhan se jäänyt paljosta niin sanotusta paitsi, et se on vieny se liikunta niin hirveesti sitä aikaa että. Että ei kerkee olla kavereitten kanssa niin paljon, mutta ei se tunnu niinku siitä tällä hetkellä sitä lapsesta et se ois jääny jostain paitsi.

6.1.4 Odotukset urheiluseuran suhteen

Viimeisenä tarkastellaan vanhempien odotuksia urheiluseuran suhteen. Vanhemmilta kysyttiin heidän odotuksiinsa liittyen myös heidän vaikutusmahdollisuuksistaan lapsensa urheiluharrastukseen. Urheiluseurasta virisi kuitenkin paljon mielenkiintoista keskustelua pitkin haastattelua, joten päätin lopulta ottaa urheiluseuraan liittyvät odotukset omaksi alaluvukseksi. Vanhempien suhteesta urheiluseuraan nousi selkeästi esiin kolme seikkaa: *kirjavat vaikutusmahdollisuudet, yhteistyö valmentajien ja vanhempien välillä sekä vanhemmat taka-alalla seuroissa.*

Soini (2011) on omassa opinnäytetyössään tarkastellut yhtenä osana tutkimustaan vanhempien vaikutusmahdollisuuksia lasten kilpaurheilussa. Tutkimuksen mukaan vanhemmat kokevat vaikutusmahdollisuutensa lastensa harrastuksiin melko vähäisinä. Vanhempien vaikutusmahdollisuudet jäävät lähinnä laji- ja urheiluseuran valintaan. Lisäksi he pystyvät päättämään kuljettamisesta ja harrastuksen jatkamisesta. Seuran sisällä ja harjoituksissa tapahtuviin asioihin vanhemmilla on hyvin vähän vaikutusvaltaa. (Soini 2011, 107.) Tässä tutkimuksessa tulokset ovat vaikutusmahdollisuuksien suhteen hieman myönteisemmät. Vaikutusmahdollisuuksia vanhempien kokemusten mukaan on, jos vain itse haluaa olla vaikuttamassa.

H1: - - ei kyllä sanotaan et kaikki halukkaat pääsee vaikuttaa. Mulla on sellanen tulkinta vaan et kunhan vaan löytyisi sellasia jotka on valmiita uhraamaan sitä vapaa-aikaa myöskin siinä taustalla toimimiseen.

H7I: Ihan niin paljon saa vaikuttaa kun haluaa, voi sanoa et siellä [toisen lajin] puolellakin saisi vaikuttaa enemmän jos vaan niinku tota haluais olla mukana. Ei oo todellakaan koettu mitään tulppaa siinä, et niinku ja on otettu joka paikassa hyvin vastaan niinku seuroissa vaikka ei välttämättä ite olla alan, siis meillä ei oo kummankaan lajin taustaa siis kummallakaan et silleen ollaan noviiseja et ollaan lasten kautta kautta innostuttu mukaan.

H2Ä: Kyllä meillä on niitä keskusteluja ja pystyy periaatteessa pystyy vaikuttaa. Et aika sillain pystyy et jos aattelee et jos mulla on jotain mitä mä mietin niin mä voin sen valmentajalle sanoa ja se kuuntelee sen ja sit mietitään yhdessä jos tulee jotain. Aika hyvin tai mun mielestä pystytään tosi hyvin.

Monet vanhemmista korostavat kuitenkin sitä, että he eivät edes halua olla vaikuttamassa toimintaan. Harrastus nähdään lapsen omana kenttänä, johon vanhemman ei pitäisi puuttua. Myös valmentajille halutaan taata työrauha, ja heidän osaamiseensa luotetaan. Vanhemmat kertovatkin olevansa enemmän yhteistyössä valmentajan kuin seuran kanssa.

H8: Mä en itseasiassa edes halua vaikuttaa. Eli mun mielestä se on sellanen asia, et niin kauan kun asiat toimii sillä tavalla et siellä ei ole mitään ihan, oikeesti mitään, toimita tavallaan väärin Suomen lain ja säädösten näkökulmasta. Niin sillen mulla ei oo mitään asiaa vaikuttaa siihen, se on kenttä jossa mun muksut saa toimia itse ja vaikuttaa itse omiin asioihinsa. Ja mä hoidan sen et mä kannustan, kускаan ja kustannan.

H2I: - - sillai olin sanomassa se vuorovaikutus niinku valmentajan kanssa ja sit seuran kanssa ei oikeestaan sit tehdäkään sillai, et valmentaja on se lähin kehenkä ollaan siellä koko ajan yhteydessä. On sitten mitä hyvänsä, jos on treeneissä muutoksia niin sieltä tulee tekstiviestiä ja muuta niin tota, et jos tarvii johonkin vaikuttaa siellä treeneissä ja muuta niin se onnistuu hyvin, mutta tää kuitenkin tai sanotaan et me ollaan yritetty pysyä pois. Annettu valmentajalle se oma rauha, et me ei, sä tiedät mitä sä teet - -

Yhteistyö vanhempien ja valmentajien välillä ei kuitenkaan toimi aina mutkattomasti, vaan vanhemmat toivovat valmentajilta aktiivisuutta yhteistyön pitämisessä. Vaikka vanhemmat pyrkivät antamaan lapselleen tilaa vaikuttaa itse omassa harrastuksessaan, haluavat vanhemmat olla perillä siitä, mitä harjoituksissa tapahtuu. Vanhemmat toivovat valmentajalta ilmoitusta erityisesti silloin, jos harjoituksissa on tapahtunut jotain poikkeavaa tai jos lapsi on käyttäytynyt huonosti.

H4: Ja mun mielestä se urheiluvalmentajan tehtävä, yks tehtävä, on myös pitää vanhempia ajan tasalla siitä mitä siellä urheiluharrastuksessa tapahtuu.

H1: - - ehkä sellasta mitä haluais korostaa et se sellanen aktiivinen viestintä toimis molempiin suuntiin. Ei sillälailla et siellä nyt välttämättä niinku valvottais ketään yksilöä mut et olis kiva tietää jos se homma meinaa lähtee lapasesta.

H3: Et kyllä mä toivosin et sitä ois enemmän ja tulis enemmän sitä infoa sieltä valmentajilta. Esimerkiksi nyt kun tällä joukkueella, mä huomaan sieltä et kun niillä on oma facebook sivu niin mistä on hyvä seurata aina harjotukset millon ne vaihtuu ja missä ne millonki on ja millonka pitää olla missäkin. Mut mä huomaan et siellä on semmosia valmentajia, joita mä en oo ikinä tavannut.

H5: Toki siellä urheiluseurassa ja siellä saa ja pitää olla sellasia saarekkaita, jotka ei mulle vanhempana ei sinällään kuulu. Mun pitää toisaalta pystyä myös luottamaan siihen, että tota niin valmentajat tai ohjaajat siellä seurassa niinku on tolkun ihmisiä ja kun ne siellä kulkee niin mun ei tarteet joka askelta vahtia et mitä siellä niinku tapahtuu. Tai jokasta keskustelua tietää et mitä siellä tapahtuu.

Kaikki haastatteluun osallistuneet vanhemmat kertovat olevansa enemmän tai vähemmän mukana seuratoiminnassa. Jokainen ilmoittaa osallistuvansa ainakin talkootoimintaan, mutta osa on mukana myös joukkueenjohtajana tai valmentajana. Vastauksista on hyvin luettavissa se, että mitä enemmän vanhempi on mukana toiminnassa, sitä vähemmän hän luonnollisesti kaipaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta seuran kanssa. Osa vanhemmista kokee seuratoiminnan vievän liikaa aikaa ja talkootoimintaan osallistutaan, koska vanhemmat veloitetaan siihen. Osa taas on erittäin aktiivisia omassa seurassaan ja kokee seuratyöskentelyn olevan mielekästä. Seuratyö voi kuitenkin vaatia vanhemmilta liikaa, kuten seuraava puheenvuoro osoittaa:

Miten sen nyt sanoiskin, ite oon ollu paljon seuratyössä mukana, viisi vuotta olin aktiivisesti ja sit uupahdin et en hirveesti halua enää olla kun se vaatii vanhemmiltaki tosi paljon.

Vanhemmat otetaan seuroihin helposti mukaan talkootyöhön tai johonkin muuhun seuratyöhön, sillä tekijöistä on monessa paikkaa pulaa. Sitä kautta he kokevat myös pääsevänsä vaikuttamaan jollain tapaa. Jos vanhempi taas ei halua lähteä seura-aktiiviksi, jää hän tällöin helposti ulkopuolelle toiminnasta. Tällaiset vanhemmat kokevat jäävänsä taka-alalle seuroissa ja omaa lastansa koskevissa asioissa. He eivät halua lähteä toimintaan apuvalmentajiksi, vaan olla perillä harjoituksissa tapahtuvista asioista ja heidän lastansa koskevissa suunnitelmissa.

H5: Ja tota niinnin, must se kuvastaa se keskustelu sitä, et mikä meillä on niinku siis sen urheilun parissa ammattilaisina olevien ihmisten kulttuurien, et mikä se perheen ja vanhempien asema on siellä. Me voidaan asiallisesti keskustella pitkään ja ihan asiallista keskustelua ja ihan tärkeitä asioita, mutta se tulee vasta siellä jossain valovuosien päässä. Ainiin, niillä lapsilla on vanhemmat ja perhe.

H5: - - niin, ja se on mun mielestä semmonen mikä on, näen et on ollu tää kasva urheilijaksi systeemi jo pitemmän aikaa tai urheilijan urapolku tai mikä se on jossa sitten, tai mitä on hyvä valmennus, niin kyllä nää vanhemmat ja koti on siellä kolmantena ympyränä ollu. Mut voi sanoa et ne on ollu kolmantena siellä paperilla..

Urheiluseuratoimintaan voi joskus olla vaikea tulla mukaan erityisesti uutena jäsenenä. Seuroissa on usein valmis kulttuuri sääntöineen, käytäntöineen ja omine kielineen, jotka jäsenen on opittava tullakseen ikään kuin hyväksytyksi seuraan tai joukkueeseen. (Puuronen 1991, 75–76.) Vanhemmalle, jolla ei itsellään ole aiempaa urheilutaustaa tai kokemusta kyseisestä lajista, voi olla vaikea samaistua urheilun vaatimuksiin ja tavoitteellisuuteen. Tällöin vanhemmat pohtivat omaa rooliaan suhteessa nuoren urheiluharrastukseen ja kaipaavat tukea urheiluseuralta tai valmentajalta niin nuoren urheilijaksi kasvattamisessa kuin omassa vanhemmuudessa ja siihen liittyvissä odotuksissa. Vanhemmat olisivat halukkaita keskustelemaan aiheesta, jos siihen tarjottaisiin mahdollisuudet ja foorumit. Urheiluharrastus herättää vanhemmissakin tunteita, joihin voi olla vaikea suhtautua ilman tarttumapintaa urheiluun.

H3: Jos sä kysyt mun odotuksia, niin mä koen et mä oon saanu valmentajilta hirveen vähän apua tähän tilanteeseen kun mä en tiedä mitä valmentajat multa odottaa. Niin, ehkä sen mä toivosin, et niinku vanhempien ja valmentajien vois olla niinku aktiivisempaa- -

H5: Ja tota se on mun mielestä semmonen ää, et sitten kun lapsi ei pärjääkkään. Niin mitäs mä sille niinku sanon, mitäs mä teen, mites mä sen kanssa keskustelen ja tota niinniin, erilaisia sellasia, joita varmaan sellanen vanhempi joka ei oo kilpaurheilijan vanhempi, vaan sen lapsi vaan käy harrastamassa niin mihin se ei koskaan törmää, niin on siellä paljon sellasia hetkiä et mä oon aatellu et kaikenlaisia tällasia tukikerhoja on, niin eiks vois olla sellasia kilpaurheilijoiden vanhempien kertsejä netissä tai tällasta vertaistukea, että tota. Kyllähän siellä tulee sellasia tunnemyrskyjä ja ajatusmaailmoja joita ei ole suotavaa antaa sen lapsen niskaan, vaan mun pitäis aikuisena olla aikuisena siinä ja toisaalta niis lapsen pettyyksissä.

H5: Et meitä on tavallaan monenlaisia, mut ne foorumit missä sä voisit löytää hengenheimolaisia tai tukea sellaiseen hetkeen et et mitä on olla kilpaurheilijan lapsen vanhempi. Ja semmosessa ei.. urheiluseuroilla on harvemmin semmosta mahdollisuutta. Urheiluseurat myöskin hyvin ja liitot, liitathan ne hyvin vähän ottaa vanhempia mukaan. Hyvin vähän ne kysyy sitä, et mä oon myös törmänny semmoseen et tavallaan on tarjonnua omaa ammattitaitoa tai omaa tietämystä omasta lapsesta. Mä tiedän siitä tämmösiä ja tämmösiä asioita, mä oon nähny ja aika pitkään et miten se toimii kilpailutilanteessa. Mitä sille pitää sanoa ja mitä sille ei missään nimessä kannata sanoa. Et miten sen saa tavallaan tsemppattua vaikka että se keskittyy siihen tekemiseen paremmin tai jotain muuta. ”Joo ihan kiva kun kerroit”. Mut et semmoses mieles toivotaan et olkaa vaan te vanhemmat

siinä jossain taustalla taka-alalla, et teidän tehtävä on vaan rahottaa tätä ja toimia kuskina. Mut älkää tulko tän rajan toiselle puolelle - -

Urheiluseuralta ja sen valmentajilta vanhemmat kaipaavat yhteydenpitoa ja vuorovaikutusta. He kuitenkin korostavat, että sen ei tarvitse olla päivittäistä tai edes viikoittaista, vaan heille riittäisi vähempikin. Toisaalta vaikka vanhemmat kaipaavat enemmän vuorovaikutusta valmentajan kanssa, näkevät he vaikutusmahdollisuutensa seurassa melko hyvänä. Toimintaan vanhemmat otetaan hyvin mukaan, sillä tekijöistä on lähes aina pulaa. Osa vanhemmista ei edes halua olla vaikuttamassa seurassa, osa taas kokee vaikuttavansa seurassa jopa liikaa. Nämäkin vanhemmat toivovat kuitenkin valmentajilta yhteydenpitoa, eritoten jos harjoituksissa on tapahtunut jotain poikkeavaa. He katsovat, että he tulevat myös kuulluksi tarvittaessa. Urheiluseuran suhteen vanhempien odotukset jakaantuvat kuitenkin kahtia. Osa vanhemmista katsoo vanhempien jäävän seuroissa taka-alalle ja ilman tarvittavaa tukea. He kaipaavat enemmän vuorovaikutusta ja tietotusta, mitä heiltä vanhemmilta odotetaan. Koska urheiluharrastus on nuoren, ja koko perheen kannalta merkittävä osa elämää, toivovat vanhemmat olevansa jollain tapaa osa sitä. Seuroissa unohdetaan välillä vanhemmat ja heidän toiveensa. Seuraava sitaatti kuvaa hyvin yhtä tällaista tapausta:

H4: Tulee sellanen syyllinen olo, et syyllistettiin vanhemmatkin et lähettekö nyt häihin että, että sitten se lapsi on kasvanu siihen et sieltä tulee tämmöstä viestiä et se urheilu on prioriteetti yksi, pitäisi olla, ja mun mielestä se ei kuitenkaa saa olla.

6.2 Vanhemmat urheilevan nuoren kasvattajina

Edellisessä luvussa avattiin jo hieman vanhempien kokemuksia heidän omasta roolistaan urheilevan nuoren kasvattajana. Vanhempien odotuksista nousi esiin hämmennystä vanhempien roolista, kun he miettivät omaa paikkaansa urheilevan nuoren rinnalla. Mitkä asiat kuuluvat heille ja mitkä kenties vain urheiluseuralle? Parhaiten tätä hämmennystä kuvaa jo edellisessä luvussa esiin nostettu puheenvuoro:

H3: Niin se on, jotenkin niinku, se on ollu sellanen kasvunpaikka mulle jos se on sit heille molemmille ollu tämmöstä kasvua urheilijana. Todellakin niinku mä en tiedä, mä en oo oikein osannu suhtautua tähän asiaan, mä en oikein tiedä mitä multa odotetaan ja kuinka paljon kannustetaan. Miten paljon mun pitää olla niinku mukana tässä, pitääkö mun olla sellanen vastapaino et älä, elämässä on muutakin ja. Ei siihen nyt niin kauheesti kannata satsata, vai pitääkö mun tukea

niinku täysillä ja ja saada kaikki niinku sujumaan kotona niin, et siihen urheiluun voi täysillä tota äää paneutua. Ne munkin odotukset on hyvin ristiriitaset kun mä en oikein tiedä. Että miten mun pitäis tähän tilanteeseen suhtautua.

Toisena tutkimuskysymyksenä tässä tutkimuksessa on ollut tarkoitus selvittää näitä vanhempien käsityksiä heidän omasta roolistaan urheilevan nuoren kasvattajana. Jotta voidaan puhua ylipäätään urheilijaksi kasvattamisesta, on ensin selvitettävä vanhempien näkemyksiä kasvattajista ja kasvatusvastuun jakautumisesta yleisellä tasolla. Tämän jälkeen syvennytään vanhempien ajatuksiin urheilijaksi kasvattamisesta. Kolmantena teemana aineistosta on nostettu esiin vanhempien rooli urheilevan nuoren tukijoina.

6.2.1 Sosiaalisten instituutioiden kasvatusvastuu

Vanhempien puheessa kasvatusvastuu jakautuu kodin, koulun ja urheiluharrastuksen välille. Koti nähdään ensisijaisena kasvattajana, jota urheilu omalta osaltaan tukee. Koulun roolina taas on opettaa, eikä niinkään kasvattaa. Vanhemmilla on kuitenkin päävastuu kasvatuksesta, jota toteutetaan kotona. Kotona lapselle tarjotaan rakkautta ja rajoja sekä opetetaan käytöstapoja.

H7I: Kyllä kodilla on tärkeä, ehdottomasti se tärkein rooli...

H4: Varmaan se tukee sitä semmosta yleistä kasvatuslinjaa, mutta kyllä ne pitkälti tulee myös kotoa. Minkälaiset on käytösmallit, miten toimitaan kotona.

H1: Ei voida ajatella niinku koulun pelkästään kasvattavan eikä myöskään sitten sen seuran kasvattavan tai tekevän niitä pelisääntöjä vaan mun mielestä se isoin pala kakkua pitäis kuitenkin hoitua sieltä kotoa.

H5: Et se ei oo sillä soitonopettajalla tai se ei ole sillä henkilökohtaisella valmentajalla, tai urheiluseuran puheenjohtajalla tai kellään muulla. Et se on kuitenkin vanhempien se vastuu. Vastuu siitä, et minkälainen, et minkälainen kansalainen siitä lapsesta tai nuoresta sit kasvaa.

Poikolaisen (2002) tutkimuksessa vanhemman roolina nähdään toimiminen lapsen ohjaajana ja elämän eväiden antajana. Vanhemmat ottavat kokonaisvaltaista vastuuta lapsen fyysisestä ja psyykkisestä kehityksestä päämääränään lapsen onnellisuus. Lapsesta toivotaan kasvavan itsenäinen, rehellinen ja omillaan toimeentuleva aikuinen. (Poikolainen 2002, 70, 89.) Samoja ajatuksia on luettavissa myös tästä aineistosta. Koti on lapsen perusturva, jossa huolehditaan asumisesta, ravinnosta, terveydestä ja yleisestä

käytöksestä. Koti tarjoaa myös muunlaisia mahdollisuuksia, kuten harrastukset. Harrastuksissa ja koulussa toimitaan sitten opittujen käytöstapojen ja arvojen puitteissa.

H2I: Ja kodin ja kasvattajan rooli on taas sitten meillä minun mielestä sellanen että tota, me luodaan ne rajat ja annetaan mahdollisuus toteuttaa niitä. Urheilullisia ja muita juttuja siellä.

H7Ä: Koti tuo sen perusturvan, huolehtii urheilijan ravinnon ja rajat rakkauden, että. Perus semmonen ihmisenä olemisen ja käsityksen moraalista. Mennään syviin vesiin oikeestaan väärästä. Et semmosia voi niinku ohjata ja ikään kuin paikata, tai korjata, niinku siis harjotuksen puitteissa mutta se perusta on perheen piirissä, luodaan kotona.

H8: No, siis vanhemmathan ne päätyön tietysti tekee. Eli tota, vanhempien tehtävä on antaa ne eväät sinne sitten siihen et pystyy toimimaan siellä koulussa ja harrastuksissa.

Koulussa lapset ja nuoret viettävät ison osan arkipäivistään opettajien valvonnan alla. Siitä huolimatta koulu nähdään ensisijaisesti paikkana oppia uusia asioita kasvatukseen sijaan. Koulun kasvattava rooli tunnustetaan, mutta sitä ei nähdä kovin merkittävänä. Päävastuu kasvatuksesta tulee tapahtua kotona, mitä sitten koulussa tuetaan. Vanhemmat eivät näe koulua paikkana, jossa lasta voitaisiin alkaa kasvattamaan perusasioissa. Samalla koulu nähdään jopa liian helppona, mikä kertoo siitä, että opettajilta kaivataan auktoriteettia ja tiukempaa kasvatustotetta (ks. esim. Metso 2004).

Että mä oon ja kun mä oon ite opettaja niin mä en niinku kauheesti korosta sitä koulun osuutta. Jollakin lailla, että koulussa voi oppia uusia asioita, toki siellä kasvatetaanki mut kyllä se pääsääntöisesti olis hyvä et sen pystys hoitaa siellä kotona.

H3: Ja opitaan olee myös ihmisiksi, et ei pelkästään opita niitä asioita.

H7I: Koulussa ollaan nykyään jo vähän liian niinku lepsuja siinä mielessä. Ja jos koti ei hoida sitä omalta osaltaan, mikä on siis tietysti se lähtökohta et kotona pitäis tulla se pohja, niin jos sitä ei tuu kotona eikä koulussa.

H2I: No, koulun tehtävä on opettaa. Elikkä koulu yrittää saada ne oppimaan, oppimaan, lukemaan, laskemaan ja nää tällaset perusasiat - -

H2Ä: Ei seura kasvata tai koulu kasvata - -

Urheiluharrastuksen nähdään tukevan koulun tapaan kodin kasvatusta. Kuten edellisessä luvussa todettiin, näkevät vanhemmat urheilun erittäin kasvattavana toimintana. Se kehittää myös sellaisiin ominaisuuksiin, joita ei kotona opita. Vanhemmat korostavat näistä erityisesti sosiaalisia taitoja ja ryhmässä toimimista. Edellytyksenä kehitykselle on kuitenkin kotona tapahtunut peruskasvatus.

H8: Se mitä tulee koulusta ja seurasta...ehkä ne on enemmän sellasta, siihen erilaisissa yhteisöissä toimimisen lainalaisuuksien oppimista. Et sosiaalista kanssakäymistä ym.

H5: Et kuitenkin meillä se urheiluseura on tietyllä tavalla vahvasti, osa perhettä. Niin tota siinä mielessä niinku se kulkee siellä niin vahvasti, mut että tota se kuitenkin on vain niinku sellainen rinnalla kulkija, tukija. Jaja se ensisijainen, se et mitä se lapsi sitten sieltä urheiluseurasta voi niinku saada tai muuta, niin kyllähän ne siellä kodissa kuitenkin luodaan ne peruselementit sille että.

H2I: Ja kun on hyvä vuorovaikutus niinku valmentajan kanssa ja on tavallaan tiedetään tunnetaan toisemme ja ollaan tavallaan niinku yhteisiä tavoitteita, tai tavoitteet on ehkä väärä sana, mut kuitenkin puhalletaan niinku yhteen hiileen. Niin silloin se kasvattaminen niinku seura ja se urheilu niin se tukee sitä kotoa tulevaa kasvatusta.

Viime aikoina vanhempia on arvosteltu paljon siitä, että he ovat menettämässä otettaan kasvatuksesta ja nykynuorten kasvatusta on huonolla tolalla. Arvosteluissa vanhempia moititaan auktoriteetin puutteesta ja liian lempeästä kasvatuksesta. Vanhempien ehdoton asema lapsen auktoriteettina on muuttunut tasavertaiseksi vuorovaikutussuhteeksi. Vanhemmista on tullut epävarmoja kasvattajia, minkä katsotaan ajaneen kasvatusvastuuta kasvavassa määrin alan ammattilaisille ja kolmannelle sektorille. (ks. esim. Lämsä 2014; Korhonen 1999.) Myös Alasuutarin tutkimuksen mukaan vanhemmat eivät koe olevansa yksin vastuussa lapsen kasvatuksesta, vaan kasvatusvastuuta ovat jakamassa myös muut kasvatusinstituutiot. Tällaista kasvatusvastuun siirtämistä tai epävarmuutta kasvattajana ei ole havaittavissa tutkimukseen osallistuneiden vanhempien puheessa. Päinvastoin, vanhemmat ovat ehdottomia siitä, että päävastuu kasvatuksesta tapahtuu kotona. Peruskasvatuksen suhteen vanhemmat tuntevat olevansa sinut, kun taas urheilu odotuksineen ja kasvatusvaatimuksineen herättää osassa vanhemmista epävarmuutta ja hämmennystä. Vanhempien odotuksia urheiluseuran suuntaan käsiteltiin edellisessä luvussa, joten seuraavaksi tarkastellaan vanhempien käsityksiä urheilijaksi kasvattamisesta.

6.2.2 Urheilijaksi kasvattaminen

Urheilijaksi kasvattamisella tarkoitetaan tässä niitä tekijöitä, jotka liittyvät suoraan nuoren urheiluharrastukseen. Esimerkiksi lajitaidot, levon ja ravinnon merkitys sekä harjoittelu liittyvät vahvasti urheilijaksi kasvuun. Vanhempien käsityksen mukaan urheilijaksi kasvattaminen lähtee siitä, että kotona ovat perusasiat kunnossa. Kodin

täytyy olla vahvasti mukana urheilijan tukena, sillä vaikka itse oppiminen tapahtuisi seuroissa, toteutetaan monet näistä asioista kotona. Kodin täytyy huolehtia urheiluharrastuksen ulkopuolelle jäävistä asioista, kuten ravinnosta ja riittävästä levosta. Urheilullinen elämäntapa muotoutuu pitkälti kotona (Kokko 2012, 35).

H2Ä: Sillä on se välitön välipala siellä harkan jälkeen. Et jos sitä ei kotona tehä niin ei sitä kukaan mukaan tee, ei se seura tee, eikä tee koulu, eikä tee kukaan muukaan. On se pakko olla siinä mukana, seurata sitä syöks se tarpeeks, nukkuuks se nyt tarpeeks. Vetää välillä piuha pois et nyt tietokone lähtee ja nyt sä meet nukkumaan. Ja sit kaikki tämmöset murkkuiän peseytymisjutut ja kaikki nää, et kyllä ne kotoa tulee.

H5: Et mut se et jos koti ei taas toisaalta tue sitä, et vaik kuin urheiluseurassa sanottais et pitää syödä näin paljon kasviksia, mut kotona harrastetaan einessruokia ja hampurilaisia niin tota on se nuori aika yksin. Ei se voi sitä niinku toteuttaa. Kyllähän se sillä tavalla sellasta yhteispeliä, peliä tota täytyy niinkun olla.

H1: - - mutta sitten taas kotona pitäis ehkä pitää vieläkin kovemmin huolta esimerkiksi niistä yhteisistä sanotaanko vaikka ruokailuajoista, nukkumaanmenoajoista ja niistä kotiintuloajoista sitten sen suhteen, mikä jää sen niinku urheiluharrastuksen ulkopuolelle.

Urheiluseuran roolina nähdään lajitaitojen ja pelisääntöjen opettaminen. Suoraan harrastukseen liittyvät asiat opitaan seuroissa ja näihin vanhemmat eivät halua edes puuttua. Urheilijaksi kasvamiseen liittyvät oleellisesti myös esimerkiksi ravintoon ja lepoon liittyvät asiat, joiden toteutuksesta huolehtiminen nähdään kodin tehtävänä. Vanhemmat kuitenkin kokevat, että nuori omaksuu nämä paremmin, kun valmentaja tai joku muu perheen ulkopuolinen henkilö valistaa nuoria näistä. Erityisesti murrosiässä osalle nuorista valmentajasta voi muodostua jopa tärkein aikuinen ja auktoriteetti (Kokko 2012, 35).

H1: Siellä varmasti opitaan siihen millaista on olla urheilija, mitä tarkoittaa harjoitella kovaa, mitä se tarkoittaa se kilpailullinen niinku rytmittäminen näille harjoitusten ja kilpailutapahtumien osalta, miksi sinne mennään vähän aikaisemmin tai mennään aina ennen kilpailutapahtumia tiettyihin aikoihin ja miten siihen valmistaudutaan ja mitä pakataan mukaan ja jaja mitä tapahtuu pelitapahtumien jälkeen, on palavereja, käydään suihkuissa ja tehdään ne kaikki vähän niinkun sellaisina kaikki joukkueen jäsenet tekee ne niinku tavallaan.

H5: No tota niinniin, ei se varmaan, tai en mää ajattele et... että tota niinniin, urheiluseuralla voi olla merkittävä rooli ja aina tietysti sellanen asia että, et mikä on terveellinen ruoka tai mikä on unen tarpeen määrä tai tai joku tämmönen näinnikkäkseen. On se oikeestaan mikä tahansa asia kun sen sanoo joku muukin kun omat vanhemmat niin se saa toisenlaisen merkityksen. Et sitä ikään kuin kuultaisiin niin se otetaan vakavammin kun joku muu sanoo.

Osa vanhemmista kuitenkin kokee, että urheilijaksi kasvattaminen on puhtaasti seuran asia. Näillä vanhemmilla ei itsellään ole urheilutaustaa, jota voisi hyödyntää nuoren opastuksessa.

H7I: Meidän tapauksessa se on aikalailta seuran hommia, et se ruoka ja varmaan jossain vaiheessa kun tulee tollasia oheisharjoituksia niin niitten suorittamisesta huolehtiminen on varmaan sellanen asia, joka sit on, mitä pitää ehkä vähän kattoo perään, mutta tota muuten se kyllä se on, se on sen urheiluseuran hommia.

H7Ä: Kyllä me niin noviiseja ollaan tollasissa hommissa, et ei. Kun ei itte ole urheilija eikä ole mitään urheilijan taustaa - -

H3: Mä toivon että on, koska mulla ei oo mitään tuota noin työkaluja siihen asiaan.

Urheilijan polulla koti, seura ja koulu muodostavat tiiviin kolmikidon urheilijan kasvattajina. Näissä toimivat aikuiset innostavat lapsia urheilun saralla ja ylipäättään mahdollistavat urheilun. Kodin, koulun ja seuran välisen yhteistyön merkitystä korostetaan lapsen kehityksessä. (Aarresola & Mononen 2014, 7.) Urheilijaksi kasvattaminen nähdään ennen kaikkea yhteistyönä eri toimijoiden välillä. Jotta nuori voi pyrkiä tosissaan huippu-urheilijan uralle, tulee kaikkien osa-alueiden olla kunnossa. Vanhemmat ovat nuoren urheilijan tärkeimmät tukijat ja kasvattajat, joten seuran tehtävänä on huolehtia myös vanhempien tietoisuudesta nuoren urheilijan kasvattamisessa. Yhteistyö seuran ja vanhempien välillä auttaa yhteisen kasvatusvävelen löytymisessä.

H8: Sen mä näen yhteistyönä. Eli monta kertaahan meillekin tulee siis sillä tavalla et jos aatellaan et ihan pikkujunnuista kun on lähetty liikkeelle. Niin sieltä on tullu se kasva urheilijaksi setti. Jossa kerrotaan kaikki tärkeet asiat siitä et miten tärkeetä uni on ja muuta. Mutta se et vanhempien tehtävä on valvoa sitä et ne asiat toteutuu. Ja toisaalta myös kannustaa siihen, et sitten taas mä en tiä oikein et mä en näe sitten taas erillisenä elämästä tällä hetkellä meidän perheestä ainakaan, koska meillä hommat pyörii niin paljon urheilun ympärillä.

H5: Et jos nyt aattelee sitä urheilijaksi kasvamisesta, niin tota, niin me halutaan tota trimmata huippuja jos me lähetään siitä ajatuksesta et se on hiuksen hienoista asioista kiinni, niin silloin siellä pitää olla kaikki palikat kohdallaan.

6.2.3 Vanhemmat harrastuksen tukijoina

Kuljeta, kustanna, kannusta on monelle vanhemmalle tuttu fraasi, jota heille hoetaan urheiluseurojen suunnalta. Kun vanhemmilta kysyttiin, kuinka he käsittävät roolinsa urheilevan nuoren tukijoina, nousi vastauksissa esiin pitkälti juuri kuljettaminen,

kustantaminen ja kannustaminen. Myös talkootyö, pyykkihuolto ja välineet esiintyivät puheenvuoroissa. Monet edellä mainituista tukimuodoista ovat sellaisia, jotka näkyvät vahvasti nimenomaan perheen arjessa. Urheiluharrastusta perheen arjessa käsitellään tarkemmin omassa luvussaan, kun taas tässä tarkastellaan vanhempien näkemyksiä urheilevan nuoren tukemisesta. Erityisesti nostan esiin vanhempien merkityksen kannustajina ja keskustelijoina, sillä usein vanhempien tuki nähdään juuri rahoittajina ja kuljettajina, ikään kuin taustatoimijoina. Härkösen (2009, 50) mukaan avainasemassa nuoren urheilu-uran edistämässä ja liikunnallisen elämäntavan omaksumisessa ovat kuitenkin juuri vanhempien kiinnostus ja kannustus.

Ilman vanhempien rahallista tukea ei lapsen harrastaminen seuratasolla olisi mahdollista. Toisaalta monet harjoituspaikoista sijaitsevat sellaisella etäisyydellä, että harrastaminen ei olisi mahdollista myöskään ilman vanhempien sitoutumista jatkuvaan kuljettamiseen. Kustannukset ja kuljettaminen nousevatkin tärkeinä tukimuotoina esiin vanhempien puheessa.

H1: Et ehkä se suurin osa on se rahoittaminen siis näiden lajien maksaminen tai harrastuksen maksaminen - -

H6: No, tottakai niinku kuskataan ja sit se on se kustannuspuoli, eli ei oo tarvinnu pojan niinku rahan takia olla pois mistään harrastuksesta. Et on saanu ite päättää mitä pelaa ja mitä harrastaa ja. Saa harrastaa hyvillä välineillä, ei oo kalleimpia vehkeitä, mut on hyvät välineet ettei tarvi huonoilla kamoilla pelata.

H1: sitten myös nää kuljetus- ja talkootyöt, ja se on ehdottomasti niitä, mikä niiku eniten tässä kuormittaa - -

Vanhemmat korostavat kuitenkin myös kannustamisen ja keskustelemisen merkitystä. Se, että vanhemmat tarjoavat puitteet harrastamiselle ei pelkästään riitä. Harrastus tuo mukanaan nuoren elämään niin onnistumisia kuin vastoinkäymisiä, joissa vanhempaa tarvitaan kuuntelemaan, keskustelemaan ja kannustamaan. Ilman tätä vanhempien tukea voi nuoren urheiluharrastus loppua ennen aikojaan.

H8: Ehkä juuri sillä et me ollaan oikeesti aidosti siinä sydämellä mukana. Tuetaan siinä et ollaan kiinnostuneita siitä mitä tekee ja tota harrastaa että. Et se on ehkä se, mitä me annetaan siinä.

H1: Ja sit varmaan se menee jollain tavalla kausittain et se ehkä tietyssä vaiheessa kaipaa sellasta niinkun vanhemmilta sellasta tukea sen lajin harrastaminen. Tulee väsymystä ja juttuja jotka ei ehkä oo niin miellyttäviä. Et tulee loukkaantumisia ja tällasia niin sillon se vanhemman rooli on vähän erilainen. Et se on ehkä sitten kannustusta se niinkun lajin jatkamiseen tai jopa

vähän sellasta toppuuttelua et ei tarvitsisi sairaana tai loukkaantumisriskin uhalla lähteä harrastamaan.

H3: Perus kiinnostusta, mut kyllä mä nyt kun on tullu tän [toisen] lapsen kanssa kun hän ei oo aina päässy sinne parempaan porukkaan, vaan on pelannu tässä toisessa porukassa niin mä huomaan et se tekee hänestä surullisen jollakin lailla. Et mä oon yrittäny vähän jutella siitä että tota noin, et mitäs nyt tehdään et meillä on muitakin vaihtoehtoja - -

Keskustelukulttuuri vaihtelee kotien välillä. Osassa kodeista keskustellaan urheilusta paljon ja toisissa taas luonnollisesti vähemmän. Keskustelun määrä ja laatu riippuvat vanhempien kiinnostuksesta ja tietämyksestä, kuten myös nuoren omasta halukkuudesta puhua harrastuksestaan. Vanhemmat ovat kiinnostuneita nuoren harrastuksesta, mutta ajoittain murrosikäisen kanssa on vaikea löytää keskusteluyhteyttä. Osa nuorista haluaa pitää harrastuksen omana juttunaan, johon vanhempia ei kaivata mukaan. Muutamat vanhemmista tasapainoilevatkin sen kanssa, mitä nuorelta voi ja uskaltaa kysellä.

H3: No, se on just ehkä tää kun mä tasapainottelen siinä et mä en olis liian utelias. Mä haluaisin kyllä tietää enemmän monista asioista, mut jos he ei mulle vapaaehtaisesti taikka oma-alotteisesti kerro sitä niin mä varovaisemmin kyselen.

H1: Välillä joo, siinä on ehkä pieni sellainen että siinä pitää olla aika taitava tai sanotaanko varovainen ehkä taitava on huono sana, koska sitä oppimista pitää tapahtua koko ajan vanhemman osalta että milloin sitä pystyy ja uskaltaa ja milloin sitä jaksetaan keskustella ja milloin ollaan tavallaan tilanteessa että on parempi antaa sitä sanotaanko työstämistä ja sitä väsymistä ensiksi sanotaanko viedä vähän kauemmaksi ja sen jälkeen jättää sitten se tapahtuman analysointi tai jonkun suorituksen analysointi vähän myöhäisemmälle.

H7Ä: Ei se paljon avaudukaan niistä, kyllä mä joka kerta kysyin et oliks kivat treenit, miten meni ja opitko mitään, vastaukset on aika lyhyitä urahduksia - -

Osassa perheistä keskustelu kotona pyörii pitkälti urheilun ja lasten harrastusten ympärillä. Harrastus on perheen yhteinen juttu, jossa nuori toivoo vanhempien elävän vahvasti mukana. Tällöin nuori usein myös jakaa tunteuksiaan ja ajatuksiaan kotona koskien urheilua. Kun vanhemmat koetaan tärkeinä keskustelukumppaneina, on vanhempien helpompi myös vaikuttaa nuoren urheilijaksi kasvamiseen ja ikään kuin kulkea rinnalla nuoren harrastuksessa. Joskus vanhemmat saattavat turhautua, kun koko elämä pyörii lasten harrastusten ympärillä, kuten erään äidin puheenvuoro osoittaa:

H5: Joskus niinku mieltii et voisko meiän perheessä keskustella jostain muustakin kun tästä urheilusta.

H8: Kyllä me keskustellaan oikeestaan sillain, sillain niinku oikeestaan ihan älyttömän paljon sillä lailla. Et se on niinku semmosta et sitä, mä kysyn monesti

pojilta et miten meni harkat ja mitä teitte, ja sit ne innostuu kertoo juttuja ja muuta. Sama just se et mun mies juttelee heidän kanssa tosi paljon - -

Yleisiä puheenaiheita kodeissa ovat ravintoasiat, levon merkitys ja ylipäättään harjoitusten sujuminen. Myös palautumisesta ja loukkaantumisista käydään keskustelua, sillä vanhemmat joutuvat ajoittain toppuuttelemaan nuoria lepäämään ja hoitamaan vammat kuntoon. Osassa perheistä myös analysoidaan harjoituksia ja pelejä tai kilpailuita tarkemmin, ja vanhemmat saattavat antaa myös palautetta suorituksista.

H6: Se nyt on varmaan ton ikäselle ihan normaalia et niitä niinku pitää patistaa nukkumaan ja syömään kun ei ne taho keretä. Koulusta suoraan pitäis päästä kavereitten luokse kun ei oo treenejä, ja mä väitän et suurin osa ton ikäsistä jätkistä ei syö tarpeeks eikä nuku tarpeeks.

H1: - - ja siitä tavallaan palautumisesta ja näistä sekä näistä treeneistä ja etenkin vois sanoa näiden vammojen hoidosta tai sanotaanko kolhujen hoidosta, että varsinkin nyt nämä määrät on kasvanut näin isoiksi niin niin tota tuntuu, että on kuitenkin kontaktilaji, niin tuntuu että siellä jonkinlaista vammaa on, ei nyt miltein koko ajan päällä, mutta siellä on koko ajan läsnä - -

H6: Sitäkin ja miten pelit on menny, monesti se menee sinne asenne puolelle et jos vedetään jotkut treenit tai peli läskiksi niin kyllä siinä väkisinkin sanomista tulee.

Kaiken kaikkiaan vanhemmat ovat tiiviisti mukana tavoitteellisesti harjoittelevien lasten harrastuksissa. Vaikka koulu ja harrastukset vievät ison osan nuorten arjesta, kokevat vanhemmat vastaavansa pääosasta kasvatuksesta ja muut sosiaaliset instituutiot ovat lähinnä tukitoimintoina. Koulun ensisijainen tehtävä on opettaa, ja urheilu opettaa ja kasvattaa harrastukseen liittyviin lainalaisuuksiin. Urheilijaksi kasvattamisessa vanhemmat näkevät kodin yhtä lailla vahvimpana tekijänä, mutta korostavat eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Urheilu-uran luominen on kiinni monesta pienestä tekijästä, jolloin urheilija tarvitsee taustalleen niin kodin, seuran kuin koulunkin tuen. Osa vanhemmista katsoo urheiluun liittyvän kasvatustehtävän pitkälti seuran rooliksi, sillä he kokevat, että oma tietotaito ei riitä siihen. Tällaisissa tapauksissa seuran rooli vanhempien tukijoina ja opastajina on merkittävä, jotta yhteistyö kodin ja seuran välillä toimisi mutkattomasti. Vanhemmat ovat kuitenkin urheilijan ensisijaisia tukijoita, ja vaikuttavat vahvasti arjen sujumiseen. Vanhemmat ovat myös urheiluharrastuksen mahdollistajia. Rahallinen ja ajallinen panostus lasten harrastuksiin on keskeistä nuoren urheilu-uralla, puhumattakaan kannustuksen ja keskustelun merkityksestä. Seuraavassa luvussa syvennytään tarkemmin tähän urheilevan nuoren perheen arkeen.

6.3 Urheiluharrastus perheen arjessa

H5: Konkreettisesti se näkyy tietysti pyykkivuorina, ruokalaskuina jaja tota niinniin, mut et niinku sanoin niin myöskin sellasena niinku varmaan niinku, tällasina aikatauluina sen perheen rutiinissa, mihin et syödään näin monta kertaa päivässä ja näihin aikoihin, ja tällasta ruokaa, mennään nukkumaan tohon aikaan viimeistään. Jaja niinku, siinä mitä tehdään, millon tehdään. Kyllä se sillä tavalla rytmittää sitä perheen arkeen.

Tähän erään äidin puheenvuoroon siitä, kuinka urheiluharrastus näyttäytyy perheen arjessa, voinevat samaistua monet urheilevien nuorten vanhemmat. Intensiivisesti harjoittelevien nuorten urheiluharrastus on usein koko perheen projekti, sillä ilman perheen tukea ei kilpaurheilun harrastaminen ole mahdollista. Harrastus tuo mukanaan aikatauluja, kuljettamista, kustannuksia ja talkoita, jotka väistämättä heijastuvat koko perheeseen. Nuoren aikataulut määrittävät helposti milloin perheessä syödään, käydään kaupassa, vanhemmat ehtivät itse harrastaa ja perhe lomailee. Jokainen vanhempi ei ehkä ole osannut valmistautua tällaiseen arkeen viedessään lapsensa ensimmäistä kertaa urheiluharrastuksen pariin.

Kolmannen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on ollut kartoittaa näitä nuoren urheiluharrastuksen vaikutuksia perheen arkeen. Vanhemmat kertovat, kuinka urheiluharrastus näkyy perheen arjessa sekä millaisia haasteita se tuo mukanaan. Aineistosta nousi esiin selkeästi harrastuksen mukana tuomat taloudelliset ja ajankäytölliset haasteet sekä vaikutukset muuhun perheeseen.

6.3.1 Aikatauluttamista ja kuljettamista

Urheilevan nuoren perheissä arkea rytmittää pitkälti nuoren urheiluharrastus. Harjoitusten mukaan suunnitellaan ruokailuajat, lasten kuljettamiset harjoituksiin, kotityöt sekä omat harrastukset. Etenkin jos urheilevia lapsia on perheessä useampia, mahtuu viikkoon runsaasti tapahtumia. Suurimpana haasteena arjessa vanhemmat kokevat juuri arjen aikatauluttamisen ja ajankäytön.

H1: Kyllä se niinku kävin läpi, niin ei meillä arki-iltoja ole sellaisia, jossa ei oltais jotenkin jomman kumman lajin parissa. Et käytännössä se tarkoittaa yleensä talviaikaan niin näiden junioreiden vientejä ja hakuja harjoituksista, sitten siihen pelitapahtumat tai kilpailutapahtumat päälle. Kaikki muut talkootyöt

niin vois sanoa, että tota näitä tapahtumia riittää niinku vanhemmillekin. Ei nyt ehkä joka illalle, mut sit sanotaan vähintään viidelle iltaa viikossa on varmasti lähtöjä siihen - -

H5: Kyllä se vaikuttaa ajankäyttöön et mitä tehdään ja millon tehdään, ja kuka menee ja minne menee, ja millä menee. Että et niinku kyllä se hyvin pitkälle pyörii se arki sen ympärillä että lapset harrastaa.

H8: No ajankäyttö on välillä sillä tavalla, et et tavallaan niinku se että, tuntuu et tunnit eivät riitä - -

Perheen lukujärjestykseen vaikuttaa ehkä eniten juuri kuljettaminen harjoituksiin ja sieltä kotiin. Osa nuorista harjoittelee jopa kaksi kertaa päivässä, jolloin ajoa kodin ja harjoituspaikan välillä kertyy runsaasti. Suurimmalla osalla harjoituspaikat eivät ole niin lähellä, että nuori voisi itse kulkea nämä matkat pyöräillen tai kävellen, jolloin vanhempia tarvitaan kuljettajan rooliin. Vanhemmat hyödyntävät mahdollisuuksien mukaan niin sanottuja kimppakyytejä, jos suinkin mahdollista. Oman haasteensa kuljetuksiin tuovat aikaiset harjoitusajat, jolloin vanhemmat joutuvat joustamaan myös omasta työstään mahdollisuuksien mukaan.

H3: Se vie tosi paljon, että mä voisin olla mä oon sanonu et mä oon sivutoiminen taksinkuljettaja. Mä voisin ihan kuvitella olevani taksinkuljettaja Jyväskylässä kun mä rallään niin paljon sillä autolla. Et se ois meiän suurin katastrofi jos meiän auto menis rikki. Sit oltas pulassa kerta kaikkiaan, miten meiän elämä sen jälkeen niinku - -

H6: Kyllähän se tuo kun 16.30 pitäis olla [- -] treeneissä ja mulla on viiteen työt. Mä oon yleensä lähteny töistä aikasemmin - -

H7I: - - ja sit mulla se vaikuttaa silleen et kun mulla on työt, onneks on sellanen liukuva työaika et mä pystyn silleen säädellä et meen vähän myöhemmin töihin,

Kuljettamisen lisäksi myös talkootyö vaatii veronsa. Itse harjoituksiin kuljettamisen lisäksi kaikki vanhemmat osallistuvat enemmän tai vähemmän talkootyöhön. Toisille talkootyö on niin sanotusti pakollinen paha, johon osallistutaan kun sitä vaaditaan. Osa taas tekee talkootyötä mielellään, ikään kuin omana harrastuksenaan. Talkootyötä tehdään myös kustannusten takia, sillä joissakin lajeissa talkootyöstä hyödytään suoraan rahallisesti harjoituskustannusten pienenemisen myötä.

H1: Se täyttää aika nopeasti sitten sitä kalenteria käytännössä pelkästään se vanhempana oleminen tai joukkueenjäsenenä ja siellä vanhempana toimiminen. Monesti et sä voi joka kerta kieltäytyä jostakin jutusta kun tiiät et tää on periaatteessa vanhempien rooli.

H3: Ja sitten toki tässä tarvitaan ihan hirveesti semmosta talkootyötä, niin et sekin tasapainottelu sen kanssa et kuinka suuri mun panos täytyy olla siihen talkoisiin.

Erityisesti ajankäytöllisiä haasteita on perheissä, joissa vanhempia on vain yksi kotona tai toisella vanhemmista ei ole ajokorttia. Tällöin kuljettamiset jäävät helposti yhden ihmisen hartioille, mikä voi aiheuttaa vanhemmassa väsymystä tiukkojen aikataulujen takia.

H3: No tota, silloin mun oli kauheen vaikee totutella tähän autolla ajamiseen siihen harjotuksiin kускаamisiin, varsinkin sen eron jälkeen kun se kaikki jäi niinku mulle. Niin mä niinku aattelin et mä en jaksata tätä, että joka päivä ja joskus monta kertaa päivässä jos on leiriviikonloppu. Mä ajan kaheksan kertaa [koululle] päivän aikana niin tota sitten mä ajattelin että jos nää mun lapset jaksaa käydä täällä harkoissa niin jaksasinkohan mä sitten kuskata näitä. Mä koen että se mun kускаaminen on eräänlaista tukea, että kyllä mä niinko yritän vaikka niinku päälläni seisoa et mä saan ne jotenkin ne kuljetukset hommattua.

H6: Kyllä siinä niinku omat pikku haasteensa tulee ja sitten välillä kun ne saattaa ne päivät venyä semmosiks et mä tuun ite yheksään duuniin ja mä oon puol ykstoista kotona niin rupee ole rotsi vähän tyhjänä jossain kohassa.

Vanhemmat kuitenkin korostavat, että ajankäytön suhteen oppii olemaan luova kun niin vaaditaan. Aikatauluttaminen on lopulta kuitenkin vain järjestelykysymys. Harjoitusten aikana voi käydä itse kaupassa, harrastamassa tai koiran kanssa lenkillä. Kun nuoren urheiluharrastukseen ollaan sitoutuneita, ollaan myös valmiita tekemään kompromisseja. Vanhemmat kokevat, että kun nuori viihtyy harrastuksessaan ja saa siitä paljon, heidän panoksensa on kaiken vaivan arvoista.

H7I: Ja niihin keikkoihin on mahdollista yhdistää kaupassa käynti tai joku muu, tai kirjastossa käyntiä tai jotain muuta, että ihminen on luova sitten sen ajankäytön suhteen.

H1: Aikataulullisesti ehkä ne suurimmat haasteet. Mä koen et se antaa enemmän kuin ottaa. Että tota on mukavaa ensinnäkin nähdä että ne nuoret viihtyy ja kehitty - -

6.3.2 Taloudellinen merkitys

Harrastuskustannusten kallistuminen on herättänyt viime vuosina keskustelua liikunnan taloudellisen tasa-arvon toteutumisesta. Taloudellisen tasa-arvon edistäminen on yksi liikuntalain kohdista ja sen tarkoituksena on taata kaikille yhtäläiset mahdollisuudet harrastaa liikuntaa ja urheilua varallisuudesta riippumatta. Viime vuosina eriarvoisuus ja

köyhyys ovat kuitenkin lisääntyneet Suomessa, ja tällä hetkellä jopa 10 prosenttia lapsiperheistä elää köyhyysrajan alapuolella. Kun lapsista ja nuorista noin 40 prosenttia harrastaa urheiluseuroissa, tarkoittaa tämä sitä, että yhä useammin kärsijöiksi joutuvat lapsiperheet. Kohonneiden kustannusten myötä liikunnan harrastusmahdollisuudet kaventuvat etenkin vähävaraisissa perheissä. Tämä voi johtaa siihen, ettei lapsella tai nuorella ole mahdollisuutta harrastaa haluamaansa lajia. (Koivisto 2005, 11, 17, 20.)

Tähän tutkimukseen osallistuneet perheet ovat onnekaassa asemassa, sillä heille on toistaiseksi ollut taloudellisesti mahdollista pitää lapset mukana haluamassaan urheiluharrastuksessa. Jokainen vanhemmista nostaa kuitenkin harrastuksen taloudellisen merkityksen esiin. Harrastaminen todetaan erittäin kalliiksi ja jatkuvasti kasvavista kustannuksista ollaan huolissaan. Monen lajin harrastuskustannusten kattamiseen tarvitaan jo keskiluokkaiset tulot.

H3: Ei voi, se on ihan totta et kyl se niinku vaatii melkein keskiluokkaset tulot mun mielestä. Varsinkin kun mä ite maksan sen. Kyllä sit mielellään lähtee tekee talkootöitä.

H4: Kyllä se on aika niinku iso, koska siihen [lajiin] menee ihan älyttömästi rahaa. Että on se, me ollaan sillain kuitenkin suhtkoht, miten mä sanoisin, omavaraisia, et me aika kauan oltiin yrittäjinä ja pärjätään sillain ihan hyvin, mut että kyllä sen on nähny raadollisesti kun moni on joutunu lopettaa kun toinen on joutunu työttömäksi tai sairastunu toinen vanhempi niin tätä lajia ei pysty harrastamaan.

H8: Toistaseksi on pystyny joo, ja toivon et pystyn jatkossakin. Täytyy varmaan sit sponsoreita ruveta hakemaan tai jotakin. Et kyllä se hinnat nousee koko ajan - -

H6: Siinä on myös kustannuspuoli. [Laji] tulee jossain vaiheessa kaatuu tuohon omaan älyttömyyteensä tuohon rahaa, et se on jo nyt niin kallista. Et jos sulla on kaks, kolme poikaa kellä on varaa maksaa noita maksuja.

Kalliit kustannukset tarkoittavat myös sitä, että perhe joutuu karsimaan usein muista menoista. Vanhemmat tinkivät omista harrastuksistaan ja ostoksistaan sekä perheen yhteisistä lomamatkoista.

H6: Joutuu tinkii omista aika paljon - -

H5: Mut tota niin niin, et toki tietysti on sellasia et lasten harrastukset vie aina rahaa, etet mikä se on tavallaan se taloudellinen puoli. Et varmaan vanhemmat aina välillä joutuu sitten, et ostetaan sulle ne lenkkarit niin mä en osta noita korkkareita.

Harrastuskustannuksista ison osan muodostavat jo pelkät pakolliset maksut, kuten valmennus-, jäsen- ja lisenssimaksut sekä mahdolliset tilavuokrat. Tähän päälle tulevat

vielä muun muassa kilpailujen ja leirien maksut sekä välinehankinnat. (Puronaho 2014, 13.) Vanhempien arviot lasten harrastuskustannuksista näyttävät olevan pitkälti linjassa Puronahon (2014) tutkimustulosten kanssa. Vanhemmat kuvaavat kokonaiskustannusten yltävän tuhansiin euroihin vuositasolla. Toki isoja eroja on havaittavissa lajien välillä. Kalleimmasta päästä tässä tutkimuksessa ovat jäälajit sekä voimistelu, kun taas edullisimpia ovat paini, suunnistus ja lentopallo. Kustannusten suuruuteen vaikuttavat merkittävästi tilavuokrat, toiminnan ammattimaisuus, kilpailu- ja leirimatkojen määrä sekä tarvittavat varusteet. Eräällä perheellä, jolla kaikki lapset olivat mukana kilpaurheilun parissa, nousivat kustannukset yli 15 000 euroon vuositasolla. Tällöin voidaan jo puhua erittäin merkittävästä summasta.

H2I: Se tuntuu niin pieneltä onks se 2,80 euroa kuussa vai eiku 3,60 euroa tunti on se niinku mitä ne maksaa [seuralle] tunti treeneissä. Mut ei, kyllä melkein se 400 euron lasku kuukaudessa napsahtaa kun määrät on niin isoja niin kyllä siitä vaan tulee.

Vanhempien kanssa sitä räknättiin, Laukaalaiset taitoluistelijat samassa ryhmässä väitti et niillä menee noin 8000 euroa niinku kaudessa. Ja mä ite räknäsin et semmonen 5000 euroa menee kaudessa jos ostat puvut uutena ja kilpa joka ohjelmaan teetetään uus puku. Mut niillä menee tietty polttoaineisiin enemmän ja sitten riippuu kuinka paljon kilpailee - -

H6: - - kuuteen tonniin lopetin viime kautena.

Nää lajit on ollu sinänsä suhteellisen niinku kiva, kyllä se sitten uinnissa näkyy et kun se on ammattimaista se valmentaminen ja muut niin kyllä se maksaa. Et onhan ne moninkertaset siihen painikokonaisuuteen nähden kustannukset, ihan harjoitusmaksuina mutta myöskin kaikki matkat niinku maksetaan käytännössä ite. Niissä kuskailaan sit painin puolella.

H8: On laskettu eli kyllä, eli tota siihen menee useita tuhansia euroja vuodessa. Isommalla pojalla on 300 euroa kuukaudessa kuukausimaksu ja pienemmällä on 140 tällä hetkellä plus varusteet. Et useita tuhansia, et se ei oo ihan pieni kustannus.

Vanhempien puheesta oli tulkittavissa, että monessa lajissa aletaan olla kustannusten osalta kipurajalla. Lasten urheiluharrastusta halutaan ehdottomasti tukea, ja jos on taloudellisesti tiukempaa, etsitään raha siihen muista kuluista karsimalla. Osa vanhemmista kuitenkin kertoo, etteivät halua suositella lapsensa lajia tuttavilleen juuri korkeiden kustannusten takia. Tämä on erittäin huolestuttavaa ja kuvastaa hyvin kustannusten nopean nousun seuraamuksia. Kaikki eivät korkeita kustannuksia kuitenkaan pelkäästään kritisoi, vaan ammattimaisesta toiminnasta ollaan myös valmiita maksamaan hieman suurempaa hintaa. Erityistä kritiikkiä kohdistui kuitenkin

Jyväskylän jäätilanteeseen ja erittäin kalliiseen jäähintaan. Lyhyessä ajassa jäähallin vuokrahintana on moninkertaistunut ja yhdestä tunnista kesäaikaan pyydetään jo yli 100 euroa. Yksi vanhemmista totesi, että jääurheilu tulee kaatumaan tällä tapaa pian omaan mahdollisuuteensa.

6.3.3 Vaikutukset muuhun perheeseen

Nuoren urheiluharrastus vaikuttaa koko perheen aikatauluihin ja lähes kaikilla lajeilla on myös iso taloudellinen merkitys. Näiden lisäksi urheilulla voi olla monia muita vaikutuksia perheen arkeen ja muihin perheen jäseniin. Vanhempien puheesta nousi yleisesti esiin urheilun vaikutukset vapaa-aikaan. Nuoren urheiluharrastus vaikuttaa monessa perheessä vanhempien sekä perheen yhteiseen vapaa-aikaan ja erityisesti lomiin. Ulkomaanmatkat, mökkireissut ja vierailut sukulaisilla joudutaan monessa perheessä ajoittamaan nuoren urheiluharrastuksen mukaan.

H1: Kyllä täytyy sanoa, et kaks tolla tasolla kilpailullisesti aktiivista niin kyllä se aika paljon rajaa rajaa viikonloppuja ja sitä vapaa-ajan käyttöä. Varsinkin silloin kun se kilpailukausi lähtee käyntiin niin voi sanoa, että hyvin harvoin on vapaita viikonloppuja vaikka muuten itsellä olis vapaata, niin yleensä se tarkoittaa sitä, että jompaan kumpaan lajiin tai useampaankin lajiin on lähtöjä ja osallistumisvelvoitteita, jolloin ei tuu ehkä sitten sellaisia sellaisia ex-tempore lähtöjä sukulaisiin tai mummuloihin tai mihinkään. Et se on tavallaan nyt se hinta mikä tästä hommasta pitää maksaa - -

H3: Se on kyllä jännä juttu, et kuinka paljon haluaa tehdä uhrauksia tän asian suhteen. Esimerkiksi loma-ajat kun ei tällä [urheilijalla] ollut sitten hiihtolomalla aikaa tulla mökille.

H4: Niin, että että se on aina, ja koko perhe sitten kärsi. Että kun hiihtolomalla haluttais lähteä lappiin laskettelee niin lapsi haluaa et kun meillä on tehoviikot niin mä en lähe mihinkään. Et kaikki siitä kärsi - -

Jos perheessä on useampia lapsia ja kaikki heistä eivät ole mukana urheiluharrastuksessa, voi urheilevan nuoren harrastus aiheuttaa mustasukkaisuutta muissa lapsissa. Nuoren harrastus vie paljon nuoren omaa aikaa, mutta väistämättä myös vanhempien resursseja. Vanhemmat ja sisarukset ovat ajoittain myös hieman harmissaan siitä, että urheileva nuori on paljon pois kotoa. Perheissä, joissa harrastus on koko perheen yhteinen, on urheilu enemmänkin perhettä yhdistävä kuin hajottava tekijä.

H4: Mut kyllä se sitoo koko perhettä ja se on myöskin aiheuttanu muissa lapsissa semmosta mustasukkasuutta. Koska sä oot ton lapsen kanssa joutunu viettää eniten aikaa, koska sä viet hallille ja ootat hallilla ja ne on sit purnannu et aina

sulla on sen kanssa joku. Et se aiheuttaa taas sit toisissa lapsissa mustasuukkaisuutta, et se on ollu semmonen kiperä kysymys kans et miten - -

H71: Sitten tavallaan niinku sellasena, noi on niinku itsestään selviä asioita, jotka niinku tapahtuu päivittäin että ne niinku on hoidettava, mutta välillä aina miettii sitä et onhan se hirveesti poissa.

H5: Mut kun se on kaikinensa se tavallaan koko perheen yhteinen harrastus, niin tota. Niin se ei sillä tavalla, sit mä voin kuvitella jos olis joku jääkiekon pelaaja, et se ois joku yksittäinen, niin se veis palan siitä perheestä pois kokonaan jonnekin muualle. Mut että tossa on sellanen lajin tuoma etu niinku tavallaan, joka sitten, jota ei ehkä et, se enemmänki tuo sitä perhettä yhteen kuin hajottais sitä moneen.

Kun vanhemmilta kysyttiin nuoren urheiluharrastuksen vaikutuksia heidän vapaa-aikaansa, jakaantuivat vastaukset. Osa vanhemmista kokee, ettei heille jää lainkaan omaa vapaata aikaa, kun taas osa katsoo vapaa-aikaa olevan riittävästi. Muutamat vanhemmista korostavat lasten harrastusten olevan myös heidän vapaa-aikaansa. Nämä vanhemmat osallistuvat aktiivisesti harrastustoimintaan ja heille harrastuksen parista on löytynyt oma yhteisönsä.

H2Ä: Kyllähän se sanelee sen lukujärjestyksen, siis sillain kodinkin, kun mä teen kaks vuoro työtä ja oon iltavuorossa niin toinen hoitaa kaikki kuljetukset. Et siinä ei voi ite harrastaa, et se oma harrastaminen niinku kärsii siinä vaiheessa kun sä oot taksikuski. Et sä viet yhtä tuonne ja toista tuonne ja sit organisoit kellonajat, et kaikki ois suunnilleen ajallaan, et kenenkää ei tartteis kauaa oottaa missään, et vie yhtä ja tuo toista - -

H8: Kyllä me jonkun verran ehditään lomailee sillä tavalla ja muuta, mut aika paljon se pyörii ton urheilun ympärillä. Sit toisaalta se on meillekin vapaa-aikaa, et kun se toi touhu että, et mää jotenki vaikee sitä on silleen aatella et se ois kauheesti imassu pois jotain meiltä. Päin vastoin, mä koen et se on oikeestaan ihan kun. Se et esimerkiksi se se on ihan omanlaisensa yhteisö se kiekkoyhteisökin. Se on tavallaan tuonu sitten myös vapaa-aikaan erilaisia ulottuvuuksia.

6.4 Vanhempien kokemuksia urheiluluokatoiminnasta

Lopullinen päätös urheiluluokalle hakemisesta täytyy nuoren perheineen tehdä peruskoulun kuudennen luokan syyslukukaudella (ks. Jyväskylän kaupunki 2015). Usein päätös tapahtuu nuoren omasta toimesta, mutta myös vanhemmat ja valmentajat kannustavat urheiluluokalle hakemiseen. Monet nuoret ovat löytäneet urheiluluokalle myös kavereiden esimerkkiä seuraamalla. Valmentajat näkevät vanhempien mukaan urheiluluokissa arvokkaana erityisesti aamuharjoittelumahdollisuuden ja lisäliikunnan,

kun taas vanhemmat painottavat enemmän koulun ja urheilun yhdistämisen mahdollisuutta sekä nuoren jaksamista ja viihtymistä. Vanhemmat ovat kokeneet urheiluluokkatoiminnan pääsääntöisesti erittäin myönteisenä asiana nuoren kannalta.

Neljännän tutkimuskysymyksen tarkoituksena on ollut kartoittaa näitä vanhempien kokemuksia urheiluluokkien merkityksestä nuoren urheiluharrastuksen kannalta. Vanhempien vastauksia on tarkasteltu kolmen tarkemman teeman avulla: *odotukset urheiluluokkatoiminnasta, urheiluluokkatoiminnan edut sekä yläkoulun päätyminen.*

6.4.1 Odotukset urheiluluokkatoiminnasta

Jokaisen haastatellun lapsi on ollut perheen ensimmäinen lapsi urheiluluokalla. Näin ollen vanhemmat eivät ole etukäteen tienneet, mitä urheiluluokalta odottaa, ja heillä ei ennakkoon ole ollut suuria odotuksia. Lapsi on mennyt urheiluluokalle, koska hän on sitä itse halunnut ja se on koettu hyvänä ratkaisuna. Urheiluluokkien toiminta on alkuvaiheessa tullut tutuksi lähinnä vanhemmille pidetyn alkuinfon ja tuttavien kautta.

H3: Mulla ei ollu, sitä kyllä esiteltiin meille et mitä se tarkoittaa, mut mä olin et onpa monimutkasta et mitenköhän toi sit lähtee menemään et, ei mulla ollu mitään odotuksia urheiluluokan suhteen - -

Vanhemmat, joilla oli odotuksia urheiluluokkien suhteen jo ennalta, odottivat urheiluluokan lähinnä helpottavan koulun ja urheilun yhdistämistä sekä harjoittelua. Samalla myös ystävyysuhteiden merkitys nousi esiin.

H2I: Ei oikeestaan, et se oli se odotus siinä et se pelais vähän tai olis niinku helpompaa kun sen meiän tyttären kanssa. Et se ei tavallaan kuormita sitä tuplamäärällä sitä koulua - -

Varmaan aateltiin et pääsee ainakin liikuntatunnilta luistelee et se oli varmaa, mutta ei oikeestaan mitään silleen muuta.

H7I: Mulla oli ehkä enemmän semmonen ajatus kun se, tietenkin mä olin kuullu kun mä tiesin et urheilua pikkasen yhdistää, mut myös sitten se et tulee uusia kavereita. Mä jotenkin, mulla on itekin koulu vaihtunu monta kertaa vanhempien muuttojen takia ja se että tulee uusia kavereita ja vanhathan säilyy vaikka menee toiselle luokalle niin säilyyhän nekin kavereina. Mä pidin sitä kans aika tärkeänä juttuna.

Haastatteluvaiheessa vanhemmilla oli kokemusta urheiluluokkatoiminnasta vähintään yhden lukuvuoden ajalta, joten jokainen heistä pystyi kertomaan kokemuksiaan

toiminnasta. Jokaisen vanhemman puheesta heijastui tyytyväisyys urheiluluokkatoimintaan ja sen on koettu yllättäneen positiivisesti. Odotukset, joita ennen urheiluluokan alkua on ollut, katsotaan täyttyneen ja jopa ylittyneen.

H1: Mun mielestä se on ollut positiivinen yllätys, että tavallaan ne mitä silloin luvattiin tai oikeestaan kerrottiin, niin niille on ollut katetta.

H2I: Sellaset odotukset oli ja nyt on ne odotukset tässä kohtaa kun tässä keskustellaan niin näyttäs niinku et ne on täyttyny kun on kohta kaks vuotta takana sitä urheiluluokkaa niin tota on ne ainakin niinku niiltä osin ne odotukset on täyttyny - -

H7I: Kyllä ollaan oltu, alunperin vähän jännitettiin et onko siitä mitään hyötyä ja muuta, tai ei jännitetty mut mietittiin, mut olemme olleet erittäin tyytyväisiä eikä vähiten et se luokka sattumoisin olee aivan mahtava porukka. Aika hyvin pärjää myös sitten koulumaailmassa ja hyvä henki siellä - -

Vanhempien puheista voidaan päätellä, että toimintaan ollaan erittäin tyytyväisiä ja urheiluluokista on selkeästi ollut hyötyä urheiluharrastuksen kannalta. Vastauksista voidaan toisaalta päätellä myös se, että urheiluluokista ei ennakoon tiedetä kovinkaan paljoa. Urheiluluokkien etuja ja vahvuuksia olisikin hyvä tuoda esille, jotta niille osattaisiin hakeutua. Nuori kuulee usein urheiluluokista kavereiltaan tai valmentajaltaan ja innostuu asiasta. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan pidä unohtaa vanhempia, sillä heillä on merkittävä rooli lapsensa koulun valinnassa. Vieraaseen kouluun ja erikoisluokalle hakeminen voi monesta kuulostaa vieraalta ajatukselta, ellei siitä tiedetä tarpeeksi.

6.4.2 Joustavuutta, monipuolisuutta ja samanhenkisiä kavereita

Vanhemmat kokevat urheiluluokkatoiminnan erittäin myönteisenä ja näkevät siinä monia etuja. Yleisesti vahvuutena nähdään joustavuus, monipuolinen liikunta ja samanhenkiset luokkatoverit. Koulun ja urheilun yhdistämisessä on myös vanhempien mukaan onnistuttu. Muutamat vanhemmista nostivat etuina esiin myös mahdollisuuden ylimääräiseen aamuharjoitukseen, koulun roolin urheilijaksi kasvattamisessa sekä opettajien välittävän suhtautumisen.

Urheiluluokilla nuorilla on normaalia yläkoulua enemmän liikuntatunteja ja lisäksi valinnaisaineiksi on mahdollista valita myös muita liikuntakursseja. Vaikka nämä nuoret harjoittelevat oman lajin parissa tavoitteellisesti useita kertoja viikossa, jopa

päivittäin, tulee harvalla nuorella omissa harjoituksissa täyteen nuorelle kilpaurheilijalle asetettu suositusten mukainen 20 tuntia liikuntaa viikossa (ks. Mononen ym. 2014). Urheiluluokilla toteutettu liikunta onkin tärkeä lisä harjoittelun tukena, ja tuo monelle monipuolisuutta harjoitteluun. Myös vanhemmat arvostavat monipuolisia liikuntataitoja ja näkevät erilaiset lajikokeilut hyvänä tukena nuoren harjoittelussa.

H3: Kyllä, ja ne on sillain et tulee monipuolisemmin. Ne on käyny tekemässä tätä missähän ajetaan pyörällä, tuolla killerillä ja, spinningiä, ja onko ne käyny sitten kiipeilemässä tuota kalliokiipeilyä, tai seinäkiipeilyä, tämmösiä erilaisia lajeja joita ei tulis ehkä muuten niinku kokeiltua.

H4: Onon, siellä käydään läpi noita, ja sitten kun ne on kaikki eri liikunnasta, tai niinku lajeista. Niin se on mun mielestä semmosta rikkautta, että siinä on yrittäny kasvattaa kun ne käy kaikkien lajeissa kuitenkin - -

Kyllähän se tuo monipuolisemmaks sitä liikuntaa mikä on ehottomasti hyvä asia. Kun se jäälajeissa tahtoo olla semmonen ongelma et siellä treenataan vaan tiettyjä osa-alueita. Siellä on, mitä oon poikaa haastatellu niin aika erilaisia asioita tehään mitkä varmasti tukee sit ihan sitä lajin harrastamista.

Vanhemmat ovat tyytyväisiä myös toiminnan joustavuuteen. Harjoituksiin on mahdollista lähteä tarvittaessa hieman aiemmin ja kilpailu- ja leirimatkojen myötä tulevat poissaolot ovat sallittuja. Opettajat pyrkivät ottamaan huomioon nämä poissaolot esimerkiksi kokeiden ajankohtaa suunniteltaessa. Kilpailuista tai leireiltä palattaessa myöhään, on oppilaille lupa pitää seuraavan päivän aamutunnit vapaana. Kaikilla ei ole ollut tällaista mahdollisuutta aiemmassa koulussa tai kokemukset sisarusten kohdalta ovat voineet olla hyvin erilaiset.

H1: Mun mielestä se joustavuus on se mikä on tavallaan yllättänyt, et se on toiminut näinkin hyvin, että kertaakaan ei oo tavallaan tarvinnut kieltäytyä tapahtumista mihin on halunnut ja koulu ei olis joutanut. Et se on ehdottomasti niinku plussaa.

H4: Joustaa ihan älyttömän hyvin, et ala-asteella ei päästäny liikunnanopettaja edes liikuntatunnilta viittä minuuttia ennen. Et ois kerenny bussiin. Se oli niin, siinä on se ero.

H6: Kyllähän tuolta urheiluluokalta saa kun on pyytäny pelireissuille vapaita, et kyllä niitä jonkun verran tulee. Varsinkin kun käydään tuolla ulkomailla pelaamassa niin niitä tulee sitten. Sit jos on sellasia et tullaan kovin myöhään, joskus 12 ja kolmen välissä kotona, niin tuppaa ne aamutunnit jäämään aina välistä.

Kolmantena urheiluluokkien vahvuutena vanhempien puheesta nousi yleisesti esiin luokan hyvä ilmapiiri ja samanhenkiset luokkatoverit. Urheiluharrastus toimii oppilaita yhdistävänä tekijänä niin koulussa kuin sen ulkopuolellakin. Näillä nuorilla on

urheilullisia tavoitteita, jotka on mahdollista jakaa toisten samassa tilanteessa olevien kanssa. Kun jokaisella urheilu vie ison osan arjesta, on myös helppo ymmärtää miksi esimerkiksi kavereiden näkemiseen ei vapaa-ajalla ole niin paljoa aikaa. Luokalla, jossa nuori voi olla ainoa urheilija, voi toisten oppilaiden olla vaikea ymmärtää urheilevan nuoren arkea. Toisaalta myös opettajan voi olla haastavaa antaa tälle urheilevalle nuorelle erivapauksia urheilemista varten, kun kukaan muu luokalla ei näitä saa. Urheiluluokalla voidaan nähdä urheilijaksi kasvattamisen tapahtuvan luonnostaan, kun oppilaat oppivat myös toisiltaan koko ajan.

H1: En mä oikeestaan muuta osaa sanoa, kuin että mä tuossa liikuntaluokalla sen vahvuus on myöskin se, että sinne hakeutuu niitä yksilöitä, on ne yksilö- tai joukkuelajin harrastajia, joilla on jo tavallaan urheilullisia tavoitteita ja niillä on myös urheilullista osaamista, joka sitten monesti mun mielestä motivoi ehkä sitten niitä luokkatovereitakin.

H8Ä: On ja siis niillä on tosi sellaset, mä muistan ite ton ikäsenä et tytöt ja pojat on erikseen niin ne on aina yhdessä. Ne on aina yhdessä. Ne pyörii ihan porukalla yhdessä.

H4: Ja tuo on tuo urheiluluokalta on tullu tosia paljon hyviä kavereita. Et on, et hirveen paljon ne niinku sit on yhdessä sillä tavalla et ne saattaa olla viikonloppuja just yökylässä ja näin mut kaikki lähtee harkkoihin aamulla.

Koulun ja urheilun yhdistämisessä on vanhempien mielestä myös onnistuttu. Suurin osa vanhemmista kertoo nuoren pärjäävän koulussa hyvin, vaikka koulutehtäviin jäävä aika on rajallinen. Osan kohdalla koulunkäynti ajoittain kärsii, etenkin jos poissaoloja tulee paljon. Urheiluharrastuksen myötä nuori oppii kuitenkin ajankäyttöä ja koulutehtävät hoidetaan tehokkaasti. Kiitosta vanhemmat antavat erityisesti luokanvalvojille, jotka seuraavat aktiivisesti nuorten koulunkäyntiä ja arvosanoja.

P: Mites toi koulun ja urheilun yhdistäminen, et oot sä kokenu et tuolla onnistuu sitten - -

H4: Paljon helpommin, siis huomattavasti. Mutta myöskin sen että koko ajan se luokanvalvoja on niitten urheiluopettaja, niin se seuraa sitä muuta, tai siis todistusta ja koenumeroita. Et se on musta hyvä. Et se on heti jos sulla oli just se äidinkieli mikä oli menny huonosti niin tuli et joo, vaikka se ei oo sen kyseisen aineen opettaja niin mun mielestä se osottaa semmosta kiinnostusta.

Vanhemmat kuitenkin korostavat, että koulu ei saisi kärsiä urheilemisesta. Urheilevien oppilaiden ei pitäisi saada mitään erivapauksia itse koulun suorittamisesta, vaikka he saavat vapauksia kilpailu- ja leirimatkojen vuoksi. Monet vanhemmat toivovat, että urheilijoilta vaadittaisiin samoja asioita kuin toisilta oppilailta. Koulutus nähdään tärkeänä, sillä harva urheilija saavuttaa lopulta ammattiurheilijan uran.

H1: Ehkä mä toivoisin niin, että sitä ei tehtäis sen koulun kustannuksella. Tavallaan pidettäis se realismi siinä, että hyvin harvasta näistä tulee kuitenkaan ammattiurheilijaa loppuelämäkseen. Että tavallaan tää vaihe on tää kolme vuotta, mitä urheiluluokkaa tuossa käy olisi syytä käyttää hyväksi kun on aika pitkä sarka edessä tehtävänä, että löytää sitten jotain muutakin tekemistä kuin pelkän urheiluran.

Urheiluluokalla opiskeluun on mahdollista yhdistää myös urheilijaksi kasvattamista muutenkin kuin vain harjoittelumahdollisuuksia parantamalla. Opetussuunnitelmat mahdollistavat urheilijaksi kasvattamisen tukemisen eri oppiaineiden avulla. Esimerkiksi urheilijan ravitsemukseen voidaan perehtyä kotitalouden ja terveystiedon tunneilla ja opinto-ohjauksessa ajankäyttöön ja elämänhallintaan. (Kalaja 2014, 86.) Vanhempien mielestä on hyvä, että urheilijaksi kasvattamista tapahtuu useammassa aineessa.

H5: Et paljonhan siellä on sellasia asioita niinku tulee, et niil on niinku vaik on terveystietoa niin terveystiedossa ehkä katsotaan sitä urheilevan nuoren näkökulmasta opetetaan, mikä on tietysti ihan hirveen hyvä. Sit kaikista liikunnatunneilla ja urheiluvalmennuksessa niin kyllähän siinä koko ajan tulee semmosia, niinku ravitsemukseen, uneen, kaikkia tämmösiä perusasioihin liittyviä asioita. Ja tota niinniin, et sillä tavalla niissä aineissa missä nää liikunnanopettajat on niinku mukana niin kyllä siinä sillä tavalla tulee sit sitä urheilijaksi kasvattamisen aineesta niinku mukana.

6.4.3 Mitä yläkoulun jälkeen?

H21: Kauheesti puhutaan urheilijan polusta ja kaikesta hienosta, mutta kun se ollut ne portaat ollu vaan niin isoja ettei se urheilija meinaa päästä niistä yli. Osa niinku kompastuu niihin portaisiin kun ei vaan yksinkertaisesti pääse niistä yli.

Tämä yhden urheilijan isän puheenvuoro kuvastaa vanhempien näkemiä ongelmia urheilijan polussa. Useampi vanhemmista nosti esiin yläkoulujen urheiluluokkatoiminnasta keskusteltaessa huolen siitä, mitä tapahtuu yläkoulun jälkeen. Yläkoulujen urheiluluokkatoimintaan ollaan tyytyväisiä, mutta toisen asteen koulutuksen tilanne huolestuttaa. Lukioon aikovilla luonnollinen jatko on siirtyminen urheilulukioihin, jotka nähdään toimivana järjestelmänä. Sen sijaan vanhemmat, joiden lapsi todennäköisesti on hakeutumassa ammatilliseen koulutukseen tai joku lapsista on käynyt ammatillisen koulun, näkevät sen haasteellisena vaihtoehtona. Vanhemmat toivovat, että nuori voisi hankkia haluamansa koulutuksen ilman, että urheilu-ura kärsisi.

H2Ä: Ainoastaan sitten mitä sillain mieltii nyt niinku lapsi on nyt kasilla niin mitäs sitten ysi luokan jälkeen. Kun ei oo oikeestaan vaihtoehtoja muuta kuin lukio. Kun ei oo lukuihmisiä olla niin ennemminkin sellanen käden, käsillä tekevä ihminen.

H5: Ja vielä meillä saattaa olla niinku sellanen, että nää urheilulukiot saattaa toimia jollainlailla suurinpiirtein hyvin, mut jos henkilö on sellanen niinku meidän kohdalla et hänellä on tota niinniin lukivaikeus, joka on sit hankaloittanu sitä koulunkäyntiä, ja lukio ei oo ollu se juttu eikä se paikka. Se ei ikinä olis hengissä, tai olis se siellä hengissä selvinny, tai tavallaan se ei oo hänen juttunsa. Niin miten meillä sit joku muu järjestelmä niinku ammattiopistot pystyy tavallaan tässä kulkemaan mukana - - Siitä huolimatta, että haluanko mä mennä lukioon vai en. Niin mulla on mahdollisuus, musta on mahdollisuus tulla maailman huippu. Et se järjestelmä mahdollistais sen, et mä voisin täysipainoisesti urheilla, tekemällä sellaisen valinnan jonka mä haluan.

Lukioiden urheiluluokkatoiminnassa oli vuonna 2012 mukana 2 430 oppilasta, kun taas ammatillisissa oppilaitoksissa vain 511. Ammatillisissa oppilaitoksissa urheilijamäärä jääkin pieneksi verrattuna koulun kokonaisopiskelijamäärään. Tämä aiheuttaa haasteita lukujärjestysten suunnittelulle ja urheilijoiden yksilöllisten tarpeiden huomioimiselle. (Savolainen & Härkönen 2014, 87–88.) Ammattikoulussa harjoittelun ja koulun yhteensovittaminen nähdään hankalana juuri edellä mainitusta syystä. Moni kurseista on käytävä ajallaan, jotta voi siirtyä seuraavalle kurssille ja tämä vaikeuttaa urheilijan mahdollisuutta tehdä opintoja hitaammalla tahdilla.

H2Ä: Et lukio on sitten niinku se periaatteessa se ainoa mahdollisuus jos et sitten lähe sompaa siellä koulun kanssa. Taas taistelemaan kun meillä on tämmönen urheilija niin se ei nyt sori vaan tuu sinne aamutunnille et sille jää nyt et se käy sit koulua vähän jälkijunassa, tekee itsenäisesti näitä juttuja - -

H5: Ja sit se vaatii niinku jos aattelee et joku menee niinku, tai että peruskoulun jälkeen, niin se vaatii siltä oppilaalta aika paljon jos sulla ei oo tavallaan sitä järjestelmää et sä lähdet sanotaan niin ajamaan niitä omia oikeuksia, ja keskustelemaan ja neuvottelemaan.

Kuten edelliset puheenvuorot osoittavat, koulun kanssa yhteistyön tekeminen nähdään haastavana. Ammatillisen koulun puolelle kaivataan selkeämpää järjestelmää urheilijoiden opintojen järjestämiseksi, jotta urheilu-uran tavoittelu olisi opintojen ohella mahdollista. Vanhemmat katsovat yläkoulusta siirtyvien nuorten olevan vielä liian nuoria ajamaan omia etujaan koulumaailmassa. Näiden perheiden kokemusten mukaan koulun ja urheilun yhdistäminen on ollut haastavaa ja vaatinut erikoisjärjestelyjä. Kummassakin tapauksessa vanhempien kokemukset pohjautuvat perheen vanhempien sisarusten ammattikoulu-aikaan.

7 POHDINTA

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on ollut selvittää osana Kasva urheilijaksi Jyväskylässä -hanketta, miltä perheiden ja urheilutoiminnan välinen dynamiikka näyttää. Vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä on selvitetty heidän urheilulle asettamistaan odotuksista sekä kasvattajan roolista niin yleisellä tasolla kuin urheiluharrastuksen suhteen. Lisäksi on tarkasteltu urheiluharrastuksen vaikutuksia perheen arkeen sekä urheiluluokkatoiminnan merkitystä nuoren urheiluharrastuksessa.

Tässä luvussa nostetaan esiin tutkimuksen keskeisimmät tulokset tutkimuskysymyksittäin. Tulokset on koottu tiivistetysti taulukkomuotoon yhteenvedoksi tulososiosta ja pohdinnan taustoitukseksi (taulukko 1). Tuloksia peilataan teoreettiseen viitekehykseen ja aiempiin tutkimustuloksiin tulososion tapaan sekä pohditaan saatuja tuloksia. Lopuksi arvioidaan vielä tutkimuksen luotettavuutta ja pohditaan mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita.

TAULUKKO 1. Tutkimuksen keskeiset tulokset tutkimuskysymyksittäin.

Tutkimuskysymys	Keskeiset tulokset
1. Vanhempien odotukset urheilutoiminnalle	<ul style="list-style-type: none"> - Urheilun toivotaan opettavan terveitä elämäntapoja, liikunnallisia arvoja ja pitävän nuoret poissa pahanteosta. - Urheilun toivotaan antavan lapsille eväitä tulevaan työelämään. - Osa vanhemmista kokee jäävänsä taka-alalle lapsensa harrastuksessa. - Seuroilta kaivataan tukea urheilijaksi kasvattamiseen sekä omaan vanhemmuuteen urheilun suhteen.
2. Vanhemmat urheilevan nuoren kasvattajina	<ul style="list-style-type: none"> - Koti nähdään ensisijaisena kasvattajana. - Urheilijaksi kasvattaminen toteutetaan kotona vrt. urheilijaksi kasvattaminen seuran tehtävä. - Urheilu odotuksineen ja kasvatusvaatimuksineen herättää osassa vanhemmista epävarmuutta ja hämmennystä. - Vanhemmat ovat harrastuksen mahdollistajia ja tärkeimpiä tukijoita.
3. Urheiluharrastus perheen arjessa	<ul style="list-style-type: none"> - Ajankäyttö koetaan suurimpana haasteena. - Harrastuksella on erittäin suuri taloudellinen merkitys. - Urheiluharrastuksella on vaikutuksia koko perheeseen. - Vanhempien vapaa-ajan määrän suhteen vastaukset jakautuivat.
4. Vanhempien kokemuksia urheiluluokkatoiminnasta	<ul style="list-style-type: none"> - Odotukset toiminnan suhteen ovat täyttyneet ja jopa ylittyneet. - Toiminnan vahvuutena nähdään joustavuus, monipuolinen liikunta ja samanhenkiset luokkakaverit. - Vanhemmilla on huoli urheilun ja koulun yhdistämisestä yläkoulun jälkeen.

7.1 Vanhempien ja urheilutoiminnan välisestä dynamiikasta

Suomessa lasten ja nuorten liikunnan ensisijaisena tehtävänä nähdään kasvatus terveeseen ja liikunnalliseen elämäntapaan (Lämsä 2009, 15). Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat ovat pitkälti samalla linjalla. Lapsi on alun perin viety

urheiluharrastuksen pariin sillä ajatuksella, että urheilu opettaa lapselle terveitä elämäntapoja ja liikunnallisia arvoja sekä pitää lapsen pois kaduilta pahan teosta. Useimmat vanhemmista nostivat esiin edellä mainitut tekijät, mikä kuvastaa osaltaan vanhempien huolta nuorten tulevaisuudesta. Tämän Z-sukupolven (ks. Aarresola 2014) uhkina nähdään tietokoneet, älypuhelimet ja nuorten liikunnallinen passivoituminen, joiden rinnalle kaivataan kehittävää tekemistä. Urheilun kasvattaviin arvoihin uskotaan laajasti, ja näitä arvoja nuoren toivotaan omaksuvan harrastuksen parista. Urheilun katsotaan opettavan muun muassa monia tärkeitä työelämässä tarvittavia taitoja, sosiaalisia taitoja sekä epäonnistumisten käsittelyä. Työelämän taitojen korostuminen vastauksissa kuvastaa tämän päivän työelämän raadollisuutta. Työssä kohdataan vastoinkäymisiä ja ajankäytöllisiä haasteita, ja toisaalta yhdelle ihmiselle kasaantuu aiempaa enemmän työtehtäviä, jolloin jaksaminen on koetuksella. Vanhemmat toivovat urheiluharrastuksen valmistavan nuoria näiden haasteiden kohtaamiseen.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta nousi esiin myös vanhempien rooli lapsensa urheiluharrastuksessa, mikä on erittäin mielenkiintoinen ja vähän puhuttu aihe. Jokainen urheilevan nuoren vanhempi on varmasti kuullut fraasin kuljettamisesta, kustantamisesta ja kannustamisesta, mutta tämä rooli on annettu suoraan vanhemmille usein urheiluseuran suunnalta. Vanhemmilta harvoin kysytään, millaisia odotuksia tai toiveita heillä on harrastuksen tai seuran suhteen, vaan heidän toivotaan pysyttelevän taustalla maksajan ja kuljettajan roolissa. Nuoren intensiivinen urheiluharrastus vaikuttaa kuitenkin väistämättä myös vanhempiin, joista osa miettii hämmentyneinä paikkaansa urheilevan nuoren rinnalla. Vanhemmat eivät aina tiedä mitä heiltä odotetaan ja kuinka suhtautua esimerkiksi kun nuori on epäonnistunut kilpailuissa tai motivaatio on kadoksissa. Onko vanhemman tehtävä kannustaa nuorta kohti unelmaansa vai toimia eräänlaisena järjen äänenä ja muistuttaa, että elämässä on paljon muutakin kuin urheilu? Erityisesti vanhempia, joilla ei itsellään ole urheilutaustaa, voivat urheilun tavoitteellisuus ja vaatimukset yllättää. Urheilu voi tuoda mukanaan arkeen haasteita, joihin ei ole osattu ennalta varautua. Kun yhtäkkiä lapsen harrastukseen on sitouduttu niin ajallisesti kuin taloudellisestikin, voi vanhempien ja harrastuksen välille syntyä jännitteitä ja tilanteita, joissa vanhempi ei tiedä miten toimia. Osa vanhemmista kertoo kaipaavansa tukea urheiluseuralta tai valmentajalta niin nuoren urheilijaksi kasvattamisessa kuin omassa vanhemmuudessa ja siihen liittyvissä odotuksissa. Nämä vanhemmat ottaisivat mielellään tuen vastaan ja keskustelisivat

aiheesta, mutta tällä hetkellä tällaiset foorumit puuttuvat ja vanhemmat jäävät melko yksin asian kanssa.

Mitään varsinaista tulppaa vanhemmat eivät kuitenkaan näe seuran ja vanhempien välillä, sillä heidän mukaansa seuratoimintaan pääsevät mukaan kaikki halukkaat. Sitä kautta vanhemmilla on jonkinlaisia vaikutusmahdollisuuksia seuran sisällä. Sen sijaan vanhemmat, jotka eivät halua lähteä seura-aktiiveiksi, jäävät helposti kokonaan toiminnan ulkopuolelle. Tällöin on vaarana, että vanhemmat jäävät taka-alalle omaa lastansa koskevissa asioissa. Vaikka vanhemmat haluavat säilyttää harrastuksen nuoren omana toimintakenttänä, kaipaavat he silti tietoa mitä harjoituksissa tapahtuu ja millaisia suunnitelmia valmennusryhmässä on heidän lapsensa varalle. Useimmat vanhemmista kaipaavatkin tiiviimpää yhteydenpitoa kodin ja seuran tai valmentajan välille.

Lasten urheilusta keskusteltaessa nousee esiin aika ajoin yli-innokkaat vanhemmat, jotka elävät omaa unelmaansa lapsen urheiluharrastuksen kautta. Tässä tutkimuksessa vanhempien odotukset kilpailullisen menestymisen suhteen jäivät hyvin vähäisiksi. Osalla oli varovaisia odotuksia, joita ei kuitenkaan tuoda esiin nuoren kuullen. Toiset taas eivät tieneet, mitä heillä on lupa odottaa tai odotuksia ei ollut lainkaan. Vanhempien odotuksia kysyttäessä korostui ennen kaikkea urheilun kasvattava merkitys, ja menestys nähtiin siinä sivussa vain mukavana lisänä. Toki on muistettava, että moni voi miettiä onko heillä lupa odottaa harrastukselta jotain tai onko suotavaa sanoa näitä odotuksia ääneen. Palloliiton teettämässä tutkimuksessa näiden vanhempien osuus, jotka haaveilivat lapsensa pelaavan ammattilaisena, oli vajaat neljä prosenttia (Kylmänen 2014). Tämä kuvastaa sitä, että Suomestakin löytyy vanhempia, joilla on korkeita odotuksia. Sinänsä vanhempien odotuksissa ei ole mitään väärää, mutta lapselle ei pitäisi omilla odotuksilla asettaa paineita.

Urheilupiireissä on viime aikoina puhuttu paljon urheilijan polusta ja nuoren urheilijaksi kasvusta. Urheilijan polulla kodin, koulun ja urheiluseuran nähdään muodostavan tiiviin kolmikron urheilijan kasvun tukijoina (Aarresola & Mononen 2014, 7). Vanhemmat nähdään keskeisimpänä tukijoukkona, joten halusin kysyä vanhemmilta itseltään, kuinka he näkevät oman roolinsa urheilijan kasvattajina ja tukijoina. Useimpien vanhempien mielestä urheilullinen elämäntapa muotoutuu pitkälti kotona. Perusasioiden tulee olla kotona kunnossa, jotta harjoituksissa voidaan keskittyä itse lajiharjoitteluun.

Suoraan harrastukseen liittyvät asiat opitaan seuroissa, ja näihin vanhemmat eivät ole kovin halukkaita edes puuttumaan. Sen sijaan esimerkiksi ravinnosta ja unesta vanhemmat toivovat valmentajien keskustelevan urheilijoiden kanssa, sillä nuoren on helpompi omaksua asiat kun sen kertoo joku muu kuin oma äiti tai isä. Kodin tehtäväksi jää kuitenkin näiden asioiden toteutuksesta huolehtiminen. Osa vanhemmista koki urheilijaksi kasvattamisen kodin sijaan puhtaaksi seuran asiana. He katsoivat, ettei heillä ole oman urheilutaustan puutteen vuoksi työkaluja kasvattaa nuorta urheilijaa muutoin kuin perusarjen osalta ja huolehtia esimerkiksi riittävästä unen määrästä.

Vanhempien kasvatusvastuuta ja vanhemmuutta on arvosteltu viime vuosina monella eri taholla. Vanhempia moititaan muun muassa auktoriteetin puutteesta ja kasvatusotteen lipsumisesta. Lapsen kasvatusvastuun katsotaan nykyään jakautuvan eri institutionaalisten kasvattajien välille, ja vanhemmat eivät enää koe olevansa vastuussa lapsen kasvatuksesta kaikilla osa-alueilla. (ks. Alasuutari 2003; Korhonen 1999; Lämsä 2014.) Tässä tutkimuksessa vanhemmat kuitenkin korostivat kodin ensisijaista roolia kasvattajana ja kovin suurta kasvatusvastuuta he eivät siirtäisi koulun ja harrastusten vastuulle. Koti nähdään perusturvana ja merkittävimpana kasvattajana, jonka kasvatusta koulu ja harrastus tukevat. Koulun rooli nähdään kuitenkin enemmän opettamisessa, mutta urheilun katsotaan kasvattavan moniin ominaisuuksiin, joihin kotona ei suoraan kasvateta. Kasvatuksen suhteen vanhemmat tuntuivat olevansa sinut, ja paljon puhuttua epävarmuutta ei kasvattajina koettu. Sen sijaan urheilu odotuksineen ja kasvatusvaatimuksineen herätti osassa vanhemmissa epävarmuutta ja hämmennystä. Lapsen urheiluharrastus voikin viedä vanhemmat vieraille maaperälle, jos heillä itsellään ei ole omaa urheilutaustaa.

Lämsän (2009) hahmotelma kolmesta erilaisesta vanhemman roolista urheiluseurassa istuu tähän tutkimukseen hyvin. Vanhemmat kokivat tukevansa lasta olemalla ennen kaikkea harrastuksen mahdollistajia kuljettajina, kustantajina ja käytännön organisoojina. Toiseksi vanhempien puheesta voidaan havaita myös tulkitsijan rooli, kun vanhemmat auttavat tulkitsemaan urheilukokemuksia. Monet vanhemmat kertoivat keskustelevansa nuoren kanssa harrastuksesta, ja toisaalta kannustavansa niin voittojen kuin häviöidenkin kohdalla. Kolmantena Lämsä mainitsee vanhemmat roolimalleina, kun he tarjoavat mallia oikeasta käyttäytymisestä esimerkiksi juuri voiton ja häviön hetkellä. (Lämsä 2009, 32.) Tässä vanhemmat eivät suoranaisesti maininneet toimivansa roolimalleina, mutta korostivat kasvatuksen lähtevän kotoa.

Lapsen urheiluharrastus näkyy perheen arjessa luonnollisesti monella tapaa. Erityisesti juuri nuoruusvaiheessa harrastamisen vaativuuden lisääntyessä harrastuksesta tulee helposti koko perhettä yhdistävä tai kuluttava projekti (Aarresola 2014, 69). Suurimpana haasteena arjessa vanhemmat näkivät ajankäytön, sillä pitkien välimatkojen takia harjoituksiin kulkeminen jäi monessa perheessä vanhempien varaan. Osalla oli harjoituksiin kuljettamisia parhaimmillaan useita kertoja päivässä, jolloin omasta vapaa-ajasta jouduttiin tinkimään. Vastaukset vanhempien vapaa-ajan suhteen kuitenkin jakaantuivat, sillä osa vanhemmista katsoi vapaa-aikaa olevan riittävästi, kun taas osa koki lapsen harrastuksen vievän kaiken ajan. Harrastus vaikuttaakin vahvasti myös muuhun perheeseen. Vanhemmat mainitsivat esimerkiksi urheiluharrastuksen herättävän toisissa lapsissa mustasukkaisuutta. Lisäksi lomista ja omista harrastuksista on jouduttu tinkimään. Tämä tutkimustulos kuvastaa hyvin näitä jännitteisiä näkemyksiä, joita ilmeni urheiluharrastuksen ja vanhemmuuden välillä. Vaikka lapsen urheiluharrastus on ollut myös vanhempien valinta, ei kaikkiin haasteisiin ollut osattu ennalta varautua, ja esimerkiksi omista menoista ja vapaa-ajasta luopuminen on ollut osalle oppimisen paikka. Näistä huolimatta jokainen vanhemmista korosti haluavansa tukea lapsensa harrastusta kaikin tavoin.

Tutkimuksen tuloksista nousi hyvin esiin myös viime vuosina paljon puhuttaneet harrastusten jatkuvasti kasvavat kustannukset. Jokainen vanhemmista kertoi harrastuksella olevan erittäin suuri taloudellinen merkitys. Lajien välillä on kuitenkin suuria eroja kustannuksissa, kuten Puronahon (2006, 2014) tutkimuksetkin osoittavat. Halvimmissa lajeissa selvittiin muutamalla satasella, kun taas suurimmassa osassa lajeista kustannukset kohosivat vuositasolla tuhansiin euroihin. Kalleimmasta päästä tässä tutkimuksessa olivat jäälahit sekä voimistelu, kun taas edullisimpia olivat paini, suunnistus ja lentopallo. Kustannusten suuruuteen ovat vaikuttaneet merkittävästi tilavuokrat, toiminnan ammattimaisuus, kilpailu- ja leirimatkojen määrä sekä tarvittavat varusteet. Eräällä perheellä, jolla kaikki lapset olivat mukana kilpaurheilun parissa, nousivat kustannukset yli 15 000 euroon vuositasolla. Tällöin voidaan jo puhua erittäin merkittävästä summasta. Kaikki eivät korkeita kustannuksia kuitenkaan pelkäästään kritisoineet, vaan ammattimaisesta toiminnasta oltiin myös valmiita maksamaan suurempaa hintaa.

Taloudellisista kustannuksista puhuttaessa kyse ei ole kuitenkaan pelkäästään lapsen oikeudesta harrastaa haluamaansa lajia. Kohonneet kustannukset nostavat esiin myös

kansanterveydellisen näkökulman. Liikunnalla on merkittävä rooli lasten ja nuorten terveyden edistämässä sekä kasvun tukemisessa. Harrastusmahdollisuuksien kaventuminen heikentää erityisesti köyhien lasten liikuntamahdollisuuksia ja samalla heidän terveyttään. On arvioitu, että kustannukset yhden syrjäytyneen nuoren elinkaaren osalta voivat nousta jopa miljoonaan euroon. Nuorten syrjäytyminen aiheuttaa tätä kautta yhteiskunnalle mittavia kustannuksia. Kolmantena seikkana on nostettu esille lajien tulevaisuus. Jos perheillä ei ole varaa laittaa lapsiaan haluamiinsa harrastuksiin niiden kalleuden vuoksi, voivat vaikutukset alkaa näkyä tietyissä lajeissa ja seuroissa harrastajamäärien vähenemisenä. (Koivisto 2005, 17–20.) Erityisesti jäälajeissa kustannukset ovat sillä tasolla, että pienituloisilla perheillä on jo nyt vaikeuksia laittaa lastansa näihin lajeihin tai harrastus on jouduttu jättämään kesken kustannusten kasvaessa.

Urheiluluokkatoiminnan suhteen vanhemmat olivat erittäin tyytyväisiä ja kokivat odotustensa täyttyneen tai jopa ylittyneen. Urheiluluokka on monen nuoren kohdalla helpottanut urheilun ja koulun yhdistämistä ja tuonut siihen joustavuutta. Harjoituksiin ja kilpailumatkoille on lupa lähteä aiemmin, mutta koulua ei kuitenkaan käydä urheilun ehdoilla. Vanhemmat näkivät urheiluluokkien etuna myös monipuolisen liikunnan, joka tukee muuta harjoittelua. Urheiluluokille on myös kerääntynyt samanhenkisiä ihmisiä, mikä on erittäin tärkeä tuki nuorelle urheilijalle murrosiässä. Nuoruvaiheessa kaverit nousevat elämässä yhä tärkeämmiksi ja kaverit myös ohjaavat nuoria valinnoissaan. Urheiluluokalla nuoret ovat ikään kuin samassa tilanteessa, kun jokaisella harjoitukset täyttävät kalenteria ja perjantai-iltaisina ei ole aikaa lähteä kaupungille kuljeksimaan. Jos nuori on ainut urheilija luokallaan, voi hän kokea itsensä ulkopuoliseksi, kun hänellä on hyvin erilainen elämäntapa kuin luokkatovereilla.

Urheiluluokkien osalta mielenkiintoinen esiin noussut asia oli vanhempien huoli yläkoulun jälkeisistä opinnoista. Huoli nousi esiin heidän osaltaan, joiden lapsi on yläkoulun jälkeen suuntaamassa ammattikouluun. Urheiluluokion tarjoamat mahdollisuudet tunnustettiin, mutta ammattikoulutoiminnassa nähtiin monia haasteita. Siellä urheilun ja koulun yhdistäminen nähtiin jäävän pitkälti urheilijan omille hartioille, sillä mitään valmista polkua ei lukion tapaan ole luotuna. Urheilija joutuu näin tasapainoilemaan urheilun ja koulun suorittamisen välillä, mikä varmasti heijastuu väistämättä niin koulussa kuin urheilussa suoriutumiseen. Tältä osin kritisoitiin myös urheilijan polkua, jonka ongelmana nähtiin paikoin liian suuret harppaukset. Ongelmat

nähtiin erityisesti valintavaiheessa, jolloin opintojen ja urheilun yhdistäminen nousevat aiempaa suurempaan rooliin (Valo ry 2015c). Vanhemmat katsovat, että toisen asteen koulutukseen siirtyessään nuori ei ole vielä valmis taistelemaan omista oikeuksistaan. Jotta nuori voisi yhä tähdätä urheilu-uralle, tulisi urheilu pystyä sovittamaan koulunkäynnin oheen. Lisäämällä ja kehittämällä urheiluakatemioiden toimintaa ympäri Suomea erityisesti ammattikoulujen osalta, voidaan parantaa urheilijoiden mahdollisuuksia hankkia koulutus urheilun ohella. Pelkästään jo aamuharjoittelun mahdollistaminen ja koulun joustava suorittaminen esimerkiksi kokeiden suhteen auttaisi varmasti jo montaa urheilijaa. Samalla on mahdollista pienentää näitä suureksi koettuja harppauksia urheilijanpolulla.

Otsikko ”mä en tiedä mitä multa odotetaan” kuvaa mielestäni hyvin tutkimuksen keskeisintä tulosta. Kaiken kaikkiaan tutkimuksen tuloksien perusteella on aiheellista miettiä, kuinka vanhemmat huomioidaan urheilijan tukijoukkoina ja kuinka urheilutoiminnan ja vanhempien välistä kuilua saataisiin kavennettua. Urheilutoiminnassa ei voida unohtaa sitä tosiasiaa, että perhe on urheilijan keskeisin tukijoukko. Intensiivinen kilpaurheilu vaatii koko perheen sitoutumista, jolloin koti ei voi olla irrallinen saareke urheiluseurasta. Osalle vanhemmista nuoren urheilijaksi kasvattaminen on hyvin luonnollinen osa vanhemmuutta, mutta kuten tutkimuksen tulokset osoittavat, näin ei ollut kuitenkaan kaikkien vanhempien kohdalla. Erityisesti vanhemmat, joilla itsellään ei ollut urheiluun tarttumapintaa, kokivat epävarmuutta ja neuvottomuutta urheilevan nuoren kasvatuksessa sekä omien odotustensa suhteen. Onkin muistettava, ettei kaikilla ole näkemystä ja kokemusta urheilumaailmasta, ja se voi vaikeuttaa urheiluun suhtautumista.

Koska urheiluseurat ovat monessa tapauksessa lähimmässä vuorovaikutuksessa koteihin, kohdistuvatkin katseet ratkaisuja haettaessa erityisesti seurojen suuntaan. Seurojen on helpointa tavoittaa vanhemmat esimerkiksi erilaisten vanhempainiltojen tai koulutusten kautta sekä yksinkertaisesti tiedottamalla. Kuitenkin ensimmäisenä askeleena seurojen tulisi kysyä vanhemmilta itseltään, mitä he odottavat ja toivovat seuralta. Kuten osa vanhemmista kertoi, kaipaisivat he jonkinlaisia foorumeja, joista he voisivat saada tukea toisilta samojen ongelmien kanssa kamppailevilta. Kysyntää tällaiselle tuelle vaikuttaisi tutkimuksen mukaan olevan. Kun tähän asti vanhemmat ovat saaneet monessa seurassa lähinnä ohjeet ”kuljeta, kustanna, kannusta”, olisi varmasti seuroissa aika siirtyä keskustelempaan kulttuuriin. Aivan kuten on siirrytty lasten

kasvatuksessakin. Kun osa vanhemmista ei osaa suhtautua lapsensa harrastukseen eivätkä nämä vanhemmat tiedä, millaisia odotuksia heihin kohdistuu seurojen suunnalta, tulisi seurojen pyrkiä tunnistamaan nämä odotukset ja kertoa ne eteenpäin vanhemmille. Kouluttamalla vanhempia seurat voivat myös edistää vanhempien taitoa kasvattaa nuorta urheilijaa. On kuitenkin hyvä muistaa, etteivät kaikki tarvitse tai halua tukea, joten edellä mainittujen toimintatapojen tulisi pohjautua vapaaehtoisuuteen.

Sen sijaan urheilevan nuoren perheen arkeen kohdistuviin haasteisiin voidaan varmasti helpoiten puuttua kohtuullistamalla harrastuskustannuksia. Puronahon (2006; 2014) tutkimuksista nousee hyvin esiin keskeisimmät kustannusten aiheuttajat, mutta näihin kustannustalkoisiin on seurojen lisäksi osallistuttava myös valtion ja kunnan tasolla sekä lajiliitoissa. Esimerkiksi kunnat voivat vaikuttaa kustannuksiin liikuntapaikkojen hinnoittelun kautta. Lajiliitot puolestaan voivat vaikuttaa siihen, millaisia kilpailumatkoja urheilijoille tulee ja millaisilla välineillä kilpaillaan. Ei voida myöskään unohtaa vanhempien merkitystä, sillä kuitenkin kotitaloudet viime kädessä rahoittavat pitkälti koko urheilutoimintaa. Vanhemmilla on iso vaikutus siihen, että tarvitseeko lapsella olla parhaimmat välineet, ja pitääkö ulkomaanleirejä ja pelimatkoja tehdä jo alakouluikäisenä. Kuten jo aiemmin todettiin, on kustannusten nousulla vaikutuksia taloudelliseen tasa-arvoon ja kansantalouteen. Jossain vaiheessa vaikutukset yltyvät myös seuratoimintaan asti entistä selvempinä, kun vanhempien tulotaso alkaa määritellä lasten lajivalintoja. Sitä, olisiko tällä vaikutusta esimerkiksi lajien kansainväliseen menestymiseen, voidaan vain arvailla.

Useamman vanhemman puheesta nousi esiin sitaatti ”mä koen et se antaa enemmän kuin ottaa”, mikä tiivistää saatuja tuloksia hyvin. Vaikka lapsen urheiluharrastus sitoo koko perhettä, erityisesti vanhempia, ja tuo monessa perheessä mukanaan haasteita ja jännitteitä, koetaan urheiluharrastus uhrausten arvoisena. Urheilu nähdään hyvänä harrastuksena, jossa lapsen on hyvä kasvaa ja kehittyä. Harrastus nähdään ikään kuin satsauksena lapsen tulevaisuuteen.

7.2 Tutkimuksen luotettavuudesta

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija on toisella tapaa keskeisessä asemassa kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Tutkijalta vaaditaan laadullisessa tutkimuksessa

tutkimuksellista mielikuvitusta, mikä toisaalta myös tuo tietynlaista vapautta ja joustavuutta tutkimuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Oleellisinta on tutkijan tekemien ratkaisujen raportointi lukijalle, jotta tutkimusta voidaan ylipäättään arvioida. (Eskola & Suoranta 1998, 20.) Näistä tutkijan tekemistä ratkaisuista on raportoitu työn eri vaiheissa. Tässä luvussa ei ole tarkoitus nostaa enää esiin niinkään tehtyjä ratkaisuja vaan arvioida itse tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään yleensä käsitteiden validiteetti ja reliabiliteetti avulla. Laadullisessa tutkimuksessa näiden käsitteiden käyttökelpoisuutta on kritisoitu usein ja ehdotettu jopa niiden hylkäämistä laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 136–137.) Näin toimittaessa on kuitenkin yhä pyrittävä siihen, että tutkimus paljastaa tutkittavien käsityksiä niin hyvin kuin mahdollista. Samalla on muistettava tutkijan rooli, sillä tutkija vaikuttaa saatavaan tietoon niin aineistonkeruuvaiheessa kuin myös analysointia tehdessä. Lopulta kyse on kuitenkin tutkijan tulkinnoista, jonka vuoksi tutkimuksen vaiheiden avaaminen lukijalle on keskeistä luotettavuuden kannalta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 189.)

Haastatteluihin perustuvassa tutkimuksissa aineiston kerääminen ja sen käsittely vaikuttavat oleellisesti tutkimuksen luotettavuuteen. Itse aineiston kerääminen ja haastateltavien valinta kuvattiin tarkemmin jo luvussa 5.4.1, mutta käsittelen aihetta tässä vielä lyhyesti luotettavuuden kannalta. Tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa on syytä huomioida erityisesti haastattelijan rooli sekä vastaajien asenteet. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 49) mukaan haastateltavan vastaus heijastaa aina myös haastattelijan läsnäoloa ja hänen tapaansa kysyä asioita. Tässä tapauksessa luotettavuuteen on voinut vaikuttaa esimerkiksi haastattelijan kokemattomuus, jonka vaikutusta on pyritty vähentämään haastatteluiden hyvällä suunnittelulla. Toisaalta voidaan myös pohtia, ovatko haastateltavat antaneet rehellisiä vastauksia vai kenties sellaisia, joiden he olettavat olevan hyväksytyjä ja toivottuja. Vastausten rehellisyyttä ei tässä tapauksessa ole kuitenkaan syytä kyseenalaistaa, sillä haastateltavat osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti ja nimenomaan siitä syystä, että halusivat vanhempien äänen kuuluviin.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on huomioitava myös aineiston riittävyys. Kvalitatiivisessa aineistossa ei ole olemassa mitään ennalta määrättyä kokoa riittävästä aineistosta, vaan aineiston riittävyys on arvioitava tapauskohtaisesti. Yleisohjeena pikemminkin annetaan, että määrä ei korvaa laatua. (Eskola & Suoranta 1998, 216.)

Tässä tutkimuksessa aineiston riittävyyden arvioinnissa on hyödynnetty saturaatiota eli aineiston kylläntymistä. Tällä tarkoitetaan sitä, että aineistoa on riittävästi, kun uudet tapaukset eivät anna enää mitään uutta tietoa tutkimusongelman kannalta (Eskola & Suoranta 1998, 62). Kahdeksan haastattelua oli mielestäni tähän tutkimukseen hyvä määrä, sillä jo muutamassa viimeisessä haastattelussa aineisto alkoi toistaa itseään monelta osin.

Toisinaan laadullisessa tutkimuksessa ongelmallisen tilanteen voi aiheuttaa liian henkilökohtainen aihe, jolloin tulkintaa voivat ohjata omat ennakkokäsitykset. Tässä tapauksessa olen mielestäni pystynyt tarkastelemaan aihetta hyvinkin objektiivisesti, sillä en itse varsinaisesti omaa kokemusta esimerkiksi vanhemmuudesta tai urheiluluokkatoiminnasta. Urheiluseuratoiminnassa olen toki ollut pitkään mukana ja kohdannut siellä paljon urheilevien lasten ja nuorten vanhempia. Tämän ja omien vanhempien seuraamisen myötä on muodostunut luonnollisesti jonkinlainen ennakkokäsitys vanhemman roolista urheilevan nuoren taustajoukoissa. Suhtauduin vanhempien kokemusten selvittämiseen kuitenkin erityisellä mielenkiinnolla, sillä tiedän heidän näkemysten jäävän helposti varjoon urheiluseuroissa ja toisaalta en itsekään pysty kuin arvelemaan, mitä vanhemmat urheilulta ja seuroilta odottavat. Tutkimuksen tekeminen onkin muuttanut jollakin tapaa myös omaa ajattelua vanhempien suhteen. Tiedetyt ennakkokäsitykset ovat muuttuneet ja jopa hieman yllätyin siitä, kuinka tärkeää esimerkiksi seuran tuki vanhemmille voi olla.

On kuitenkin muistettava, että vaikka tutkimuksen luotettavuutta voidaan pitää korkeana, ei tuloksia voida koskaan pitää lopullisina totuuksina. Tieteellisillä tutkimuksilla mahdollistetaan näiden lopullisten totuuksien lähestyminen, sillä vähitellen tutkimuksissa tehdyt virheet voidaan aina eliminoida. (Uusitalo 2001, 27). Laadullisen tutkimuksen ensisijaisena tarkoituksena on pyrkiä kuvaamaan tutkittavaa ilmiötä, ja tässä tapauksessa kerätty aineisto kuvaa mielestäni urheilevan nuoren vanhemmuutta hyvin.

7.3 Jatkotutkimusehdotukset

Urheilevan nuoren vanhemmuutta on tutkittu Suomessa vasta vähän, joten aihe tarjoaa useita mahdollisuuksia jatkotutkimuksiin. Tässä tutkimuksessa vanhemmat valittiin Jyväskylän alueelta ja rajaus tehtiin yläkouluikäisten urheiluluokkalaisten vanhempiin. Jotta vanhempien ja urheilutoiminnan välisistä suhteista saataisiin enemmän informaatiota, olisi tärkeä kuulla suuremman joukon näkemyksiä ja kokemuksia. Tällainen olisi mahdollista vaihtamalla tutkimusmenetelmä kvalitatiivisesta kvantitatiiviseen, ja keräämällä aineisto esimerkiksi kyselylomakkeella. Tutkimus voitaisiin myös laajentaa yltämään eri-ikäisten lasten vanhempiin, sillä todennäköisesti vanhempien odotukset ja näkemykset muuttuvat jollain tapaan lapsen kasvaessa ja harrastuksen edetessä.

Tutkimuksesta nousi esiin urheilun monet vaikutukset perheen arkeen. Näihin vaikutuksiin olisi kiinnostava pureutua ihan omana tutkimusaiheena, sillä harrastus tuo mukanaan hyvin erilaisia ulottuvuuksia perheiden arkeen. Toisille vanhemmille lapsen harrastus voi olla taakka, kun taas toiset kokevat sen tärkeäksi ja merkitykselliseksi osaksi elämäänsä. Yksi mahdollisuus arjen tarkastelussa voisi olla päiväkirjojen pitäminen, jolloin vanhemmat kirjaisivat ylös tuntemuksiaan, arjen haasteita ja vaikka kodin ja harrastuksen välillä kuljettuja kilometrejä. Myös harrastuksen taloudellisiin vaikutuksiin olisi tärkeä syventyä, sillä kustannusten kasvulla on kiistatta tulevaisuudessa entistä suurempi yhteiskunnallinen merkitys. Kaikilla ei ole varaa harrastaa ja toisaalta kustannukset myös eriarvoistavat perheitä.

Tässä tutkimuksessa oli haastateltu sekä äitejä että isiä. Tutkimuksen puitteissa ei ollut mahdollista suorittaa vertailua äitien ja isien vastauksien suhteen, mutta oletettavasti vanhemman sukupuoli voi myös vaikuttaa urheilutoimintaan kohdistuviin odotuksiin sekä kokemuksiin. Aihe avaakin mahdollisuuden tarkastella aihetta myös äitiyden ja isyyden kautta. Vertailuasetelma olisi mahdollista saada myös yksilö- ja joukkuelajien tarkastelun välille, sillä tämän tutkimuksen perusteella oli niissä havaittavissa eroja niin vanhempien odotuksissa, urheilun kasvattavissa ominaisuuksissa kuin vanhempien osallistumisessa seuratoimintaan.

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Siimes, M.A. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.
- Aapola, S. 1999. Murrosikä ja sukupuoli. Julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 763.
- Aapola, S. & Kaarninen, M. 2003. Näkökulmia suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiaan. Teoksessa S. Aapola & M. Kaarninen (toim.) Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 909, 7–31.
- Aarresola, O. 2014. Ne nykyajan nuoret! Teoksessa K. Mononen, O. Aarresola, P. Sarkkinen, J. Finni, S. Kalaja, A. Härkönen & M. Pirttimäki (toim.) Tavoitteena nuoren urheilijan hyvä päivä. Urheilijan polun valintavaiheen asiantuntijatyö 2014. KIHUn julkaisusarja nro 46, 96–100.
- Aarresola, O. & Konttinen, N. 2012. Vanhemmat moni-ilmeinen vaikuttaja kilpaurheiluun sosiaalistumisessa. Liikunta & Tiede 49 (6), 29–35.
- Aarresola, O. & Mononen, K. 2014. Kasva urheilijaksi Jyväskylässä -hankkeen prosessiarviointi lukuvuodelta 2013–2014. Kihun julkaisusarja nro 48. Viitattu 16.2.2015.
http://www.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2014_aar_kasva_urhe_sel27_81851.pdf
- Aira, T., Kannas, L., Tynjälä, J., Villberg, J. & Kokko, S. 2013 Liikunta-aktiivisuuden väheneminen murrosiässä. Teoksessa Valtion liikuntaneuvosto. Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Helsinki: Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:3, 11–30. Viitattu 2.3.2015.
<http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/252/murrosika.pdf>
- Alanen, L. 1994. Perhelapsuus ja lasten perheys - 'perhe' lasten näkökulmasta. Teoksessa J. Antikainen, M.-L. Haataja & M. Korhonen (toim.) Näkökulmia perheeseen. Stakes, raportteja 136, 15–37.
- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

- Alatalo, A. 2013. Vanhemmuus. Lapsen harrastus - vanhemman päätös? Yle 18.4.2013. Viitattu 9.4.2015.
<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/04/18/lapsen-harrastus-vanhemman-paatos>
- Anttila, E. 2011. Kodin ja koulun kasvattaja- ja opettajaidentiteetit sekä yhteistyö mediateksteissä. Aalto-yliopisto. Johtamisen ja kansainvälisen liiketoiminnan laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 28.4.2015.
http://epub.lib.aalto.fi/en/ethesis/pdf/12676/hse_ethesis_12676.pdf
- Eskola, J. & Melin, H. 1999. Urheiluvien lasten vanhempien monet roolit. Teoksessa R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta. Tampere: Tampereen yliopiston julkaisujen myynti, 86–102.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Forsberg, H. 2003. Johdanto: Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 7–15.
- Haapala, P. 2003. Nuoriso numeroina. Teoksessa S. Aapola & M. Kaarninen (toim.) Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 909, 66–85.
- Harinen, P., Itkonen, H. & Rautopuro, J. 2006. Asfalttiprinssit - tutkimus skeittareista. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 159.
- Hasanen, E. 2013. Me ei välttämättä edes saatais olla siellä. Teoksessa P. Harinen & A. Rannikko (toim.) Tässä seison enkä muuta voi? Nuorisotutkijoiden ajatuksia nuorten liikunnasta ja sen kipupisteistä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 65, 39–42. Viitattu 2.3.2015.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/liikuntapamfletti2013.pdf>
- Heikkala, J. 2000. Liikunnan järjestökentän muutokset ja toimintaympäristö. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala, K. Ilmanen & P. Koski (toim.) Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152, 119–134.
- Heiskanen, I. & Mitchell, R. 1985. Lättähatuista punkkareihin. Suomalaisen valtakulttuurin ja nuorisokulttuurien kohtaamisen kolme vuosikymmentä. Helsinki: Otava.

- Hirsjärvi, S. 1995. Kasvatusta koskevia peruskäsitteitä. Teoksessa S. Hirsjärvi & J. Huttunen Johdatus kasvatustieteeseen. Juva: WSOY, 31–44.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1995. Kasvuympäristöt ja suomalainen kasvatus- ja koulutusjärjestelmä. Teoksessa S. Hirsjärvi & J. Huttunen Johdatus kasvatustieteeseen. Juva: WSOY, 18–30.
- Hirsjärvi, S. & Laurinen, L. 2004. Lempeästi mutta lujasti. Suomalaisia sanontoja ja arkiuskomuksia kasvatuksesta. Juva: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara Paula. 2008. Tutki ja kirjoita. 13.–14., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hoikkala, T. 1993. Katoaako kasvatusta, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit. Helsinki: Gaudeamus.
- Honkonen, R. 1999. Joukkueurheilun nuorisotoiminnan myytit ja todellisuus. Teoksessa R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta. Tampere: Tampereen yliopiston julkaisujen myynti, 17–35.
- Honkonen, R. & Suoranta, J. 1999. Junioriurheilun monet totuudet. Teoksessa R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta. Tampere: Tampereen yliopiston julkaisujen myynti, 7–16.
- Hurme, H. 2008. Perhe kehityksen kontekstina. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. 8. painos. Helsinki: WSOY, 139–156.
- Huttunen, J. 1995. Kasvattajana toimiminen. Teoksessa S. Hirsjärvi & J. Huttunen Johdatus kasvatustieteeseen. Juva: WSOY, 45–62.
- Häggmann, K. 1994. Perheen vuosisata. Perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura, historiallisia tutkimuksia 179.
- Härkönen, A. 2009. Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen organisointi Suomessa. Teoksessa H. Hakkarainen (toim.), T. Jaakkola, S. Kalaja, J. Lämsä, A. Nikander & J. Riski. Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. Lahti: VK-kustannus Oy, 43–53.

- Itkonen, H. 1990. Lapsi nykypäivän Suomessa. Teoksessa J. Westergård & H. Itkonen (toim.) Lapsi ja nuori urheiluseurassa – virikkeitä ohjaajille ja valmentajille. Työväen Urheiluliitto, 11–18.
- Itkonen, H. 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Gaudeamus.
- Itkonen, H. 2000. Kansalaistoiminnan suuri linja. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala, K. Ilmanen & P. Koski (toim.) Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152, 11–25.
- Itkonen, H. 2003. Nuorisourheilun muuttuvat käytännöt, tavoitteet ja merkitykset. Teoksessa S. Aapola & M. Kaarninen (toim.) Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 909, 326–343.
- Itkonen, H. 2012. Nuorten liikkumisen muuttuvat muodot, tilat ja tavoitteet. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) Liikunnan areenat. Yhteiskunnallisia kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos, 157–174.
- Itkonen, H. 2013. Nuorisokulttuuri ajassa, tilassa ja liikkeessä. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 74–95.
- Itkonen, H. & Nevala, A. 1991. Eriytyvä urheiluseura - paluu monimuotoisuuteen. Teoksessa H. Itkonen & A. Nevala (toim.) Liikunnan vuoksi. Näkökulmia liikuntakulttuurin muutokseen. Kannus: Koivu ja tähti Oy, 15–23.
- Jallinoja, R. 1985. Johdatus perhesosiologiaan. Porvoo: WSOY.
- Jallinoja, R., Hurme, H. & Jokinen, K. 2014. Johdanto. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.) Perhetutkimuksen suuntauksia. Helsinki: Gaudeamus, 7–17.
- Jyväskylän kaupunki 2015. Urheiluluokat. Viitattu 15.5.2015.
<http://www.jyvaskyla.fi/opetus/perusopetus/urheiluluokat>.
- Järvinen, K. & Kolbe, L. Johdanto. Murros mahdollisuutena. Teoksessa L. Kolbe & K. Järvinen (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö, 7–31.
- Kalaja, S. 2014. Peruskoulut. Teoksessa K. Mononen, O. Aarresola, P. Sarkkinen, J. Finni, S. Kalaja, A. Härkönen & M. Pirttimäki (toim.) Tavoitteena nuoren urheilijan hyvä päivä. Urheilijan polun valintavaiheen asiantuntijatyö 2014. KIHUn julkaisusarja nro 46, 84–86.

- Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010. Lapset ja nuoret. Helsinki: SLU:n julkaisusarja 7/2010. Viitattu 4.3.2015. <http://www.sport.fi>.
- KIHU 2013. Arviointisuunnitelma. Kasva Urheilijaksi Jyväskylässä -hanke. Julkaisematon teos.
- Koivisto, N. (toim.) (2005). Näköaloja laaja-alaisiin tasa-arvokysymyksiin. Kaikkien tasavertainen oikeus liikuntaan ja urheiluun. SLU -julkaisusarja 5/2005. Helsinki. Viitattu 31.3.2010.
http://slu-fi-bin.directo.fi/@Bin/3dc4f994df1a34c2fdcff64738f33fe5/1271154270/application/pdf/120785/slu_laaja_tasa_arvokatsaus_0505.pdf
- Kokko, S. 2012. Urheilullinen elämäntapa ja -rytmi. Teoksessa J. Finni, O. Aarresola, T. Jaakkola, S. Kalaja, N. Konttinen, S. Kokko & T. Sipari. Asiantuntijatyö urheilijan polun lapsuusvaiheen määrittelemiseksi tutkimustiedon pohjalta. Kihun julkaisusarja nro 45, 34–36.
- Kokkonen, J. 2013. Liikuntaa hyvinvointivaltiossa. Suomalaisen liikuntakulttuurin lähihistoria. Keuruu: Suomen Urheilumuseosäätiön tutkimuksia n:o 2.
- Kolbe, L. 2002. Suomalainen ja eurooppalainen koti. Teoksessa L. Kolbe & K. Järvinen (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö, 213–249
- Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 39.
- Korhonen, M. 2002. Aina oli joku kotona. Teoksessa L. Kolbe & K. Järvinen. Onko ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi, 53–74.
- Korhonen, M. 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A.-R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 51–69.
- Koski, P. 2000. Liikunnan kansalaistoiminta kulttuurina - toiminnan merkityksellisyys ja merkitysrakenteet. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala, K. Ilmanen & P. Koski (toim.) Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152, 135–154.
- Koski, P. 2013. Liikunta- ja urheiluseuroja koskeva tietopohja ja sen kehittäminen. Teoksessa Valtion liikuntaneuvosto. Liikunnan kansalaistoiminnan tietopohja. Helsinki: Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:6, 18–38. Viitattu 11.3.2015.
http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/278/kansalaistoiminta_tietopohja.pdf

- Kuisma, J. 1999. Juniorikiekkoilu kasvun kenttänä. Teoksessa R. Honkonen & J. Suoranta (toim.) Höntsyä vai tehovalmennusta? Kirjoituksia joukkueurheilun junioritoiminnasta. Tampere: Tampereen yliopiston julkaisujen myynti, 103–130.
- Kuninkaanniemi, H. & Ronkainen, J. 2013. Liikkuvan nuoren valinta. Teoksessa P. Harinen & A. Rannikko (toim.) Tässä seison enkä muuta voi? Nuorisotutkijoiden ajatuksia nuorten liikunnasta ja sen kipupisteistä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 65, 43–46. Viitattu 2.3.2015.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/liikuntapamfletti2013.pdf>
- Kylmänen, E. 2014. Treeneissä pitää tulla hiki. Palloliitto kysyi, mitä vanhemmat toivovat lasten jalkapalloharrastukselta. Helsingin Sanomat 22.1.2014. Viitattu 17.3.2015.
<http://www.hs.fi/urheilu/a1390289036938?jako=8ba0fa287d298381456e0d1250459725&ref=email-share>
- Laakso, L. 1994. Kyllä kenttä kasvattaa... mutta liian moni haluaa olla Teemun isä. Liikunta & Tiede 30 (1), 18–21.
- Lapseni urheilee 2015. Ilo irti urheiluharrastuksesta. Viitattu 16.3.2015.
<http://www.sport.fi/lasten-ja-nuorten-urheilu/kasvata-urheilijaksi/lapseni-urheilee>
- Liikanen, V. & Rannikko, A. 2013. Nuorten vaihtoehtoliikunnan viehäytys. Teoksessa P. Harinen & A. Rannikko (toim.) Tässä seison enkä muuta voi? Nuorisotutkijoiden ajatuksia nuorten liikunnasta ja sen kipupisteistä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 65, 47–52. Viitattu 2.3.2015.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/liikuntapamfletti2013.pdf>
- Liikanen, V. & Rannikko, A. 2015. Vaihtoehtolajit nuorten liikunnallisena elämäntapana. Liikunta & Tiede 52 (1), 47–54.
- Liikuntalaki 1054/18.12.1998.
- Lähteenmaa, J. 1991. Hip-hoppareita, lähiöläisiä ja kulturelleja. Nuorisoryhmistä 80-luvun lopun Helsingissä. Helsinki: Helsingin kaupunki, Nuorisoasiainkeskus.
- Lämsä, A.-L. 2014. Yhteiskunnan muutos ja elämän riskit. Teoksessa A.-L. Lämsä (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 21–32.

- Lämsä, J. 2009. Lasten ja nuorten urheilu yhteiskunnassa. Teoksessa H. Hakkarainen (toim.), T. Jaakkola, S. Kalaja, J. Lämsä, A. Nikander & J. Riski. Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet. Lahti: VK-kustannus Oy, 15–42.
- Marin, M. 1994. Perhe ja moraali: vuosisata perhekeskustelua. Teoksessa J. Virkki (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Juva: WSOY, 10–23.
- Matinlompolo, U. 2007. Vanhemmuus ei ole ammatti. Teoksessa K. Määttä (toim.) Helposti särkyvää. Nuoren kasvun turvaaminen. Helsinki: Kirjapaja, 104–117.
- Mononen, K., Aarresola, O., Sarkkinen, P., Finni, J., Kalaja, S., Härkönen, A. & Pirttimäki, M. (toim.) 2014. Urheilijan polun valintavaiheen tiivistelmä ja johtopäätökset. Teoksessa K. Mononen, O. Aarresola, P. Sarkkinen, J. Finni, S. Kalaja, A. Härkönen & M. Pirttimäki (toim.) Tavoitteena nuoren urheilijan hyvä päivä. Urheilijan polun valintavaiheen asiantuntijatyö 2014. KIHUn julkaisusarja nro 46, 8–16.
- Myllyniemi, S. & Berg, P. 2013. Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasian neuvottelukunta, Valtion liikuntaneuvosto. Viitattu 27.2.2015. <https://tietoanuorista.fi/>
- Myllyniemi, S. & Gissler, M. 2012. Tilasto-osio. Lapsuuden ja nuoruuden tilastointi. Teoksessa E. Pekkarinen, K. Vehkalahti & S. Myllyniemi (toim.) Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinot -vuosikirja 2012. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 131, 9–21. Viitattu 28.4.2015. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/103052/elinot%20vuosikirja%202012.pdf?sequence=1>
- Niemi-Nikkola, K. 1995. Lapseni urheilee. Opas aikuisille lasten liikunnasta. Helsinki: Nuori Suomi.
- Nurmi, A.-M. & Itkonen, H. 2010. Nuorisokulttuurista liikettä: hiphop-tanssin rantautuminen Suomeen. Teoksessa H. Roiko-Jokela & E. Sironen (toim.) Jukolan rasteilla. Helsinki: Suomen urheiluhistoriallinen seura, 167–190.
- Pekkarinen, E. & Vehkalahti, K. 2012. Johdanto. Instituutiot lapsuutta ja nuoruutta rakentamassa – lapset ja nuoret instituutioita uudistamassa. Teoksessa E. Pekkarinen, K. Vehkalahti & S. Myllyniemi (toim.) Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinot -vuosikirja 2012. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 131, 9–21. Viitattu

31.3.2015.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/103052/elinolot%20vuosikirja%202012.pdf?sequence=1>

Penttinen, H. 2002. Kasvu hyvään elämään. Helsinki: Aseman Lapset ry.

Piispa, M. 2013. Huipulle vai hovin vuoksi – mikä 2000-luvun suomalaisnuoria liikuttaa? Teoksessa P. Harinen & A. Rannikko (toim.) Tässä seison enkä muuta voi? Nuorisotutkijoiden ajatuksia nuorten liikunnasta ja sen kipupisteistä.

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 65, 13–16.

Viitattu 27.2.2015.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/liikuntapamfletti2013.pdf>

Poikolainen, J. 2002. Kasvatustietoisuuden ulottuvuuksia. Vanhempien käsityksiä kasvatuksesta ja vanhemmuudesta. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 182.

Pulkkinen, L. Kasvatus yksityisenä ja yhteiskunnallisena tehtävänä. Teoksessa L. Kolbe & K. Järvinen (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö, 250–268.

Puolimatka, T. 1999. Kasvatus ja filosofia. 3.painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Puronaho, K. 2006. Liikuntaseurojen lasten ja nuorten liikunnan markkinointi. Tutkimus lasten ja nuorten liikunnan tuotantoprosessista, resursseista ja kustannuksista. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Business and Economics 52.

Puronaho, K. 2014. Drop-out vai throw-out? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:5. Viitattu 18.3.2015.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/okm5.pdf?lang=fi>

Puuronen, V. 1991. Nuoriso ja urheiluseurat. Teoksessa H. Itkonen & A. Nevala (toim.) Liikunnan vuoksi. Näkökulmia liikuntakulttuurin muutokseen. Kannus: Koivu ja tähti Oy, 73–82.

Rannikko, A. & Harinen, P. 2013. Käännös uuteen liikuntakulttuuriin päin. Teoksessa P. Harinen & A. Rannikko (toim.) Tässä seison enkä muuta voi? Nuorisotutkijoiden ajatuksia nuorten liikunnasta ja sen kipupisteistä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 65, 5–8. Viitattu 27.2.2015.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/liikuntapamfletti2013.pdf>

- Ritala-Koskinen, A. 2001. Mikä on lapsen perhe? – Tulkintoja lapsen uusperhesuhteista. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 38/2001.
- Rönkä, A. & Kinnunen, U. 2002. Johdanto. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 4–11.
- Salasuo, M. & Poikolainen, J. 2012. Johdanto - monimuotoinen katukulttuuri. Teoksessa M. Salasuo, J. Poikolainen & P. Komonen (toim.) Katukulttuuri. Nuorisoesiintymiä 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 124, 9–30.
- Savolainen, J. & Härkönen, A. 2014. Toisen asteen oppilaitokset. Teoksessa K. Mononen, O. Aarresola, P. Sarkkinen, J. Finni, S. Kalaja, A. Härkönen & M. Pirttimäki (toim.) Tavoitteena nuoren urheilijan hyvä päivä. Urheilijan polun valintavaiheen asiantuntijatyö 2014. KIHUn julkaisusarja nro 46, 87–90.
- Soini, T. 2011. Treenimatkoja kuljetusyhteiskunnassa – kilpaurheilevan nuoren vanhemmuus. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 10.2.2015. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/37049>
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2015. Perhe. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 20.3.2015. <http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>
- Suurpää, L. 1996. Yksilöllistä sosiaalisuutta vai sosiaalista yksilöllisyyttä. Nuorten yhteiskunnallisten identiteettien poluilla. Teoksessa L. Suurpää & P. Aaltojärvi (toim.) Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 51–73.
- Suurpää, L. & Aaltojärvi, P. 1996. Näinkö nuoret? Teoksessa L. Suurpää & P. Aaltojärvi (toim.) Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 7–20.
- Syrjälä, J. 2005. Vanhemmalle! Teoksessa J. Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus – paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto, 8–9.
- Telama, R. 1988. Urheilu kasvatusympäristönä. Teoksessa Suomen Olympiakomitea (toim.) Suomalainen valmennusoppi. Valmentaminen. Helsinki: Urheilusyke Oy, 75–86.

- Telama, R. 1989. Urheilu kasvatusympäristönä. Teoksessa T. Pyykkönen, R. Telama & J. Juppi (toim.) Liikkuvat lapset. Lapset liikunnan harrastajina ja urheilijoina. Helsinki: Liikuntatieteellisen seuran julkaisu n:o 114, 87–96.
- Tiihonen, A. 2014. Liikuntakulttuurin käsitteet muuttuvat ja muuttavat. Helsinki: Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:6. Viitattu 11.3.2015. http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/317/Liikuntakulttuurin_kasitteet_LOW.pdf
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9. uusittu painos. Helsinki: Tammi.
- Uusitalo, H. 2001. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan. 1.-7. painos. Juva: WSOY.
- Valo ry 2015a. Kasva urheilijaksi Jyväskylässä. Viitattu 29.1.2014. <http://www.sport.fi/lasten-ja-nuorten-urheilu/apua-arkeen/kasva-urheilijaksi-jyvaskylassa>
- Valo ry 2015b. Urheiluakatemiaohjelma. Viitattu 21.5.2015. <http://www.sport.fi/huippu-urheilu/urheiluakatemia/urheiluakatemiaohjelma>
- Valo ry 2015c. Urheilijan Polku. Viitattu 21.5.2015. <http://www.sport.fi/huippu-urheilu/urheilijan-polku>
- Valo ry 2015d. Kasva urheilijaksi. Mistä on kyse? Viitattu 21.5.2015. <http://www.sport.fi/lasten-ja-nuorten-urheilu/kasva-urheilijaksi/mista-on-kyse>
- Valtion liikuntaneuvosto 2013. Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Helsinki: Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:3, 11–30. Viitattu 2.3.2015. <http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/252/murrosika.pdf>
- Virkki, J. 1994. Esipuhe. Teoksessa J. Virkki (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Juva: WSOY, 6–9.
- Viskari, J. 2012. Nuorisovalmennuksen ilmapiiri tärkeä. Suomen Palloliitto. Viitattu 16.3.2015. <http://www.palloliitto.fi/uutiset/suomen-palloliitto/nuorisovalmennuksen-ilmapiiri-tarkea>
- Westergård, J. 1991. Urheiluseuran kasvatusvastuu. Teoksessa H. Itkonen & A. Nevala (toim.) Urheiluseura. Juuret mullassa – tukka tuulessa. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Tutkimuksia 58, 39–43.
- Ziehe, T. 1991. Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Tampere: Vastapaino.

LIITTEET

LIITE 1

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Teemat: vanhempien odotukset urheilutoiminnalle, vanhempien rooli urheilevan nuoren kasvattajina, urheiluharrastus perheen arjessa, nuoren urheilijan kasvuympäristö

Taustatiedot:

- äiti/isä
- vanhemman ammatti
- vanhemman urheilutausta
- lasten määrä ja iät
- perheessä harrastettavat lajit
- urheiluluokalla olevan nuoren laji/lajit
- Onko lapsella ollut muita harrastuksia aiemmin? Mitä?
- Kuinka paljon harjoituksia on viikossa? Kuinka vakavissaan lapsi harjoittelee lajia?
- Mikä on kilpailemisen merkitys lapsen urheiluharrastuksessa? (vanhemmille/lapsille)

1. Vanhempien odotukset urheilutoiminnalle

- a. Miksi lapsi on alun perin viety urheiluharrastuksen pariin? Minkä ikäinen lapsi oli tällöin?
- b. Millaisia odotuksia teillä on lapsen urheiluharrastuksen suhteen? Ovatko nämä odotukset muuttuneet vuosien varrella?
- c. Miten koette urheilun kasvatustyön?
- d. Millaisia odotuksia teillä on urheiluseuraa kohtaan?
- e. Miten näette urheiluseuran kasvattajana?
- f. Millaisia odotuksia teillä on lapsen urheilullisen menestyksen suhteen?
- g. Haluaisitteko päästä vaikuttamaan enemmän lapsen urheiluharrastukseen?

2. Vanhempien rooli urheilevan nuoren kasvattajina

- a. Miten näette roolinne kasvattajina yleensä? (verrattuna kouluun ja urheiluseuraan)
- b. Millaiseksi koette roolinne nuoren kasvattamisessa urheilijaksi? Kuuluuko tämä vanhemmille, seuralle vai urheiluluokkatoimintaan?

- c. Koetteko, että urheilevan nuoren vanhempina kasvattajan rooli olisi jotenkin erilainen? Millä tavalla?
- d. Miten pyritte tukemaan nuorta urheiluharrastuksen suhteen?
- e. Keskusteletteko urheiluharrastukseen liittyvistä asioista kotona nuoren kanssa? Millaisista?
- f. Mikä on ollut teidän rooli lapsen lajivalinnassa? Millaisena näette kyseisen lajin?
- g. Oletteko mukana lajin seuratoiminnassa?

3. Urheiluharrastus perheen arjessa

- a. Miten nuoren urheiluharrastus näkyy perheen arjessa yleisesti?
- b. Onko urheiluharrastus tuonut haasteita arkeen? Millaisia?
- c. Miten urheiluharrastus vaikuttaa perheen ajankäyttöön?
- d. Onko urheiluharrastuksella vaikutuksia perheen vapaa-aikaan? Millaisia?
- e. Millainen merkitys urheiluharrastuksella on taloudellisesti?

4. Nuoren urheilijan kasvuympäristö

- a. Millaisena näette kodin merkityksen urheilijan kasvuympäristönä?
- b. Millaisena näette koulun merkityksen urheilijan kasvuympäristönä?
- c. Millaisena näette urheiluseuran merkityksen urheilijan kasvuympäristönä?
- d. Millainen olisi mielestänne ihanneympäristö nuorelle kasvaa urheilijana?

Urheiluluokkatoiminta

- a. Millaiseksi koette urheiluluokkien merkityksen urheiluharrastuksen kannalta?
- b. Miten päätös urheiluluokalle hakemisesta syntyi?
- c. Millaisia odotuksia teillä on urheiluluokan toiminnan suhteen?
- d. Miten koulun ja urheilun yhdistäminen onnistuvat?

Jyväskylä kasvuympäristönä

- a. Millaiseksi koette Jyväskylän nuoren urheilijan kasvuympäristönä? (tarjonta, etäisyydet jne.)
- b. Millaisia mahdollisuuksia Jyväskylä tarjoaa urheilevalle nuorelle?
- c. Oletteko te tai lapsenne kokeneet haasteita harrastaa urheilua/kyseistä lajia Jyväskylässä?
- d. Millaista toiveita teillä on Jyväskylän kaupungin suuntaan tässä asiassa? (esim. tuen suhteen)

Ja lopuksi vielä: haluaisitteko kertoa vielä jotain muuta tähän aiheeseen liittyen?

LIITE 2

Hyvä urheilevan nuoren vanhempi!

Lapsenne käy koulua urheiluluokalla. Urheilevan nuoren vanhempina olette tärkeä osa lapsenne urheiluharrastusta. Samalla urheilu on ehkä koskettanut koko perheenne elämää ja arkea, sekä omaa vanhemmuuttanne. Urheilevan nuoren vanhempien näkemyksistä ja kokemuksista on kuitenkin vain vähän tietoa saatavilla. Nyt etsinkin haastateltaviksi urheiluluokalla olevien nuorten vanhempia, joiden lapsi harrastaa tavoitteellista kilpaurheilua useita kertoja viikossa. Haastattelujen pohjalta teen liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu - tutkielmaani aiheesta urheilevan nuoren vanhemmuus.

Keskustelu käydään teemahaastatteluna aiheista vanhempien odotukset urheilutoiminnalle, nuoren urheilijan kasvuympäristö, urheiluharrastus perheen arjessa sekä vanhempien rooli nuoren urheilijan kasvattajana. Haastattelut tehdään huhtikuun aikana ja yhteen haastatteluun varataan aikaa noin 1,5 tuntia. Haastattelut tehdään anonyymisti ja tutkimuksessa kerrotaan vain lapsen ikä ja laji sekä vanhemman sukupuoli.

Tutkimuksen kautta halutaan nostaa nimenomaan vanhempien ajatukset ja odotukset esiin. Teen tutkielmaani Kasva Urheilijaksi Jyväskylässä -hankkeen puitteissa yhteistyössä Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus Kihun kanssa. Hankkeen tarkoituksena on edistää nuoren urheilijan urheilijaksi kasvamista. Hankkeessa keskitytään erityisesti yläkouluikäisiin nuoriin tarkoituksena kehittää yläkoulujen urheiluluokkatoimintaa Jyväskylässä. Haastatteluita käytetään siten myös hankkeen kehitystyössä ja mahdollisesti myös muussa nuorten urheilun tutkimustarkoituksessa.

Jos kiinnostuit aiheesta, ilmoita halukkuudestasi sähköpostilla allekirjoittaneelle osoitteeseen piia.k.poyhonen@student.jyu.fi. Kerro postissa nimesi, lapsesi sukupuoli, luokka-aste sekä harrastettavat lajit tällä hetkellä. Lisäksi toivon sinun ilmoittavan, osallistuuko haastatteluun perheestänne yksi vai kaksi vanhempaa. Voitte myös esittää teille parhaiten sopivia aikoja haastatteluajankohtaa varten.

Yhteydenottoa odotellen,

Piia Pöyhönen

piia.k.poyhonen@student.jyu.fi

050 *****